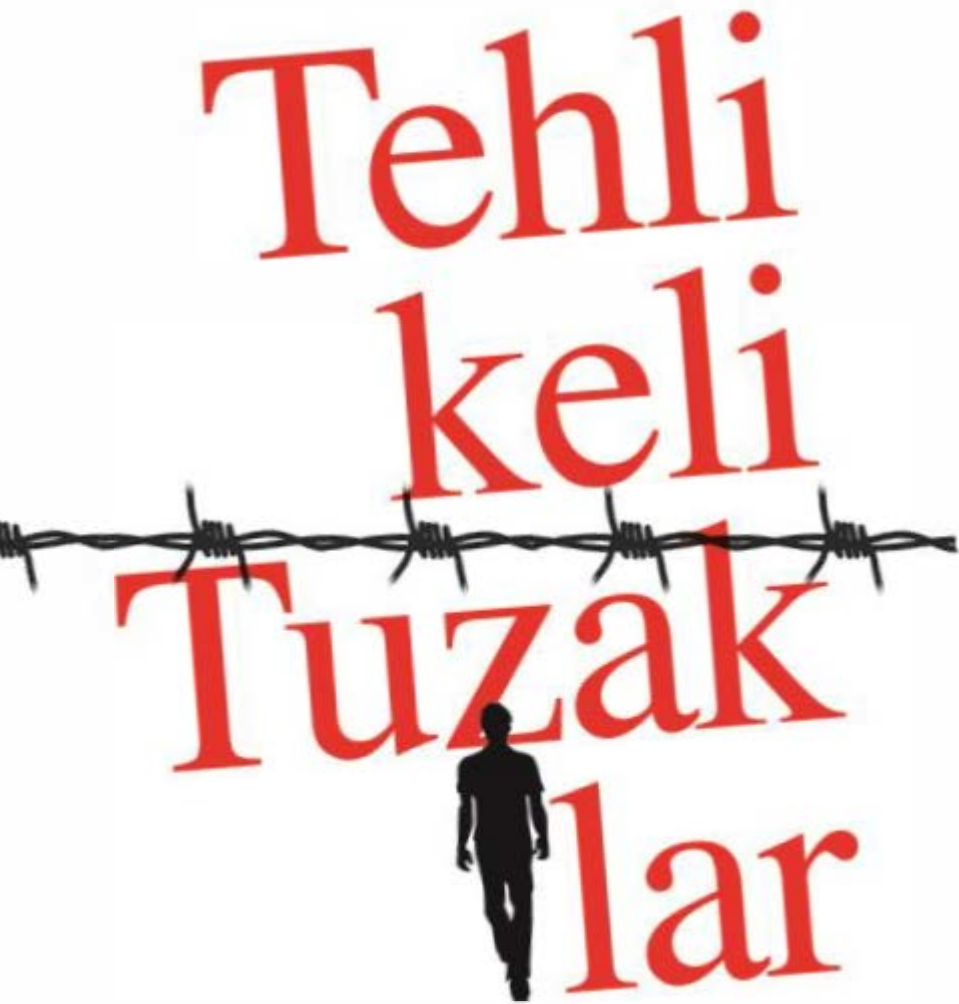

Tehli keli Tuzak lar

İBN KAYYİM EL-CEVZİYYE

TERCÜME
ERSAN URCAN

Çelik
YAYINLARI

TEHLİKELİ TUZAKLAR

İBN KAYYIM EL-CEVZİYYE

Çelik
YAYINEVİ

© İlkharf Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti, 2016
Sertifika No: 33723

© Yayınevinden yazılı izin almadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz,
hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tehlikeli Tuzaklar
İbn Kayyım El-Cevziyye

1. Baskı: Ekim 2016

ISBN
978-605-9844-73-4

Yayın Yönetmeni
Serdar Çelik

Mizanpaj
Çelebi Şenel

Kapak Tasarım
Yunus Karaaslan

Baskı-Cilt
İmak Ofset

Ser. No : 12531
Merkez Mh. Atatürk Cd.
Göl Sk. No: 1 Yenibosna - İSTANBUL
Tel : 0212 656 49 97

Genel Dağıtım:
ÇELİK YAYINEVİ
Sertifika No: 14710

İkitelli O.S.B. Mh. Milas Cd. İş Batı İş Merkezi No:29/12-A
Başakşehir - İstanbul

Tel: +90 (212) 511 28 11 (pbx) Faks: +90 (212) 511 28 12

www.celikyayinevi.com.tr

mail:info@celikyayinevi.com
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

TEHLİKELİ TUZAKLAR

İBN KAYYIM EL-CEVZİYYE

Tercüme ve Tahriç: Ersan URCAN

Çelik
YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

İBN KAYYIM EL-CEVZİYYE KİMDİR?.....	9
ÖĞÜT ALMA HUSUSUNDA	
İNSANLARIN FARKLI SEVİYEDE OLMALARI.....	25
OLAYLARIN SONUNU GÖREBİLME BASİRETİ.....	27
DÜNYANIN ALDATIÇILIĞI.....	28
GÜNAHLARIN SENİ GURURA SÜRÜKLEMESİN.....	29
ÖLÜMÜ İKİ KAŞININ ARASINDA DÜŞÜN!.....	30
AMELLERİNİZ BAŞINIZA MUSALLAT EDİLİR.....	31
DÜNYA VE AHİRET ÂLİMLERİNİN MUKAYESESİ.....	32
BİR TOPLULUK KENDİSİNİ DEĞİŞTİRMEKÇE	
ALLAH (C.C) DA ONLARI DEĞİŞTİRMEZ.....	34
KİŞİNİN YOLDAN SAPMASININ ESRARI.....	36
VAKTİ DEĞERLENDİRMEK.....	38
ZENGİNLİĞİN İZZETİ, FAKİRLİĞİN TEHLİKESİ.....	40
DÜNYAYA HEVESLİ OLANLAR.....	43
ATEŞİN ETRAFINDA DOLANAN	
KİŞİNİN ATEŞE DÜŞMESİ YAKINDIR.....	45
ADALET TERAZİSİNDE TORPİL YOKTUR.....	47
DÜNYADAN NASİBİNİ UNUTMA!.....	49
ÖLÜMDEN SONRA NEFSİN DURUMU.....	55
KALBİNİN ISLAHINI İSTEYEN KİŞİ	
ZOR İŞİN PEŞİNE DÜŞMÜŞ DEMEKTİR.....	57
YASAKLAR CAZİPTİR!.....	58
EN HAYIRLINIZ BİLDİĞİYLE AMEL EDENİNİZDİR.....	59
İYİLİKLER VE KÖTÜLÜKLER NEDEN BU KADAR FAZLADIR?.....	61
HİÇBİR ŞEY ALLAH'A GİZLİ KALMAZ.....	64
HEVA VE HEVESİ KONTROL ETMEDEKİ	
MUKAVEMET EN BÜYÜK HAZDIR.....	65

HAYAT MEŞGALESİ.....	67
DUALARININ KABUL OLMAMASI KARŞISINDA ENDİŞEYE KAPILMA!.....	69
İLİM VE AMEL.....	73
BEDENİ ISLAH ETMEK DİNİ ISLAH ETMEYE SEBEPTİR.....	75
İSLAM TEMİZLİKTİR.....	78
LÜKS YAŞAMIN TEHLİKELERİ.....	81
SABIR VE RIZA.....	82
İLAHİ AŞK.....	86
HUŞU İÇİNDE OLANLARIN DUASI.....	89
YÜKSEK GAYELER.....	90
MÜ'MİN VE GÜNAH	92
ZAMANIN TABİATİ	93
DUAYA İCABETİN SIRRI	94
İSYANKÂRLARIN GÖRÜNTÜLERİ	96
MEVLA'NIN KAPISINA SİĞİN.....	97
ZAHİRİ ŞEYLERE ALDANMAK.....	98
GÜNAHLARIN NETİCELERİ.....	99
GÜNAHLARI KÜÇÜMSEMEK.....	101
ARİFLERİN SIFATI.....	103
VARLIĞI KAVRAMAK.....	105
KALPTEKİ DOĞRULUK	106
İLMİYLE AMEL EDEN ÂLİMLERİN ÜSTÜNLÜĞÜ.....	107
İNSANLAR UYKUDADIR ÖLDÜKLERİ ZAMAN UYANIRLAR.....	109
MAHLÛKATI TEFEKKÜR ETMEK.....	111
ÂLİMLERİN FAZİLETİ	112
NEFSİN GALEBESİ.....	114
DÜŞMANDAN ÖNCE DOSTUNDAN SAKIN!.....	116
KAFAATI İHLASI ORANINDADIR.....	117
ARKASINDA AZAP BIRAKAN LEZZETLERDE HAYIR YOKTUR.....	119
ALLAH KULUNUN FAYDASINA OLAN ŞEYLERİ EN İYİ BİLENDİR.....	120
GÜNAHLARDAN TÖVBE ETMEDE ÇABUK OL!.....	121

SIKINTILARDAN KURTULUŞUN ÇARESİ TAKVADIR.....	123
HAKKIN TAKDİRİ SENİN TEDBİRİNDEN DAHA HAYIRLIDIR....	124
ALLAH KATINDA HİÇBİR ŞEY ZAYİ OLMAZ	125
BİR KİMSE ALLAH İÇİN BİR ŞEYİ TERK EDERSE ALLAH O KİŞİYE DAHA HAYIRLISINI NASİP EDER.....	126
GÖZÜNÜ AÇ VE UYAN!.....	128
EN GÜZEL ŞEY FİTNELERE SEBEP OLACAK DURUMLARIN ÖNÜNÜ KESMEKTİR.....	129
BİLMİYORUM DİYEN KİŞİ ASIL FETVAYI VERMİŞ DEMEKTİR.....	130
NEFSE UYMANIN TEHLİKESİ	132
NİCE HAKİR GÖRÜLENLER VARDIR Kİ DAHA SONRA ONLARA MUHTAÇ OLUNMUŞTUR.....	133
DİN VE DÜNYANIN SELAMETİ KANAAT ETMEKTEDİR.....	134
ALLAH'TAN AFİYET İSTEYİN!.....	136
HER BİDATIN BAĞLI BULUNDUĞU BİR NOKTA VARDIR.....	137
ÖRF VE ÂDETLERE DEĞİL İSLAM'A TABİ OLMAK GEREKİR.....	139
LEZZETLERE ACİL ULAŞMA İSTEĞİ FAZİLETLERE ULAŞMAYA ENGEL OLUR	142
HALK İÇİN DEĞİL HAK İÇİN SÜSLEN!.....	144
İLİMLE MEŞGUL OLMAYAN KİŞİ İSLAM'I BAŞKALARINA NASIL TEBLİĞ EDEBİLİR?.....	146
DÜNYANIN LEZZETİ ANCAK İLMİN ŞEREFİNDE MEVCUTTUR.....	148
MÜ'MİN O KİŞİDİR Kİ BELALAR ARTTIĞINDA İMANI DA ARTAR.....	149
CEZA AMELİN CİNSİNDEN OLUR.....	151
ÖLÜMÜ HATIRLAMAK.....	152
ZİNA GÜNAHLARIN EN ÇİRKİNİDİR.....	154
ÖFKELENMEK ŞEYTANIN İNSANA GALİP GELMESİDİR.....	157
İLMİN İZZETİ İLİM SAHİPLERİNİ SULTANLARDAN DA YÜCE YAPAR	158
PEYGAMBER'İN (S.A.V) HAYATINI TEFEKKÜR ET!.....	161
İNSAN TAM OLARAK MURADINI ELDE EDEMEZ!	164
ALLAH İSTEDİĞİNİ YARATIR İSTEDİĞİNİ SEÇER.....	165
KÖTÜLÜKLERDEN SONRA İYİLİK YAP Kİ O KÖTÜLÜK YOK OLSUN!.....	166

NİMETLERİ İZHAR EDERKEN AŞIRI GİTMekten SAKINMAK.....	168
KÂFİRLERİN İNADI	170
ALLAH ÂLİMDEN ÖNCE CAHİLİ BAĞIŞLAR.....	172
ASIL KARARGÂH YERİ AHİRET YURDUDUR.....	175
YOLUN AYDINLANMASI İÇİN TEFEKKÜR GÖZÜNÜ AÇ!.....	177
DÜNYADA HAKİKİ LEZZET YOKTUR!.....	179
BİR KALPTE DÜNYA VE AHİRET SEVGİSİ BİR ARADA OLMAZ.....	182
TEDBİR SEVGİYİ DE NEFRETİ DE GİZLEMektİR.....	183
ZALİME YARDIM EDEN DE ZALİMDİR.....	185
ALLAH'IN RAHMETİ HAKKINDAKİ YANLIŞ DÜŞÜNCELER.....	186
İHLASLI OLMAYAN KİŞİ TÖKEZLER.....	188
KALPLER SALİH KİŞİNİN DÜZGÜN BİR İNSAN OLDUĞUNA ŞAHİTLİK EDER.....	190
İLMİNİN OLMADIĞI HUSUSLARDA TESLİM OL!	192
BİR SANATIN OLMASI ONU YAPAN BİR SANATÇININ VARLIĞINA DELİLDİR.....	194
ALLAH'A İTAAT GAYRETİ OLMAYI GEREKTİRİR.....	195
YAKAZA EHLİNİN ÂDETLERİ BİLE İBADETTİR.....	197
AKIL ALLAH'IN BAHŞETTİĞİ BİR NİMETTİR.....	198
AKILLI OLAN KİŞİ NEFSİNE BAKAR.....	200
SÜREKLİ İNSANLARIN HİZMETİNDE OLAN KİŞİ HAKTAN YÜZ ÇEVİRMİŞ OLUR.....	201
EŞYANIN HAKİKATİNİ GÖREBİLMEK.....	203
ALLAH'IN YARDIMINDAN ÜMİDİNİ KESME!	206
KAYNAKÇA.....	208

İBN KAYYIM EL-CEVZİYYE KİMDİR?

Tefsîr, hadîs, tarih ve Hanbelî mezhebi fıkıh âlimidir. Künyesi, Ebü'l-Ferec olup ismi, Abdurrahman bin Ali bin Muhammed bin Ali bin Ubeydullah bin Abdullah bin Kasım bin Nadar bin Kasım bin Muhammed bin Abdullah bin Abdurrahman bin Kasım bin Muhammed bin Ebî Bekr Sıddîk'dır. Ebü'l-Ferec, büyük dedesi Ca'ferü'l-Cevzî'ye ait "El-Cevzî" nisbetinden dolayı, "İbn-i Cevzî" diye meşhur oldu. El-Kuraşî, et-Teymî, el-Bekrî, el-Bağdâdî nisbeti de, kendisine isnatedilen sıfatlardandır. İbn-i Cevzî, Hanbelî mezhebine mensup büyük bir müfessir veedip, tarih ve terâcim (biyografi) müellifidir.

İbn-i Cevzî, İbn-i Teymiyye'nin talebesi olan İbn-i Kayyim el-Cevziyye ile karıştırılmamalıdır. İbn-i Kayyim 691-751 (m. 1292-1350) tarihleri arasında yaşamıştır. Aralarında birbucuk asırlık bir zaman farkı vardır.

İbn-i Cevzî hazretlerinin doğum tarihi ihtilaflı olmasına rağmen kuvvetli olan görüş 511 (m. 1120) yılıdır. İbn-i Cevzî Bağdad'ta doğmuştur. Babası vefat ettiğinde, kendisi çok küçüktü. Ona annesi ve halası baktı. Büyüyünce, halası onu Ebü'l-Fadl bin Nasır Mescidi'ne götürdü, İbn-i Cevzî burada vaaz dinlemeye başladı. İlk vaaz dinlemeye başladığı zamanlarda yaşı daha beşti. Küçük yaşta Kuran-ı Kerim'i ezberledi.

Kendisi şöyle anlatır:

"Hocam İbn-i Nasır, beni küçüklüğümde birçok âlim zâtlara götürdü. Onlardan ilim dinletti. Dinlediğim âlimlerin hepsinden bana icâzet aldı. Hocalarımın büyüklüklerini bilen,

onların hâllerine vâkıf olan arkadaşlarıma, hocalarımın her birinden bir söz söyledim. Ders aldığım hocalarımın sayısı seksenyedi idi.”

Hocaları: İbn-i Cevzî hazretleri, çok sayıda âlimden ders almıştır. Kendisi, bu hocaların büyük ve tanınmış olanlarını bildirdi. Bunlar; İbnü'l-Husayn, Kâdı Ebû Bekr Ensârî, Ebû Bekr Mezrefî, Ebû Kâsım Harirî, Ali bin Abdülvâhid Dîneverî, Ebü'l-Se'âdâd Mütevekkil, Ebû Gâlib İbnü'lBennâ, Ebû Abdullah el-Barî', Ebü'l-Hasen Ali bin Ahmed el-Müvâhid, Ebû Gâlib el-Mâverdî, Ebü'lHasen bin er-Râgûnî, Ebû Mensûr bin Hayrûn, Ebü'lKâsım es-Semerkandî, Abdülvehhâb el-Enmâtî, Abdülmelik el-Kerûhî, Ebü'l-Kâsım Abdullah bin Muhammed el-İsbehânî, Ebû Sa'îd ez-Zevzenî, Ebû Sa'îd el-Bağdâdî, Yahyâ bin et-Tarrâh, İsmâil bin Ebî Sâlih el-Müezzin, Ebü'l-Kâsım Ali bin Muallâ, Ebû Mensûr Kazzâz, Abdülcebbâr bin İbrâhim bin Abdülvehhâb bin Mende'dir.

İbn-i Cevzî, hocalarından *Müsned*, *Câmi-i Tirmizî*, *Târih-ül-Hatîb* gibi büyük kitapları dinledi. *Sahîh-i Buhârî*'yi Ebü'l-Vakit'den dinledi. *Sahîh-i Müslim*'i, diğer cüzleri eline geçmediği için “Nüzûl” bahsine kadar okudu. Ayrıca Ebiddünyâ ve başka hadîs âlimlerinin tasniflerini dinledi. Kendisi ayrıca, Ebû Hâkim ve Ebû Ya'lâ bin Ferrâdan fıkıh öğrendi. Edebi, Ebû Mensûr Cevâlîkî'den öğrendi.

Talebeleri: İbn-i Cevzî hazretlerinden pek çok insan ve ilim ehli hadis ve diğer ilimleri almışlardır. Ondandır birçok âlim hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundu. Onlardan bazıları şunlardır: Oğlu Sâhîb Muhyiddîn, torunları Ebü'l-Muzaffer ve Şeyh Muvaffaküddîn, Hâfız Abdülganî, İbn-i Debîsi, İbn-i Katîî, İbn-i Neccâr, İbn-i Halîl, İbn-i Abdüddâim, Necîb Abdüllatîf-il-Harrânî İbn-i Cevzî'den son icâzet almış olan âlim, el-Fahr Ali bin Buhârî'dir.

Ebü'l-Ferec İbni Cevzî'nin Fazileti: Ebü'l-Ferec beş medresede ders verdi. Yüzbinden fazla kişi onun va'zları sebebiyle tövbe etti. Binlerce kişi sahabeye düşmanlığı bıraktı. Başka hiçbir âlimin va'zında bu kadar kalabalığa rastlanmazdı. Va'z meclislerinde; halîfe, vezir, hazine ve büyük âlimler bulunurdu. Ebü'l-Ferec İbni Cevzî'nin va'z meclislerinin benzeri yoktu. Onun verdiği va'zlar büyük faydalar sağladı. Gafilleri uyandırdı. Cahiller onun sözlerinden çok şeyler öğrendiler. Günahkârlar onun meclisinde tövbe ettiler. Birçok müşrik, orada Müslüman oldu.

Kitâb-ül-Kısas ve *el-Müzekkirîn* adlı eserlerinde şöyle yazmaktadır:

“Ben insanlara devamlı va'z ettim. Onları tövbe etmeye ve takva sahibi olmaya teşvik ettim. Bu kitabı yazıp bitirdiğimde, benim yanımda yüzbin kişiden fazla insan tövbe etmişti. Yirmibinden fazla kimse Müslüman olmuştu. Yine o kadar kimsenin kalbine Allah korkusu yerleşmişti.”

Torunu Ebü'l-Muzaffer şöyle anlatır:

“Dedemin va'z meclisinde en az onbeşbin kişi olurdu. Çoğunlukla bu sayı çok daha fazla olurdu. Allahû Teâlâ, onun meclisinde olanların kalplerine doğruluğu koyardı. Kendisi dünyadan el çekmişti. Az bir dünyalıkla yetinirdi. Kendisini, ömrünün sonlarında minberde dinledim. Şöyle diyordu: ‘Bu iki parmağımla, iki bin cilt kitap yazdım. Elimde yüzbin kişi tövbe etti. Yirmi binden fazla Yahudi ve Hıristiyan vesileme Müslüman oldu.’

İbn-i Cevzî hazretleri, her yedi günde bir, Kur'ân-ı Kerîm'i hatim ederdi. Cuma namazı ve va'z vermek hâriç, evinden hiç çıkmaz, kimseyle şakalaşmazdı. Helâl olduğu kesin olarak bilinmeyen şeyi yemezdi. Bu âdetini ömrünün sonuna kadar devam ettirdi.

İbn-i Kadsî *Târih* kitabında şöyle yazmaktadır: “Ebû’l-Ferec İbni Cevzî gece namaz kılar, gündüz oruç tutardı. Gece iyice karanlık olduktan sonra salihleri ziyarete giderdi. Muvaffaküddîn el-Makdisî onun hakkında şöyle der; ‘İbn-i Cevzî, zamanındaki halkın va’zda önderi idi. Çeşitli ilim dallarında güzel kitaplar yazdı. Herkes tarafından hüsnü kabul görürdü. Fıkıh öğretir ve bu konuda kitap yazardı. Hadiste hafız idi. Bu dalda da kitap yazdı. İbn-i Cevzî bir kitap görse ve onu beğense, hemen onun gibisini yazardı. Her ne kadar daha önce bu konuda bir çalışması olmasa da anlayışının kuvveti, zihninin keskinliği ile kitap yazardı.”

Hapse girmesi: İbn-i Cevzî’nin hayatının sonlarına doğru uğradığı iftira ve hapse girmesi şöyle anlatılır: “Vezîr İbn-i Yunus el-Hanbelî, vezîrliği sırasında Rûkn Abdüsselâm bin Abdülvehhâb bin Abdülkâdir-i Geylânî hakkında bir meclis toplamıştı. Bu mecliste onun sapıklığını delilleriyle anlattınca, vezir, Rûkn Abdüsselâm’ın kitaplarını yaktırdı. ‘Rûkn Abdüsselâm, zındık, yıldıza tapan bir kişi idi. Vezîr İbn-i Yûnus, Abdüsselâm’ı dedesinin medresesinden çıkardı. Medreseyi İbn-i Cevzî’ye teslim etti. Vezirliği İbn-i Kassâb isminde bir Ehl-i sünnet düşmanı ve kötü biri ele geçirdiğinde, Rûkn Abdüsselâm, İbn-i Yûnus’u tutuklatmaya çalıştı. İbn-i Yunus’un arkadaşlarını araştırdı. Rûkn Abdüsselâm, İbn-i Kassâb’ın yanına giderek: İbn-i Yûnus’un sevdiği bir kişi de Cevzî’dir. Ebû Bekr evlâdındandır. İbn-i Yunus dedemin medresesini ona verdi. Onunla meşveret ederek İbn-i Yûnus benim kitaplarımı yaktırdı’ dedi. Bunun üzerine İbn-i Kassâb, halîfe Nâsır’a yazdı. Halîfe de Ehl-i sünnet düşmanlarına meyyal idi. Ayrıca, ‘İbn-i Cevzî vaazlarında seni kötülüyor’ diye halîfeye şikâyet ettiler. İbn-i Kassâb, İbn-i Cevzî’ye, medreseyi Rûkn Abdüsselâm’a teslim etmesini emretti ve İbn-i Cevzî’nin evine gelerek onu azarladı ve kaba davrandı. Evini

ve kitaplarını mühürledi. Çoluk çocuğunu dağıttı. Halîfenin emriyle onu tutukladı. Daha sonra, yanında sâdece düşmanı Rûkn Abdüsselâm olduğu hâlde, ev kıyafetiyle bir gemiye bindirilerek Vasıt'a götürdüler. Rûkn Abdüsselâm, valiye: 'Düşmanımı kuyuya atmak için izin ver!' dedi. Vali ona mâni oldu ve: 'Ey zındık, senin sözünle mi onu kuyuya atacacağım. Halîfenin yazısını getir. Benim mezhebimden olsaydın, sana canımı feda eder, malımı da hizmetine sunardım' dedi. Validen yüz bulamayan Rûkn Abdüsselâm Bağdat'a geri döndü."

İbn-i Cevzî Vasıt'a getirildiğinde, büyük halk kalabalığı toplandı, İbn-i Abdülkâdir, "İbn-i Cevzî medresenin vakıf mallarında haksız tasarruf yaptı. Şu şu malları aldı..." diye büyük yalanlar söyledi, İbn-i Cevzî, halkın önünde bu iddiaları kabul etmeyip, doğrusunu ve yaptığı iyi şeyleri anlattı. Fakat İbn-i Cevzî'ye inanmayan vali, halîfenin emriyle İbn-i Cevzî için Derb-i Dinâr'da bir hücre ayırttırdı ve oraya hapsedtirdi. İbn-i Cevzî, bu hücrede beş sene hapis yattı. Ona inanan halktan bir kısmı hücrelerine gelir, ondan va'z dinlerlerdi, İbn-i Cevzî onlara bazı şeyleri yazdırırdı.

İbn-i Cevzî hapisteyken elbisesini kendisi yıkar, yemeğini kendisi pişirirdi. Suyu kuyudan kendisi çekerti. Hamama gitmeye veya başka bir şey için yanında bekçi olduğu halde dışarı çıkmasına izin verilmezdi. Yaşı sekseni geçmişti. Hapiste zamanını Kur'ân-ı Kerîm okuyarak ve Allah ü Teâlâ'ya ibadet ederek geçirirdi. Akşam ile yatsı arasında üç-dört cüz Kur'ân-ı Kerîm okurdu.

İbn-i Cevzî kendisi hapisteyken çok sevdiği oğlu Yusuf da dışarıda büyüdü ve va'z vermeye başladı. Babası gibi çok güzel va'z veriyordu. Va'zlarının güzelliğini Halîfe Nâsır'ın annesi de duydu. Kendinin de bulunacağı bir mecliste va'z vermesini, İbn-i Cevzî'nin oğlundan istedi. O da; "Babam,

oğlunuz halife Nasır tarafından hapsedtirildi. Eğer onu serbest bıraktırırsanız, biz de sizin isteğinizi yerine getiririz” diye halifenin annesine haber gönderdi. Bunun üzerine halifenin annesi, Halife Nâsır’dan İbn-i Cevzî’yi serbest bırakmasını istedi. O da İbn-i Cevzî’nin serbest bırakılmasını emretti. İbn-i Cevzî, hapisten kurtulunca Bağdat’a döndü. Bağdat halkı onu büyük bir sevinç içinde karşıladı. Cumartesi günü Ümmü’l Halîfe türbesinin yanında va’z vereceği halka duyuruldu. Halk cuma namazından sonra türbenin etrafında yer tutmaya başladı. O gece çok yağmur yağdı. Yollar su ile doldu. Halk, gece yağmur dinince hemen yerleri temizlediler. Kireç ve toprak serpip, yaygılar yaydılar. İbn-i Cevzî hazretleri, sabah erkenden va’z kürsüsüne çıktı. Medreselerde ders veren âlimler ve büyük evliya da orada hazır bulundular, İbn-i Cevzî’nin sesi Allah ü Teâlâ’nın bir lütfu olarak kalabalığın en sonundakine kadar gidiyordu.

İbn-i Cevzî, vefatına kadar ilim yaymaya, va’z vermeye ve kitap yazmaya devam etti.

Vefâtı: İbn-i Cevzî, 597 (m. 1201) senesi Ramazanayının yedisi cumartesi günü, Ümmü’l Halîfe türbesinin yanında son va’zını verdi. Bu va’zdan sonra beş gün hasta yattı. Cuma gecesi akşam ile yatsı arasında evinde vefat etti. İbn-i Cevzî’yi Ziyâeddîn bin Sekine ve Ziyâeddîn bin el-Cübeyr seher vaktinde yıkadılar. Sabahleyin, bütün Bağdat halkı evin önüne toplandı. Dükkânların hepsi kapatıldı. Tabutu va’z verdiği yer olan Ümmü’l Halîfe türbesinin altına götürüldü. Oğlu İbn-i Kâsım namazını kıldırıldı. Sonra Mensûr Câmiî’ne götürüldü. Burada da cenaze namazı kılındı. Çok kalabalık vardı. Görülmemiş bir gündü. Ahmet b. Hanbel’in kabrinin yanında kazılmış mezara, ancak cuma namazı vakti ulaşıldı. O sene ramazan ayı temmuz’a rastladığı için çok sıcaktı. İbn-i Cevzî’nin

vefatına insanlar çok üzüldü ve ağladı. Ramazan ayı boyunca kabri yanında hatimler okuyarak geceleyenler çok oldu.İbn-i Cevzî'nin sözlerinden bazıları şöyledir:

“Kim kanaat ederse, geçimi iyi olur. Kim tamah ederse geçim sıkıntısı çeker.”

“Hain korkak, salih kimse cesur olur.”

“İyi niyetle mal kazanmak, mal kazanmamaktan iyidir.”

“Dünya arzuları olmayan kimsenin, sultanlarla görüşmesinde zarar yoktur.”

“Dünya Allah ü Teâlâ'nın evidir. Sahibinin izni olmadan bu evde tasarrufta bulunan hırsızdır.”

Eserleri: Kendisi, eserlerinin üçyüzkırıktan fazla olduğunu söylemektedir. Hadis ve hadisın bölümlerine dair yazdığı kitapları tasnif edilmemiştir. Bir eser yazarken, kitabın tertibini, baplara ayrılmasını güzel yapardı. Cem etme ve yazma konusunda çok kabiliyetliydi.

Kendisi “İlk tasnif ve te’lîf ettiğim eser, onüç yaşında iken Kur’ân-ı Kerîm ilimleri ve Kur’ân-ı Kerîm ilimleriyle ilgili tasniflerin tespiti kitabımdır” demektedir.

Bilinen eserlerinin başlıcaları şunlardır:

1. *Zâd-ül-Mesîr fî İlm-it-Tefsîr*: Dört cildlik bir eserdir.
2. *Teysîr-ül-Beyân fî Tefsîr-il-Kur’ân*
3. *Teysîr-ül-Beyân fî Tefsîri'l-Garîb*
4. *Garîbü'l Garîb*
5. *Nüzhet’ul-Uyûn en-Nevâzır fî'l-Vücûhi ven-Nezâir*
6. *El-İşâretü ilel Kırâati'l-Muhtâre*
7. *Tezkiret-ül-müntebihi fî Uyûn-il-Müstebeh*
8. *Fünûn-ül-Efnân fî Uyûni Ulûmi'l-Kur’ân*

9. *Virdü'l-Eksân fî Fünûni'l-Efnân*
10. *Umdetu'r-Râsih fî Ma'rifeti'l-Mensûh ven-Nâsih*
11. *El-Musaffâ bi Ekfi Ehli'r-Rüsûh min İlmin Nâsih vel-Mensûh*
12. *Sebtü't-Tesânif fî Usûliddîn*
13. *Muntekâdü'l Mu'temed*
14. *Minhâcü'l Vüsûl ilâ İlmi'l-Usûl*
15. *Beyân-ü Gafletü'l-Kâil bi Kademi Efâli'l ibâd*
16. *Gavâmidi'l İlâhiyyât*
17. *Meslekü'l Akl*
18. *Minhâc-ü Ehli'l-İsâbe*
19. *Es-Sirrü'l-Masûn*
20. *Def'u Şibhi't Teşbih*
21. *Er-Reddü ale'l Müteassibil Anîd*
22. *Sebtü't Tesânif fî İlmi'l-Hadîs-i ve-z Zühdiyyât*
23. *Câmiü'l-Mesânid bi Elhasi'l-Esânid*
24. *El-Hadâik*
25. *Nefy-ün-Nakl*
26. *El-Müctebâ*
27. *En-Nüzhe*
28. *Mültekatü'l-Hikâyât*
29. *İrşâd-ül-Mürîdîn fî Hikâyât-is-Selef-i Sâlihîn*
30. *Ravdâtü'n Nâkil*
31. *Gurerü'l Eser*
32. *Et-Tâhkîk fî Ehâdîsi't Ta'lik*

33. *Elmedih*
34. *El-Mevdû'ât Minel Ehâdîsi'l Merfû'ât*
35. *El-Ilelü'l Mütenâhiye fi'l Ehâdîsi'l Vâhiye*
36. *El-Kesfû lî Müşkili's Sahîhayn*
37. *Ed-Duâfâü ve'l Metrûkîn*
38. *Î'lâmü'l Alimi ba'de Rusûhihi bi Hakâik-ı Nâsihi'l Hadîsi ve Mensûhihi*
40. *İhbârü Ehli'r Rüsûhi fi'l Fıkhı ve-t Takdisü bi Mukadderi'l Mensûhi Mine'l Hadîs*
41. *Es-Sehm-ül-musib*
42. *Ehâyir-üz-zehâir*
43. *El-Fevâidü an-iş-şüyûh*
44. *Menâkıb-ü-Eshâb-il-hadîs*
45. *Mevt-ül-hasâr*
46. *Muhtasarât*
47. *El-Meşihat*
48. *El-Meselselât*
49. *El-Muhteseb fin-neseb*
50. *Tuhfet-üt-tullâb*
51. *Tenvîr-u medellehüm-iş-şeref*
52. *El-Elkâb*
53. *Fedâil-i Ömer bin el-Hattâb*
54. *Fedâil-i Ömer bin Abdülazîz*
55. *Fedâil-i Sa'îd bin el-Müseyyeb*
56. *Fedâil-il-Hasen-il-Basrî*
57. *Menâkıb-ül-Fudayl bin İyâd*

58. *Menâkıb-ü Bişr-i Hafî*
59. *Uyûn-il-hikâyat*
60. *Menâkıb-ı İbrâhim bin Edhem*
61. *Menâkıb-ı Süfyân-i Sevrî*
62. *Menâkıb-ı Ahmed bin Hanbel*
63. *Menâkıb-ı Ma'rûf-i Kerhî*
64. *Menâkıb-ı Râbî'a-i Advîyye*
65. *Mesîr-ül-azm-is-sâkin ilâ eşref-il-emâkin*
66. *Safvet-üs-sufuvve*
67. *Minhâc-ül-kâsidîn*, 68. *El-Muhtâr min ahhbâr-il-ahyâr*
69. *El-Kâtî'u lî muhal-il-huccâc bi muhâl-il-huccâc*
70. *Ucâlet-ül-muhtazar lî şerhi hâl-il-hadar*
71. *En-Nisâü ve mâyetecallahü bi âdâbihinne*
72. *İlm-ül-hadîs el-menkûl fî enne Ebâ Bekr ümmerresûl*
73. *El-Cevher*
74. *El-Muğlâk*
75. *Sebtü mâyetecallahü bit-tevârîh*
76. *Telkîhu fühûmu ehl-il-eser fî uyûn-it-tevârîhi ves-siyer*
77. *El-Muntazam fî târih-il-mülûki vel-ümem*
78. *Şüzûr-ül-uhûd fî târih-il-ma'hûd*
79. *Tarsîk-üz-zarâif fî târîh-is-sevâlif*
80. *Menâkıb-ı Bağdad*
81. *Sebt-ül-müsannefüt fil-fıkhı*
82. *El-İnsâf fî mesâil-il-hılâf*
83. *Cinnet-ün-nazar*

84. *Muhtasar-ül-muhtasar fî mesâil-in-nazar*
85. *İ'med-üd-delâil fî müştehez-il-mesâil*
86. *El-Mezhebü fil-mezheb*
87. *Mesbûk-üz-zeheb*
88. *En-Nebze*
89. *El-İbâdât-ül-hums*
90. *Eshâb-ül-hidâye lî erbâb-il-bidâye*
91. *Keşf-üz-zalameti anid-diyâ fî redd-i da'vâ*
92. *Redd-ül-levmi ved-daymi fî savmi yevmil-gayyim*
93. *Sebt-ül-musannefât fî ulûm-il-va'z*
94. *El-Yevâkît fil-hutab*
95. *El-Mütehab fin-nevb*
96. *Mesannefâtîhi fil-va'z (yüz cilden fazla bir eser)*
97. *Nesîm-ür-riyâd*
98. *El-Lü'li*
99. *Kenz-ül-müzekker*
100. *El-Ezc*
101. *El-Letâif*
102. *Künûz-ür-rûmûz*
103. *El-Muktebîs*
104. *Zeyn-ül-kasas*
105. *Muvâfık-ül-merâfık*
106. *Şâhid ve meşhûd*
107. *Vâsılât-ül-uhûd min şâhid ve meşhûd*
108. *El-Leheb*

109. *El-Müdhiş*
110. *Saba ecd*
111. *Muhaddeset-ül-akl*
112. *Lukat-ül-cem'ân*
113. *Meânî'-il-meânî'*
114. *Fütûh-ül-fütûh*
115. *Et-Teâzî-ül-mülûkiyye*
116. *El-Ahd-ül-mukîm*
117. *Îkâz-ül-vesnân miner-rekâdât bi ahvâl-il-hayvan ven-nebât*
118. *Mekes-ül-mecâlis-il-bedriyye*
119. *Nüzhet-ül-edîb*
120. *Münteh-il-müntehâ*
121. *Tebisiret-ül-mübtedî'*
122. *El-Yâkûte*
123. *Tuhfet-ül-vu'âz*
124. *Sebtü tesânif fî fûnûni zemm-il-hevâ*
125. *Sayd-ül-hâtır*
126. *Ahkâm-ül-iş'ar bi ahkâm-il-iş'âr*
127. *El-Kısâs vel-müzâkirîn*
128. *Takvîm-ül-lisân*
129. *El-Ezkiyâ'*
130. *El-Humkî*
131. *Lukat-ül-menâfî' fit-tıb*
132. *Eş-Şeybü vel-hudâb*

133. *Âmâr-ül-a'yân*
134. *Es-Sebât indel memat*
135. *Temvîr-ül-gabeş fî fadl-is-sevâd vel-habeş*
136. *El-Hissü alâ hıfz-il-ilm ve zikrû kibâr-il-huffâz*
137. *İşrâf-ül-mevâli*
138. *İ'lâm-ül-ahyâ'bi aglât-il-ahyâ'*
139. *Tahrîm-ül-mahall-ilmekrûh*
140. *El-Mısbâh-ül-mudî' lî da'vet-il-İmâm-il-Müstadı'*
141. *Atf-ül-ulemâ alel-ümerâ*
142. *En-Nasru alâ nısr*
143. *El-Mecd-ül-adûdî*
144. *El-Fecr-ün-nûrî*
145. *Menâkıb-üs-setr-ir-refi'*
146. *Makultûhü minel eş'âr*
147. *Elmakâmât*
148. *Minresâilî*
149. *Et-Tıbb-ur-rûhânî*
150. *El-Uzlet*
151. *Er-Riyâdat*
152. *Beyân-ül-hatâi ves-sevâb an-ehâdis-iş-şihâb*
153. *El-Bâz-ül-eşheb el-munkıdu alâ men halefel mezheb*
154. *En-Nûr fî fedâ-il-il-eyyâmi veş-şükr*
155. *Tahrîb-üt-târih-il-eb'âd fî fedâil-i makbereti Ahmed*
156. *Menâkıb-ül-İmâm-iş-Şâfiî*
157. *Fünûn-ül-elbâb*

158. *Minhâc-ül-isâbe fî muhabbet-is Sahabe*
159. *Ez-Zurafâ vel-mütehâbbin*
160. *Takvîm-ül-lisân*
161. *Menâkıb-ü Ebî Bekr*
162. *Menakıb-ü Ali*
163. *Fedâil-ül-Arab*
164. *El-Menfeatü fil-mezâhib-il-erbe'a*
167. *El-Muhtâr minel eş'ar*
168. *Rüûs-ül-kavâir*
169. *El-Mürtecel fil-va'z*
170. *Nesîm-ur-riyâd*
171. *Zahîret-ül-vâ'iz*
172. *Es-Zecr-ül-muhavvef*
173. *El-Üns vel-muhabbet*
174. *El-Matrâb-ül-melheb*
175. *Ez-Zind-ül-vera' fîl-va'z-in-nâsır*
176. *El-Fâhir fî eyyâm-il-İmâm-in-nâsır*
177. *El-Mecd-üs-salâhî*
178. *Lugat-ül-fıkh*
179. *Akd-ül-hanâsır fî zemm-il-hilâfet-in-nâsır*
180. *Fî zemm-i Abdülkâdir*
181. *Garîb-ül-hadîs*
182. *Milh-ül-ehâdîs*
183. *El-Füsûl-ül-va'ziyye alâ hurûf-ül-mu'cem*
184. *Selvet-ül-ahzân*

185. *El-Ma'sûk fil-va'z*
186. *El-Mecâlis-ül-Yûsüfiyye fil-va'z*
187. *El-Va'z-ül-makberî*
188. *Kıyâm-ül-leyl*
189. *El-Muhâdese*
190. *El-Münâcaat*
191. *Zâhir-ül-cevâhir fil-va'z*
192. *Kenz-ül-müzekkir*
193. *En-Nûhhat-ül-havâtim*
194. *El-Murtekâ limen-ittekâ*
195. *Kavâid-üt-tarîka fil-cem'-i beyn-eş-şerî'a vel-hakîka*
196. *Merec-ül-bahreyn fil-cem'-i beyn-et-tarîkayn*
197. *Dürret-ül-iklîl fit-târih*
198. *El-Emsâl.*

Bu eserlerin 80 tanesi ciltli olup, diğerleri küçük kitapçıklar halindedir.

199. *El-Muğnî*: Seksenbir cildlik tefsîr kitabıdır. Meşhur tefsir kitaplarındanır.

200. *El-Vefâ bi ahvâl-il-Mustafâ*: Peygamber Efendimizin (s.a.v.) hayatını anlatan iki ciltlik bir eseridir. El yazmalarının yanında Pakistan'da baskısı yapılmıştır.

201. *Telbîsü İblîs*: Bu eserde; şeytanın insanları aldatma yollarını ve bu yollarla bid'at ve günaha düşmelerini, sünnetten ayrılmalarını anlatır. Bu eserin birçok el yazması, nüshalar hâlinde günümüze kadar gelmiştir. Ayrıca Kâhire'de 1347 (m. 1928) senesinde basılmıştır.

Faydalanılan Eserler:

- 1) Mu'cem-ül-müellifîn cild-5, sh. 157
- 2) Zeylû Tabakat-ı Hanâbile cild-1, sh. 399
- 3) Tezkiretü'l Huffâz cild-4, sh. 1342
- 4) El-Bidâye ven-nihâye cild-13, sh. 28
- 5) Şezerâtü'z-Zeheb (c 4, sh. 329)
- 6) Miftâhü's Se'âde (c.1, sh. 254)
- 7) Esmâü'l Müellifîn (c1, sh. 52, 523)
- 8) Vefeyâtü'l A'yân (c3, sh. 140)
- 9) Tabakâtü'l Müfessirîn (Dâvûdî) cild-1, sh. 270
- 10) Tabakâtü'l Müfessirîn (Süyûtî) sh. 17
- 11) Kâmûsü'l A'lâm (c.1, sh. 749)
- 12) Tabakâtü'l Huffâz, sh. 477
- 13) El-Vefâ bi Ahvâli'l Mustafâ
- 14) El-Muğni
- 15) Telbîsü İblîs
- 16) İslam Tarihi Ansiklopedisi
- 17) DİB İslam Ansiklopedisi- İlgili Madde

ÖNSÖZ YERİNE

ÖĞÜT ALMA HUSUSUNDA İNSANLARIN FARKLI SEVİYEDE OLMALARI

Va'z-u nasihat dinleyen kişiye bazen o anda bir coşma hali gelir. Ancak insan o meclisten ayrıldığı zaman tekrar kasvet ve gaflet haline geri döner. Bunun sebebini düşündüm ve sonra işin hakikatini anladım. Sonra insanların bu konuda farklı seviye olduklarını gördüm. İnsan kalbi sürekli olarak o coşkun halde olamaz. Kişinin; vaazlardan önce ve sonrasında farklı halde olmasının iki sebebi vardır:

Birincisi: Va'z-u nasihatler kamçı gibidir. Kamçı ile dövülen bir insan o acıyı kamçı vurulduğu an gibi sürekli olarak hissetmez.

İkincisi: Vaaz dinlerken insan adeta hastalıklarından sıyrılmış, bedeni ve ruhuyla dünya işlerinden soyutlanmıştır. Kişi o anda tüm kalbiyle vaazı dinler. Ancak dünya işlerine tekrar döndüğünde meşgaleler onu cezbeder. Bu durumda kişi aynı konsantrasyonu nasıl devam ettirebilir ki?

Bu hâl herkes için geçerlidir; ancak yakaza erbabı¹ vaazın tesiri bakımından farklı seviyede bulunurlar. Onlardan bazıları tereddüt etmeden o hallerini korumaya azmederler. Eğer bu halleri kesintiye uğrasa bundan dolayı Hanzala gibi feryat ederler.²

1 Sürekli teyakkuzda olup iştıyak halini muhafaza edenlerdir.

2 Hanzala olayı şöyledir: Peygamber'in (s.a.v) kâtiplerinden biri olan Hanzale b. er-Rebi' el-Üseydî (r.a) şöyle rivâyet eder:

“Ebu Bekir bana rastlayıp: ‘Ey Hanzala nasılsın?’ diye sordu.

‘Hanzala münafık oldu’ d

Onlardan diğ er bir kısmını ise tabiatları bazen gaflete g  t r verir. Bazen de onlar dinledikleri vaazlardan etkilenerek güzel amel i lerler. Yani onlar r zg rın önündeki ba ak gibidirler. R zg r onları bazen yere yatırır bazen ayağa kaldırır.

Bir kısım insanlar da vardır ki v az ve nasihatler onları sadece i itti i an itibariyle etkiler. Onların durumu da kayanın üzerinde yuvarlanan su damlacı ı gibidir...

‘Sübhanallah. Bu nasıl söz ey Hanzala!’ deyince de ben  u cevabı verdim: ‘Biz Peygamber’in (s.a.v) yanında bulundu umuzda bize cennet ve cehennemi anlattığı zaman, sanki onları gözle görür gibi oluyoruz. Sonra O’nun yanından çıkınca, kadınlarımızla, mallarımız ve çocuklarımızla meşgul oluyor, her şeyi unutuyoruz.’ Ebu Bekir:

‘Vallahi bizde de aynı şey oluyor’ dedi. Böylece ben ve Ebubekir beraberce yürüyüp doğru Allah Resulü’nün (s.a.v) yanına girdik. Söze ben ba ladım ve: ‘Ya Resulallah! Hanzala münafık oldu.’ dedim.

Peygamber (s.a.v): ‘Ne oldu?’ diye sorunca, şöyle anlattım:

‘Senin yanında iken bize cennet ve cehennemden bahsetti in zaman sanki onları gözle g r yormu  gibi oluyoruz. Dışarıya çıkınca ise her şeyi unutuyoruz, kadınlarımız, çocuklarımız ve mallarımızla meşgul oluyoruz’. Bunun  zerine Peygamber (s.a.v)   yle buyurdu:

‘Nefsim kudret elinde olan Allah’a yemin ederim ki, devamlı benim yanımdaki gibi olsaydınız, yataklarınızda ve yollarınızda melekler gelip sizinle tokala ırdı. Ne var ki ey Hanzala! İnsan bazen böyle olur, bazen öyle olur (İnsanlar için bu normaldir)’ bunu üç kere tekrarladı. (Müslim, *Tövbe* 12-13; Tirmizi, 2314)

OLAYLARIN SONUNU GÖREBİLME BASİRETİ

Bir kimse olaylara basiret gözüyle bakarsa daha başlangıçta o olayın kötü kısmından vazgeçer, hayırlı olan kısmına nail olur ve o işin şerrinden de kurtulur. Ancak bir insan o işin sonunu göremezse hislerine yenik düşer, selamet talebi acıya dönüşür, rahat arzusu yorgunlukla neticelenir.

Gelecekte bunu görmek geçmişteki şeyleri hatırlamakla mümkündür. Sen bunu anlamayacak kapasitede değilsin. Eğer Allah'a isyan ettiysen veya itaatte bulunduysan hani isyanın zevki, hani itaatin yorgunluğu? Heyhat! Hepsi varacağı yere vardı.

Keşke günahlar,nasıl işlendiyse o şekilde geri kalsaydı da insanın karşısına çıkmasaydı. Bunu biraz daha açayım:

Ölüm anına bak ve insanın kaçırdığı şeylerin ardından çekeceğin acıları gör! Ben *lezzetli şeylerin tadı nereye gitti* demiyorum. Çünkü lezzetlerin tadı acı bir meyveye dönüşmüştür. O lezzetlerin hepsi karşı koyulamaz acı bir miras bırakır. Kastettiğim şeyler sana işin sonunu gösterdi mi? İşlerin sonunu görürsen güvende olursun. Hevâ ve hevesine göre hareket etme ki pişman olmayasın!

DÜNYANIN ALDATICILIĞI

Kim dünyanın sonunu düşünürse ondan sakınır. Kim yolun uzun olduğunu idrak ederse o yolculuk için hazırlık yapar. Bunları bilip de unutan kişinin hali ne tuhaftır! Bunun zararını görüp de üzerini örten ne ilginçtir!

“Oysa asıl korkmana lâayık olan Allah’tır.”³

Sadece zannettiğın hususta nefsin sana galip gelirken sen emin olduğun konuda nefsine galip gelededin. En ilginç şey de; mutluluğun seni aldatan şeylerde, hataların seni eğlendiren şeylerde gizlenmiş olmasıdır. Sağlığını aldandın, hastalığını unuttun. Afiyette olmana sevinmen, yaklaşan acıdan seni gafil kıldı. Görüyorum ki başkasının öldüğü yerler senin de ölüm yerin olacak. Lezzetlerin peşinden gitmen seni oyaladı ve senin öleceğın gerçeğini unutturdu.

Daha öncekilerin haberlerini işitmemiş gibisin.

Zamanın geride kalanlara ne yapacağını görmüyorsun.

Sen bunları idrak edemiyorsan işte bu evler onlarındır.

Rüzgar onları tarûmar etti geriye sana kabirleri bıraktı.

Nice insanları gördüm ki hiç mezara inmeden kendileri mezara indirildiler. Nice saraydaki sultanları gördüm ki görevlerinden azledildiklerinde dostları onların düşmanları olmuştur.

Ey hali böyle kötüye giden, konuştuğu anlaşılmayan ve idrak edilemeyen kişi! Peki, senin halin nice olur?

³ Ahzab, 37.

GÜNAHLARIN SENİ GURURA SÜRÜKLEMESİN

Cezaların en büyüğü de günahkâr kişinin gelecek olan azabı hissetmemesidir. Bundan daha kötüsü ise; kişinin işlediği gûnahtan dolayı mutluluk duymasıdır. Örneğin haram mal kazanan kişinin bundan dolayı mutluluk duyması, günah işleyenin günahına devam etmesi gibi. Kimin hali böyleyse o kişinin itaatte olması bile onu kurtarmaz. Ben âlimlerin ve zahidlerin birçoğunun bu durumda olduğunu gördüm; onlar azabın gelebileceğini hissetmiyorlardı. Onların pek çoğu da mevki, makam talepleri nedeniyle bu duruma düşmüşlerdi.

Onlardan âlim olanlar talep ettikleri mevki, makam reddedilince buna öfkelenirler. V'az edenler ise v'azlarında yapmacık davranırlar. Zahid olan kişi ise ya münafıktır ya da riyakâr. Onların uğradığı ilk azap halk ile meşgul olmalarından dolayı haktan yüz çevirmeleridir. Azapları gizlenmiş olanlardan ise münacâatın ve ibadet etmenin tadı çekip alınmıştır. Ancak mümin olan erkekler ve kadınlar bundan müstesnadır. Allah onlarla yeryüzünü korur. Onların içi de dışları gibidir -hatta daha ulvidir. Gizli halleri alenî halleri gibidir -hatta daha tatlıdır. Hedefleri süreyya yıldızlarındadır hatta daha uzak yerlerdedir.

Onlar bir yerde tanındıkları zaman gizli kalmaya çalışırlar; kerametleri görüldüğünde bunu inkâr ederler; onlar ıssız yerlerde yaşarlar, yeryüzünün تنها yerleri onları sever. Allah onların yolundan gitmeyi bizlere muvaffak kılsın ve onlara tabi olmayı ihsan etsin.

ÖLÜMÜ İKİ KAŞININ ARASINDA DÜŞÜN!

Akıllı olan kişi yolculuğa hazırlıklı olmalıdır. Çünkü o, Rabbinin emrinin ne zaman vaki olacağını, ne zaman davet edileceğini bilemez.

Ben nice insanlar gördüm ki, gençlikleri kendilerini oyalamış, akranlarının ölümlerini unutmuş, uzun emelleri onları aldatmıştı.

Bazı âlim kişiler de bugün *ilim öğreneyim, yarın da amel ederim* düşüncesine kapıldı. Genişliklerinden dolayı hata yapma mevzuunda umursamaz bir tavır sergilediler. Ne gıybet etmekten ne de bu gıybeti dinlemekten imtina ettiler. Şüpheli şeyleri elde eden bu kişilerin takvayla yaşadıklarını sanmaları, onları işledikleri günahları saklayabileceği fikrine kaptırdı.

Oysa onlar ölümün peşlerinde olduğunu unuttular. Akıllı olan kişi üzerine düşen görevin her dakikasının hakkını vererek geçiren kişidir. Eğer o kişiye ölüm gelse hazırlıklı olduğu görülür; uzun ömürlü olsa yapacağı hayırlar fazlalaşır.

AMELLERİNİZ BAŞINIZA MUSALLAT EDİLİR

Dünyada pek çok insanın başına gelen büyük musibet ve belaları düşündüm ki bu musibetler çok sert ve şiddetliydi. Sonra *Subhanallah! Allah (c.c) kerimlerin en keremlisidir. Keremi de müsamahakâr olmayı gerektirir. Peki, o zaman bunlara verilen bu cezalar neyin nesi?* diye düşündüm. Sonra anladım ki pek çok insanın varlığı yoklukları gibidir. Allah'ın birliği ile alakalı konulardaki delillere detaylarıyla vakıf değil, Onun emir ve yasaklarına bakmazlar, hayvanlar gibi içgüdüleriyle sıradan yaşarlar. Eğer şeriat rasgele onların isteklerine rastlarsa ne a'la; aksi takdirde onlar kendi heveslerine dayanırlar. Paraya sahip olduktan sonra onun ne haram ne de helal yerden gelmesine aldırılmazlar. Kolaylarına gelirse namaz kılarlar; yoksa terk ederler. Onlar bazı büyük günahları bilmelerine rağmen açık bir şekilde işlerler. Bazılarının bilgileri daha kuvvetli, günahları daha büyük olsa da onlara gelen azap yine de işlediklerine göre hafif kalıyor. Eğer gelen azap onların günahlarını temizlemek cinsinden olursa hemen feryad-ı figan ederler ve "Ben hangi günahı işledim ki bu başıma geldi?" derler. Bazıları işledikleri günahlardan dolayı yerin bile titrediğini unuturlar. Bazen yaşlı kişiye yaşımdan dolayı ceza hafif gelir ve kalpler ona karşı merhamet duygusuna kapılır. O bunun gelmesinin sebebinin genç iken işlediklerinden dolayı olduğunun farkında olmaz. Ancak bunların başına bir musibet gelse biliyorum ki bu musibet işlemiş oldukları günahlar sebebiyledir.

DÜNYA VE AHİRET ÂLİMLERİNİN MUKAYESESİ

Âlimler arasındaki haset duygularını düşününce gördüm ki; bunun sebebi dünya sevgisidir. Âhirete gönül veren âlimler birbirlerine haset değil sevgi beslerler. Aynen Allah'ın (c.c) şöyle buyurduğu gibi:

“Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler.”⁴

“Bunların arkasından gelenler şöyle derler: Rabbi-miz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşle-rimizi bağışla; kalplerimizde, iman edenlere karşı hiç-bir kin bırakma!”⁵

Ebu Derda (r.a) her gece cemaatteki kardeşleri için dua ederdi.

Ahmed b. Hanbel, İmam-ı Şafii'nin oğluna şöyle derdi:

“Seher vaktinde dua ettiğim altı kişiden biri de babandır.”

İki grup arasındaki fark şudur:

Dünya âlimleri mevki, makama dönüktür ve makam sahibi insanlarla bir arada olmaktan ve onları övmekten zevk alırlar.

Ahiret âlimleri ise bu yolu tercih etmekten uzak durur-lar, mevki, makam meselelerinde korku duyarlar ve onunla imtihan olanlara acırlar.

Nehai bir sütuna bile dayanmazdı. Alkame de şöyle derdi:

“Ben başkalarının arkamdan yürümesinden hoşlanmam.”

4 Haşr, 9.

5 Haşr, 10.

Bazıları da vardı ki etrafına dörtten fazla kişi oturduğunda oradan kalkarlardı. Bazıları da fetva verme işini birbirlerine havale ederlerdi. Ahiret âlimleri şöhretten uzak bir hayatı sevmişlerdi.

Topluluklar, denizdeki yolcu gibidirler. Deniz kabardığında herkes kurtuluşun yolunu aramakla meşgul olur. Sadece bazıları birbirini çağırır ve birbirlerinden istifade eder. Onlar kervandaki insanlar gibi birbirleriyle arkadaş olup birbirlerine sevgi beslerler. Gece ve gündüzler de onlar için adeta cennet yolculuğundaki konaklar gibidir.

BİR TOPLULUK KENDİSİNİ DEĞİŞTİRMEDİKÇE ALLAH (C.C) DA ONLARI DEĞİŞTİRMEZ

Kim ahvalini düzeltmek istiyorsa önce amelini düzeltmeye çalışsın. Allah (c.c) şöyle buyurmuştur:

“Şayet hak yolunda gitselerdi, onlara bol bol su indirirdik.”⁶

Kutsi bir hadiste şöyle buyrulmuştur:

“Eğer kullarım bana gereği gibi itaat etseler, ben onlara gece yağmur yağdırır, gündüz de üzerlerine güneşi doğdururum. Onlara gök gürleme sesini bile duyurmam.”⁷

“İyilik yapmak heba olup gitmez; günah unutulmaz, borçlu olan uyumaz, kişi yaptığından başkasını bulmaz.”⁸

Ebu Süleyman ed-Darani şöyle demiştir:

“Kim bir şeyi temizleyerek arındırırsa kendisine de aynı şekilde muamele edilir. Kim bir şeyi bulandırırса kendisine de misliyle muamele edilir. Kim gecesini güzel geçirirse gündüz vakti onun karşılığını görür. Kim gündüzünü iyi geçirirse gece onun karşılığını görür.”

Şeyhin biri bir gün mescitleri gezerken şöyle demiştir:

“Kim afiyetinin daim olmasını isterse Allah’tan korksun.”

Fudayl b. İyad ise şöyle der:

6 Cin, 16.

7 Müsned, 2/359; Tayalisi, 2586; Bezzar, 664; Hâkim, 2/349.

8 Abdurrezzak, Musannef 2262; Suyuti, 6411.

“Allah’a karşı günah işlediğimde bunu cariyemin veya bineğimin bana huysuz davranmasından hemen anlardım.”

Şunu bil ki bunu hissetmek bayıltıcı bir darbeyle olmaz. Bunu bilmek kişinin nefis muhasebesi yapmasını eksiltmesiyle bilinir. Eğer böyle bir endişe verici durumla karşılaşsan şükretmediğin nimetleri ve yaptığın hataları düşün; nimetlerin zail olmasından ve ani gelecek intikamdan sakın! Müsamaha örtüsünün geniş olması seni aldatmasın. O örtü bir anda dörülüp katlanabilir de...

Allah (c.c) şöyle buyurur:

“Bir toplum kendini değıştirmedikçe Allah (c.c) onları değıştirmez.”⁹

Ebu Ali er-Ruzbari şöyle der:

“Asıl aldanmak kötölük yaptığın halde sana ihsanda bulunulması nedeniyle tövbeyi terk etmen ve sana müsamaha gösteriliyor izlenimine kapılmandır.”

KİŞİNİN YOLDAN SAPMASININ ESRARI

Bir gün sorumlulukla ilgili tefekküre daldım ve bazıları-
nın zor, bazılarının kolay olduğunu gördüm. Kolay olan-
lar genelde organlarla yapılan ibadetlerdir. Ancak onların da
bir kısmı diğerlerinden daha zordur. Mesela abdest ve na-
maz, oruç tutmaktan daha kolaydır. Bazıları için oruç tut-
mak zekât vermekten daha kolaydır.

Zor olan sorumluluklara gelince; bunlar çeşit çeşittir ve bazıları diğerlerinden daha zordur. Bir şeye bakarak delil getirmek ve bununla yaratıcıyı tanımaya ulaşmak basiret sahipleri için zor bir durumdur. Ancak ehli akla göre bu kolaydır. Yine kişinin nefsini kontrol altına alması, heva ve hevesini yenmesi, tabiatı gereği etkileneceği hususlardan vazgeçmesi zor olan sorumluluklardandır.

Bu durum; akıllı, sevabı düşünen, işin sonunda güzel mükâfatlara kavuşmayı arzulayanlar için her ne kadar hali hazırda zor da olsa yine de onlara kolaylık ihsan edilir.

Bize imtihanların en zoru ve en ilginç şudur:

Yaratıcının hikmeti gereği bize akıl verilmiş ve görüyoruz ki bu akıl ilime ihtiyaç duyar. Sonra ilimle meşgul olan ve ibadete yönelen kişi fakirlik içinde kıvranıyor. Sonra akıl cahili maişet uğraşısıyla zelil ediyor, fasık olan kişiyi ise cehaletle oyalıyor. Ta ki dünya onları her yönüyle pençesi altına alıyor.

Sonra görüyoruz ki bedenler büyüyor, daha işin başında gençlik çözülüyor ve bina tamamlanacakken yıkılıp toz toprak oluyor... Sonra çocukların acı çektiğini görüyoruz. Her

vicdan sahibi kişi o çocuklara merhamet eder. Sonra da onlara deniliyor ki: “Allah’ın merhametlilerin en merhametlisi olması konusunda şüpheye düşme!” Sonra kişi Musa’nın Firavun’a gönderildiğini duyuyor, diğerk taraftan da “Allah’ın Firavun’u saptırdığına inan!” sözünü işitiyor... Bir taraftan Adem’in cennetteki meyveyi yerken bir hatasının olmadığını işitiyor, diğerk taraftan “Adem Rabbine karşı hata işledi”¹⁰ ayetini duyuyor...

Tüm bu durumlar karşısında kişiler şaşıp kalıyor ve hatta küfre ve tekbize kadar gidiyor...

Eğerk onlar bu olayların sırrını araştırmış olsalardı bu sıkıntılardan kurtulmak için aklın itaat etmesi gerektiğini bilirlerdi. İşin esası da budur. İşin hakikati anlaşıldığında bu düşüncelerden selamete erilir.

Allah’tan isteğimiz; insanlardan bazılarının sapmasına sebep olan kapalı meselelerde bize anlama kabiliyeti versin. O, duaları kabul edendir.

VAKTİ DEĞERLENDİRMEK

İnsan vaktinin kıymetini bilmeli, onu iyi değerlendirmeli ve bir anını bile zayi etmemelidir. O vaktini en güzel fiil ve sözlerle geçirmelidir. Onun niyetinde bıkip usanmayacağı, bedeni olarak aciz kalmayacağı hayırlı işler olmalıdır. Nitekim hadiste şöyle geçer:

“Müminin nimeti amelinden daha hayırlıdır.”¹¹

Selef-i salihinden bazıları zamanlarını iyi şeylere harcamada konusunda hızlı davranırlardı.

Bir adam Amir b. Abdu Kays’a “Bana bir şeyler söyle!” dediğinde o: “Güneşi yakala!”¹² dedi.

Sabit el-Bennani şöyle nakleder:

“Babam ölüm döşeğinde iken ona telkin vermek istedim, ancak o bana; ‘Ey oğlum beni bırak! Ben şu an altıncı vir-dimdeyim’ dedi.”

Selef-i salihinden bazıları ölüm döşeğinde olan arkadaşlarının yanına girdiklerinde o arkadaşlarının namaz kıldığını gördüler ve o kişi arkadaşlarına “Şu an sayfam dürülüyor” demişti.

Eğer insan ölümün –ne kadar çok yapsa da– amellerini sonlandıracağını bilse ölümünden sonra sevap getireceği

¹¹ Mucemu’l Kebir, 6/228.

¹² Buradaki “Güneş’i yakala!” ifadesinden kastedilen hedeflerin manevi anlamda büyük olması ve hayırlı işlerde hızlı davranılmasıdır.

ameller işlemeye gayret ederdi. Eğer kişi dünyada iken bir şeyi vakfetse, bir ağaç dikse, bir çeşme çıkartsa, ölümünden sonra Allah'ı hatırlatacak bir şeyler için uğraşsa, bir kitap yazsa, geride hayır işleyecek veya bilgi dağıtacak evlatlar bıraksa, başkalarının öğreneceğı bir ilmi yaysa o kişi ölse bile tüm bunlar kendisine sevap getirecektir. Tüm bu ameller o kişi ölse de zayı olup gitmez.

Bazıları ölse de insanlar arasında diridirler.

ZENGİNLİĞİN İZZETİ, FAKİRLİĞİN TEHLİKESİ

Mal sahiplerinin mallarıyla uzun düşler kurmaları ve Mahiretten alıkoyan lezzetlerle meşgul olmaları hususunu düşündüğümde gördüm ki bunlar şeytanın kurduğu en büyük tuzaklar arasındadır.

Şeytan onları mal ile meşgul eder. Yani onları mal toplama teşvik eder, onu elde etme isteğini telkin eder ve o malın yok olacağı fikrini aşilayarak onların cimri olmalarına neden olur. İşte bu, şeytanın kuvvetli hilesidir ki bunlarla ince ve gizli tuzaklar örür. Yani müminlerin kalbine mal toplama korkusunu salar. Bir taraftan da şeytan? Ahiretin peşinden gidenlerin kalbine maldan nefret etme tohumlarını eker, tövbe eden kişiye ise o malı elinden çıkartma dürtüsü yerleştirir. Böylece o kişiyi zahid yaşamaya teşvik eder, malı terk etmesini emreder, kazanç yolları konusunda onu korkutur, dinini koruma bahanesiyle ona vesvese verir. Tüm bunların perde arkasında şeytanın enteresan hileleri gizlidir.

Bazen de şeytan, şeyhlerin diliyle konuşur ve kişiye “Malı elinden çıkart ki zahidler zümresine dahil olasın” diye telkinde bulunur. Hatta şöyle der: “Senin sabah ve akşam yemeğin varsa sen zühd ehlinden olamazsın, azimli insanların mertebelerine ulaşamazsın!”

Hatta bazen o kişiye sahih olmayan hadisleri bile sıralar. Kişi malını elinden çıkartıp kazanç elde etmekten yoksun hale gelirse bu defa kardeşlerinin elinde olanlara yönelir ya da yönetimdekilere yakın olup onlarla ilişki kurmak onun için

güzel hale gelir. Çünkü o kişi zühd hayatına ve dünya malını terk etmeye çok fazla katlanamaz. Sonra ihtiyaçlarını elde etmek ister ve bu defa daha önceden terk ettiği şeyden daha iğrenç yollara bulaşır. Bu defa o kişi sermaye olarak dini ve ırzını pazarlayarak bunları diğer şeylerle takas etme yoluna girer. Artık alan el konumunda çakılı kalır.

Oysa bu kişi kendinden önce yaşayan asil ve faziletli insanların yaşamına bakmış olsaydı; sahih hadisleri inceleyseydi; önder kişilere göz atsaydı; örneğin İbrahim'in (a.s) ne kadar zengin olduğunu, hatta hayvanlarını o toprakların alamayacağı kadar çok olduğunu fark ederdi. Nitekim Lut (a.s) ve peygamberlerin çoğu, sahabelerin epey bir kısmının durumu da böyledir. Onlar yokluğa sabretmişler; ancak ihtiyaçları için çalışmaktan, varlık anında mubah olan şeyleri kazanmaktan geri durmamışlardır. Hz. Ebubekir daha Peygamber (s.a.v) hayattayken ticaret için sefere çıkmıştı. Sahabeler beytu'l maldan hisselerine düşen fazla malları ihtiyaç sahibi kardeşlerine dağıtmışlardır. İbn Ömer (r.a) kendi talebi olmadan bir şeyler ona getirildiğinde reddetmezdi.

Ben düşündüğümde gördüm ki; din ve ilim ehlinin pek çoğunun durumu da böyleydi. Başlangıçta ilim onları çalışmaktan alıkoymuştu. Çalışmaktan uzak kaldıkları için geçimlerini sağlayacak bir kazanca ihtiyaç duyduklarında izzeti hak etmelerine rağmen zelil oldular.

Eskiden o âlimlere, mümin kardeşlerinden gelen yardımlar yanı sıra devletin hazinesinden aldıkları maaşlar da yetiyordu. Ancak zamanımızda bu gelir kaynakları yok olduğu için mütedeyyin kişi dinin bir kısmını feda etmekten başka sahip oldukları bir sermaye de yoktur. Keşke bu insanlar için belli miktarlarda maddi kaynak ayrılrsa, onlar da belki dine sarılırlar ve din de zarar görmez. Akıllı kişi sahip olduğu

şeyleri muhafaza etmeli, zalimlere karşı mücadele etmeli, cahillerin teveccühünü kazanarak bir şeyleri aktarmak için çalışıp kazanmalıdır. Burada mutasavvıfların batıl çağrılarına da kulak asmamak gerekir. Çünkü onların hedef gösterdiklerine ulaşmak fakirlikle mümkündür.

Fakirlik ancak acizlik hastalığıdır. Fakirliğe sabredenın sevabı, hastalığa sabredenın sevabı gibidir. Ancak harcamaktan korkan, kırıntılarla geçinmeye razı olan kişiler kahramanlar derecesinde olamazlar. Onlar ancak korkak zahidlerdir.

Çalışıp da alan değil de veren el olmak isteyen, tasadduk edilen değil tasadduk eden kişi olmak isteyenlere gelince onlar erdemli ve cesur insanların mertebesindedirler. Kim böyle düşünürse zenginliğin şerefli olup fakirliğin tehlikeli olduğunu idrak eder.

DÜNYAYA HEVESLİ OLANLAR

Dünyaya meraklı olan insanların hallerini düşündüğümde gördüm ki; bu kişiler dünyevî nimetlerden yoksun kalmış kişilerdir. Yine gördüm ki dünya nimetleri, genelde sıradan ve basit insanların elindedir.

Dünyaya meraklı olan insanlara baktığımda onların basit kişilerin elinde olan dünya nimetlerine sahip olamayıp o fırsatları kaçırdıkları için üzüldüklerini gördüm. Hatta bazen onlardan bir kısmı bu nimetlere ulaşamadıkları için elini eteğini her şeyden çekmişti. Bu şekilde üzülen kişilere şöyle dedim:

Yazıklar olsun size! Siz düşünseniz birkaç yönden hatalı olduğunuzu göreceksiniz.

Birinci yön: Eğer sende dünyayı kazanma arzusu varsa o zaman dünyanın peşinden koş ve kaçırdığın dünyalıklar için hüznün biç! Eğer sen çalışmandaki kusur nedeniyle başkalarının elde ettiği nimetler için oturup üzülsen bu durum zaten acizliğin zirvesidir.

İkinci yön: Dünya imar etmek için değil geçip gitmek için istenilir. Bunu böyle düşünmen senin ilmini ve idrak seviyeni gösterir. Ehli dünyanın sahip olduğu fazlalık şeyler hem dinlerine hem de bedenlerine zarar vermiştir. Bu durumu bildiğin halde üzülsen bu üzüntün senin için faydaya dönüşür. Ahirette acı çekmektense dünyada acı çekmeyi kabul et!

Üçüncü Yön: Sen de biliyorsun ki genel olarak Âdemoğlunun dünyadan elde edeceği yeme, içme ve lezzetleri tatma gibi

payı hayvanlara göre daha az ve değersizdir. Çünkü onlar bu nimetleri hem daha fazla hem de korku hissi yaşamadan elde eder. Oysa insan bunları elde etmek için daha fazla korku yaşar ve daha az miktarda elde eder.

Eğer senin dünyadaki payın daha fazla olursa bu kişi hayvanî yaşama dâhil olmuş demektir. Çünkü sürekli bu nimetlerle meşgul olmak kişiyi erdemli insan olma özelliklerinden alıkoyar ve ulvi derecelere yükselmek için gerekli olan özellikleri zayıflatır. Eğer senaz olarak artık şeylerin peşinden gidersen ilmini tahkir etmiş ve kirletmiş olursun.

Bu da senin iradeni karmakarışık hale getirir.

ATEŞİN ETRAFINDA DOLANAN KİŞİNİN ATEŞE DÜŞMESİ YAKINDIR

Harama girme hususunda insanlar birkaç kısma ayrılır: Bir grup insan, yasaklanan şeylerin haram olduğunu bilmiyorlar. Bu durum onlar için bir çeşit mazerettir.

Diğer bir kısmı da yasaklanmış şeylerin haram değil mekruh olduğunu zannederler. Bu grubun durumu birinci gruptaki insanların durumuna yakındır. Belki de Âdem (a.s) de bu gruba girer.

Bir grup insan da haram kılınan şeyleri tevil yoluna giderler; ancak bu tevillerinde hata yaparlar. Nitekim bazıların şü tevil bu gruba girer:

Âdem (a.s) sadece bir tane ağaca dokunmaktan alıkoymuştu; ancak o bu ağacın bizzat kendisine değil aynı türün başka bir ağacına dokundu. Oysa bu hatalı bir tevildir.

Bir grup insan da yasaklanan şeylerin haram olduklarını bilirler; ancak şehvi arzuları bunu hatırlamayı unutturur ve onları bildikleri şeyleri görmekten alıkoyar. Hırsız birinin el kesme cezasını hatırlamaması bunun gibidir. Hazza ulaşma isteği tüm bu gerçekleri perdeler. Fuhuşa giden kişi bu işin çirkin bir iş olduğunu veya had cezasını gerektireceği hakikatini hatırlamaz. Çünkü kişinin gördüğü şey onu şaşkına uğrattığından onun haram olduğu bilgisi aklına gelmez.

Bir kısım insan ise yasaklanan şeyin haram olduğunu bilir, ancak Allah'ın afedici ve bağışlayıcı olduğunu düşünür. Ancak akıllı kişi tedbirli olmalıdır. Allah çeyrek dinarı çalan kişinin elinin kesilmesini emretmişse, bir anlık lezzet için zina eden kişiye recm cezasını vermişse, işlenen günahlardan dolayı daha önceki nesilleri yerin dibine geçirmişse, maymunlara çevirmişse ve suda boğmuşsa o kişi Allah hakkında nasıl böyle düşünebilir ki?

ADALET TERAZİSİNDE TORPİL YOKTUR

Bir kimse Allah'ın icra ettiği şeyleri düşünürse O'nun adaletli davrandığını görür, yapılan işlere gecikse bile bir karşılığın verileceğine şahit olur. Bir kişinin işlenen günahlara Allah'ın müsamaha gösterdiğini düşünmesi gerekmez. Çünkü işlenenlere verilecek karşılık bazen gecikebilir. Büyük azap gerektiren en çirkin günahlardan biri de günah işlemekte ısrarcı davranmaktır. Sonra bu kişi tövbe etmekle, namaz kılmakla ve ibadet etmekle affedileceği zannına kapılır.

İnsanların en çok aldananı Allah'ın kerih gördüğü bir işi yapıp sonra da Allah'tan sevdiği şeyleri talep edendir. Nitekim hadiste şöyle geçmektedir:

“Aciz olan kişi, nefsinin hevâ ve hevesine uydurup Allah'tan (bir şeyler) temenni edip bekleyendir.”¹³

Akıllı kişi işlediklerinden dolayı başına gelecekleri bekleyen kişidir. İbn Sirin der ki:

“Bir adama ‘Ey müflis’ diye hitap etmiştim. Kırk yıl sonra kendim müflis oldum.”

İbn Cela da şöyle der:

“Bir gün tüysüz bir gence gözüm ilişmişti. Ona bakarken de âlim biri beni gördü ve ‘Ne yapıyorsun? Bunun bedelini sonra ödeyeceksin’ dedi ve ben kırk yıl sonra Kur’an okumayı unuttum.”

¹³ Tirmizi, 2459; İbn Mace, 4260.

Bunların tam tersi de gerçekleşir. Yani bir insan hayırlı bir fiil yaparsa veya niyetini doğru tutarsa bunun karşılığında –uzun bir süre sonra bile olsa mükâfat geleceğini beklesin... Allah (c.c) şöyle buyurmuştur:

“Kim (Allah’tan) korkar ve sabrederse, şüphesiz Allah güzel davrananların mükâfatını zayi etmez.”¹⁴

Peygamber de (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Bir kimse bir kadına bakmaktan yüzünü çevirirse Allah o kişinin kalbine imanın lezzetini alabilecek duygular ihsan eder.”¹⁵

¹⁴ Yusuf, 90.

¹⁵ Hâkim, 7945; Müsned-i Şihab 292; Taberani, Mucemu’l Kebir 10362.

DÜNYADAN NASİBİNİ UNUTMA!

Sufilerin ve zahidlerin hallerini düşündüğümde gördüm ki onlar şeriatı bilmediğinden ve kendi re'yelerine göre hareket ettiklerinden dolayı şeriat çizgisinden ayrılmışlardır. Bunu yaparken de anlamlarını çözemedikleri ayetleri ve sebep-i vürudunu¹⁶ bilmedikleri hadisleri delil getirmişlerdir.

Örneğin şu âyetleri delil getirmeleri bu türdendir:

“Bu dünya hayatı ise aldatma metâından başka bir şey değildir.”¹⁷

“Dünya hayatı oyun eğlence ve süsten ibarettir.”¹⁸

Sonra onlar şu hadisi duymuşlardır:

“Allah katında dünya leş bir koyundan daha değersizdir.”¹⁹

Sufiler ve zahidler işin hakikatini araştırmadan dünyayı terk etme konusunda mübalağaya kaçtılar. Bu da gösteriyor ki bir şeyin hakikati bilinmedikçe o şeyin övülmesi veya yerilmesi caiz değildir. Biz eğer dünyanın hakikatini araştırırsak görürüz ki dünya mahlûkat için bir karargâh olarak yaratılmıştır. İnsanların rızkı yerden çıktığı gibi ölüleri de yere defnedilir. Bunun gibi bir şeyde maslahat varsa o şey zemmedilemez. Yeryüzünde de sular, bitkiler ve hayvanların hepsi insanın maslahatı için vardır. Tüm bunlar insanın varlığını

¹⁶ Sebeb-i Vürudu bilmek demek; bir hadisin hangi olay için, nerede, ne zaman ve kim hakkında söylendiğini bilmek demektir.

¹⁷ Âli İmran, 185.

¹⁸ Hadid, 20.

¹⁹ Musannef, İbn Şeybe 13/245; Benzer rivayetler için bkz: Müslim, 2960; İbn Mâce, 4110; Darimi, 2737.

sürdürmesini sağlar. İnsanın varlığı da Rabbin bilinmesine ve O'na itaate ve hizmete sebeptir. Arifin de abidin de bekasına sebep olan tüm bunlar yerilmez; bilakis övülür. Bize göre yerilecek olanlar; sadece cahillerin fiilleri ve âsilerin kendileridir. Eğer mal meşru olarak elde edilmişse ve zekâtı da veriliyorsa o mal yerilemez.

Zübeyr b. Avvam'ın, Abdurrahman b. Avf'ın ve diğer sahabilerin geride ne kadar mal bıraktığı malumdur. Hz. Ali'nin verdiği sadaka miktarı kırk bin dinardır. Abdullah b. Mesud geride doksan bin dinar servet bırakmıştı. Leys b. Sa'd, her yıl yirmi bin dinar kâr elde ederdi. Süfyan tüccardı, İbn Mehdi de her yıl iki bin dinar kâr elde ederdi.

Çok evli olmak ve cariyelere sahip olmak yerilen değil övülen bir durumdur. Peygamber (s.a.v) de sahabelerin çoğu de çok eşlilerdi. Hz. Ali'nin dört eşi, on dokuz tane de cariyesi vardı. Oğlu Hasan da yaklaşık olarak dört yüz kez evlenmişti.

Evlilik çok önemli bir ibadettir ve kişi o evlilikten lezzet almak isterse bu da mubahtır. Evlilikte kadının da erkeğin de iffetini koruması gibi sayılamayacak kadar taabbudî noktalar vardır. Musa (a.s) ömrünün on yıllık döneminin Şuayb'ın (a.s) kızının mehrini vermek için harcamıştır.

Eğer nikâh en değerli şeylerden biri olmasaydı peygamberlerin çoğu evlenmezdi. İbn Abbas (r.a) şöyle demiştir:

“İnsanların en hayırlısı çok eşi olanlarıdır. Kişi bir cariyesinin yanına gittikten sonra ötekinin yanına uğrar... Rebi b. Haysem'in cariyesi der ki: Rebi azlederdi ancak ilişkiye girmesi, Allah yolunda bedenine kuvvet veriyordu. Kendisini taşıdığı için devesine ikram etmek deve sahibinin üzerinde bir haktır.”

Peygamber (s.a.v) bulduğu zaman yemek yedi. O et veya tavuk bulduğu zaman onları yedi. En çok sevdiği şeyler arasında bal ve tatlı vardı. Onun mubah olan bir şeyden imtina ettiği görülmemiştir. Ali'ye (r.a) koyun budu getirildiğinde onu yemiştir. Hatta onu getirenlere 'Niçin getirdiniz bunu?' dediğinde ona 'Nevruz olduğu için' denilmiş, o da: 'Bizim için her gün nevruzdur' diye karşılık vermişti.

Yemekte mekruh olan husus doyduktan sonra yemeğe devam etmek; giyimde mekruh olan husus ise kibir ve caka satma amaçlı giyinmedir. Ancak bazı insanlar bundan daha azı ile yetinirler. Ancak az ile yetinmek hissi insanı murat ettiği şeylere ulaştırmaz. Nitekim Peygamber'e (s.a.v) yirmi yedi deve değerinde olan bir elbise alınmış ve Peygamber (s.a.v) de giymiştir. Temim-i Dari'ye ise bin dirhem değerinde bir elbise alınmış o da geceleri o elbise ile namaz kılmıştır.

Daha sonra bazı fırkalar geldi ve zühdü ön plana çıkardılar; heva ve heveslerinin kendilerine süslediği yola girdiler. Sonra da bu yol için delil aradılar ve sonuçta farklı farklı gruplara ayrıldılar:

Onlardan bir grup; zahiren yapmacık tavırlar takındılar ancak batında alışveriş yapmaya devam ettiler, yalnız kaldıklarında şehvetlerini sergilediler, lezzetlerine bağımlılıklarını sürdürdüler. Oysa tüm bunları yaparken insanlara çok zahid ve mutasavvıf olduklarını göstermeye çalıştılar. Onlar sadece giydikleri gömlekle zahid göründüler; oysa içlerindeki kibir Firavun'un kibri gibiydi.

Onlardan diğer bir grubun ise kalpleri temizdir, ancak şer'i bilgi konusunda cahildirler.

Başka bir grup ise; öne geçmiş, cahiller de bu kişilere tabi olmuşlardır. Bu kişilerin durumu kör olup da diğer körlere rehberlik yapan kişilerin durumu gibidir. Eğer bu kişiler işin

ana kaynağına, yani Peygamber (s.a.v) ve sahabeye bakmış olsalardı bu hatalara düşmezlerdi. Muhakkiklerden bazıları bu tür insanları -gönüllerinde ne kadar düşünce barındırmış olsalar da- şeriatı saptıkları anda onları kınamışlardır. Mervezi, Ahmed b. Hanbel'e 'Nikâh hakkında ne düşünüyorsun?' diye sorduğunda Ahmed b. Hanbel "Peygamber'in (s.a.v) sünnetidir" demiş Mervezi "Ancak İbrahim şöyle dedi..." deyince Ahmed b. Hanbel ona bağırarak:

"Sen çoluk çocuğun sözünü mü bana delil olarak sunuyorsun?" demiştir. Ona Sırrı Sekati hakkında ne düşündüğü sorulduğunda ise o:

"Allah harfleri yarattığında 'be' harfi secde etti, 'elif harfi' ise kıyamda kaldı" diyerek cevap vermişti.

Şunu bil ki; hakikati bilen insanlar için bir ismin büyüklüğünün önemi yoktur. Mesela bir kişi Hz. Ali'ye:

"Bizim Zübeyr ve Talha'nın batıl üzerine olduğunu düşündüğümüz gibi sen de böyle düşünüyor musun?" diye sormuş, Hz Ali de:

"Hak, kişilerin şahsıyla bilinmez; hakkın ne olduğunu bilirsen kimin haklı olduğunu da bilirsin" dedi.

Yemin olsun ki bazı grupların bazı kişiler üzerinde büyük etkisi vardır. Şeriatı bilmeyen kişi onları gözünde büyüttükleri için onlardan bir şey işitse hemen kabul eder. Örneğin Ebu Yezid'in şöyle dediği nakledilir:

"Bir gün aklıma saçma bir düşünce geldi ve ben de bir yıl boyunca su içmeyeceğime yemin ettim ve içmedim."

Eğer o böyle bir şey demişe bu büyük ve çirkin bir hatadır. Çünkü su besinleri vücuda ulaştıran bir sıvıdır ve hiçbir şey onun yerini tutmaz. Eğer bir kimse su içmezse vücuduna eziyet vermiş olur. Oysa Resulullah (s.a.v) suyu lezzetli

bularak içmiştir. Vücudunun kendisine ait olmadığını bilen biri böyle bir şey yapar mı? Vücuda böyle bir şey yapmak ancak o vücudu yaratanın izniyle olur. Bu tür örnekler çoktur ve kassaslar böyle haberleri naklederek avamın gözünde bu tür olayları büyük gösterirler. Öyle ki avamdan olanlar böyle yapanların İmam-ı Şafi ve İmam-ı Ahmed'den daha üstün olduğunu hayal ederler. Yemin olsun ki bu tür şeyler en büyük günahlardan ve en çirkin ayıplardandır. Çünkü Allah (c.c) **"Nefsinizi öldürmeyin"**²⁰ buyurmaktadır.

Peygamber (s.a.v) de şöyle buyurmuştur:

"Nefsinin senin üzerinde hakkı vardır."²¹

Ebubekir (r.a) hicret esnasında Peygamber (s.a.v) için bir gölgelik aramış ve bir kayalık bulunca orayı düzelterip Efendimiz'in (s.a.v) istirahat etmesini sağlamıştır. Durum böyleyken bu ümmetten bazılarının böyle davranmalarının iki sebebi vardır. Birincisi cahillik; ikincisi ise ruhbanlığa yakın olma isteğidir.

Nice hikâye anlatan kişiler vardır ki; meclislerinde bulunanları yiyeceksiz ve içeceksiz olarak yolculuğa gönderdiler. Oysa Allah (c.c) bu konuda -haşa- denenemez. Böyle yolculuğa çıkan kişilerden belki de ölenler oldu ve bunun vebalinin bir kısmı da bu hikâyeleri anlatanlara olmuştur.

Bazı insanlar suyun üzerinde yürüyen kişilerden bahsedince İbrahim el-Harbi: "Bir kimsenin suyun üzerinde yürümesi doğru bilgi değildir" demiş; bunu duyanlar ise: "Sen kerameti inkâr mı ediyorsun?" diye sorunca İbrahim el-Harbi: "Biz kerameti inkâr etmiyoruz. Biz doğru olanın peşindeyiz. Salihler o kimselerdir ki şeriata tabi olurlar; kendi görüşlerine göre ibadet etmezler" dedi.

²⁰ Nisa, 29.

²¹ Ebu Davud, 1369.

Bir hadiste şöyle buyrulmuştur:

“Beni İsrail (dinde) aşırıya gidince Allah da onları zora soktu (ağırlaştırdı).”

Onlar arasında niceleri de vardı ki insanları fakirliğe teşvik ederek mallarını ellerinden çıkartmalarını söylemişlerdi. Bu durum da o insanlara ağır geldi ve ihtiyaç anlarında hallerine ya öfkelenдилer ya da insanlara avuç açmak zorunda kalmışlardı. Oysa Peygamber (s.a.v) “Midenin üçte birinin yemekle, üçte birinin suyla, üçte birinin de havayla dolu kalmasını” emretmiş ancak bu tür insanlar bunu yeterli bulmayarak daha da aşırıya gittiler.

Açlığı teşvik eden hadisleri duymayan seni ürkütmesin. Çünkü o hadislerde ya oruç tutmaya teşvik vardır ya da aşırı yemekten nehyetme vardır. Devamlı olarak az yemek yeme insanın kuvvetine zarar verir ki bu da caiz değildir.

ÖLÜMDEN SONRA NEFSİN DURUMU

İnsanlar nefsin varlığını kabul etme konusunda hemfikir olmalarına rağmen onlara en çok müşkül gelen meselelerden biri nefsin durumu ve onun mahiyetidir. Nefsin varlığı mevcut olmakla beraber onun mahiyetini bilmemek kişiye zarar vermez.

Daha sonra insana müşkül gelen meselelerden biri de nefsin ölümden sonraki durumudur. Hak mezheplere göre nefis ölümden sonra da var olacak ve azabı ya da nimetleri tadacaktır. Ahmed b. Hanbel şöyle der:

“Müminlerin ruhu cennette; kâfirlerin ruhu ise cehennemdedir.”

Şehitlerle alakalı bir hadiste şöyle buyrulmuştur:

“Onlar yeşil kuşların döşlerinde cennet ağaçlarına asılıdırlar (gezerler).”²²

Ancak bazı cahiller hadisi zahiri olarak anlamışlar ve ölümlerin kabirde yiyip içtiklerini ve evlendiklerini iddia etmişlerdir.

22 Ebu Davud, 2520. Bu hadisin sebebi vürudu şöyledir: İbn Abbâs’tan rivayetle (r.a) Allah Resûlü (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Kardeşleriniz Uhud’da öldürülünce, Allah onların ruhlarını yeşil kuşlara yerleştirdi. O kuşlar cennet nehirlerine gidip cennet meyvelerinden yer, sonra Arş’ın gölgesinde asılı olan altın kandillere dönerler. En güzel yiyecek, en tatlı içecek şeylerle karşılaşp en göz kamaştırıcı yerlerde istirahat ettiklerinde şöyle derler: ‘Bizim cennette sağ olduğumuzu kardeşlerimize kim ulaştıracak ki, onlar da cennette çeşitli nimetlere kavuşacaklarını bilsinler de cenneti hafife alıp savaşımdan çekinmesinler.’ Bunun üzerine Allah ‘Ben ulaştırırım’ dedi ve şu âyeti indirdi: *‘Allah yolunda öldürülenleri ölümler sanmayın; bilakis onlar Rablari katında diridirler ve rızıklanmaktadırlar.’* (Âl-i imrân, 3/169)”

Doğru olan görüş şudur: Nefis ölümden sonra ya nimetlere kavuşmak ya da azaba uğramak için bedenden çıkar ve kıyametten sonra bedene tekrar dönerek vasıtalarla nimetlere tam anlamıyla sahip olurlar. Peygamber'in (s.a.v) **"Onlar yeşil kuşların döşlerinde..."** hadisi de nefislerin lezzete ulaşmasının ancak vasıtalarla mümkün olacağına delildir. Ancak burada yeme ve içme lezzeti kastedilmiştir. İlim ve irfan lezzetini elde etmeye gelince; burada vasıta olmadan, doğrudan bu lezzete nail olma durumu vardır.

Bu zikredilenler ışığında ölümle alakalı bazı endişeler olduğunu gördüm. Nefis ölümü yokluk olarak gördü. Ben de nefse dedim ki:

"Eğer şeriatı tasdik ediyorsan sana bildiğin yöntemle ve inkârı kabil olmayan bir biçimde cevap vereceğim. Eğer şeriatın haberleri konusunda şüphen varsa o zaman şeriatın sıhatini açıklama konusunda izahatım olur." Nefsim de:

"Bu konuda şüphem yoktur" dedi. O zaman nefse şöyle dedim:

İmanı müstakim yapma konusunda çalış, takvalı olmaya gayret et! Eğer böyle yaparsan ölüm vakti rahat edersin. Ben senin için amellerdeki eksikliğin hususunda korkarım. Şunu da bil ki nimetlerin dereceleri kişilerin faziletlerinin dereceleriyle orantılıdır. O zaman sen mücadelenin kanatlarına yapış ki yüksek burçlara çıkasın. Hevanın tuzaklarına ve aldanma kumpasına karşı dikkatli ol!

Muvaffakiyet Allah'tandır.

KALBİNİN ISLAHINI İSTEYEN KİŞİ ZOR İŞİN PEŞİNE DÜŞMÜŞ DEMEKTİR

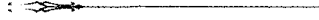
Dünya ve ahiret işlerini düşündüğümde gördüm ki dünya işleri tabiatıta var olan hissi meseleler; ahiret işleri ise imani ve yakini meselelerdir. Hissî meseleler ise ilmi ve yakînî güçlü olmayan kişiler için daha cazibelidir. Hadiseler ise pek çok sebeplerden kaynaklanır. İnsanlarla iç içe olmak, güzel şeyler görmek ve lezzetleri tatmak insanın hissedebilme duygularını daha da güçlendirir. Uzlet, tefekkür ve ilimle meşgul olma da ahiretle alakalı hisleri güçlendirir.

Bu durumu şu örnekler daha çok açıklayıcıdır: Bir insan çarşıya çıksa, dünyanın süsünü görse ve sonra mezarlığa gidip tefekkür etse kalbi rikkate gelir. İkisi arasındaki apaçık farkı görür. İşte bunun sebebi kişinin olayların etkisi altında kalmasıdır. O halde senin yapman gereken; uzlete çekilmen, zikretmen ve ilimle meşgul olmandır. Uzlet kişiyi korur; tefekkür ve ilim ise insan için ilaçtır. Ancak ilaca başka şeyler karıştırmak onu faydasız kılar.

Senin insanlarla içli dışlı olman, fiillerinde onlarla beraber bulunman sana ilaç olamaz. Ancak anlattığım şeyleri uygularsan bunlar sana ilaç olur.

Eğer insanlarla iç içe bulunursan şehvete maruz kalırsın; sonra da kalbini ıslah etmeye çalışırsın, ancak bu istek imkânsız talep etmek demektir.

YASAKLAR CAZİPTİR!

Yasaklanan şeylere karşı nefsin hırslı olduğunu düşün-
düğümde gördüm ki yasaklanan şeylerin şiddeti ne ka-
dar fazlaysa nefsin o yasağa karşı cüreti de o kadar fazladır.

Burada ilk pay da Âdem (a.s)’indir. Âdem (a.s) sadece bir ağaca dokunmaktan men edilmişti. Oysa pek çok ağaca dokunmak mubah idi, ancak Hz. Âdemo ağaca dokunmaya karşı hırs göstermişti.

Nitekim darbı- mesellerde şöyle denilmiştir:

“Kişi yasaklanmış şeye; arzulayan kişi de nail olamadığı şeye hırslıdır.”

“Kişiye aç kalması emredilse buna sabreder; ancak deve pisliğini dağıtmaması emredilse o yasağı delmek ister.”

“İnsanın en çok sevdiği şey yasaklardır.”

Ben bunun sebebini düşündüğümde bunların iki tane olduğunu gördüm. Birincisi:

İnsan kısıtlanmaya karşı sabır gösteremez. O ancak maddi meselelerde kısıtlanabilir. Konu mana olunca onun cüreti daha da artar. Örneğin bir kişi evde bir ay boyunca otursa bu durum ona zor gelmez. Ancak bu kişiye “Bu evden bir gün çıkma” denilse bu süre ona uzun gelir.

İkincisi:

Emir altına girmek nefse ağır gelir. Bu nedenle haramlar lezzetlidir. Mubahlardan ise nerdeyse tat almaz. Bu nedenle hoşlandığı şeyleri yapmak ona kolay gelirken tercih etmediği şeyleri yapmak onu çok zorlar.

EN HAYIRLINIZ BİLDİĞİYLE AMEL EDENİNİZDİR

Yaratılmanın ne olduğunu düşündüm ve gördüm ki; yaratılmak zelil ve aciz olduğunu bilmek demektir. Âlimleri ve zahitleri iki sınıfa ayırdım. Âlimler safına Malik'i, Süfyan'ı, Ebu Hanife'yi, Ahmed'i ve Şafi'yi koydum. Abidler safına ise Malik b. Dinar'ı, Rabia'yı, Maruf-u Kerhi'yi, Bişr b. el-Haris'i (Bişr-i Hafi) koydum.

Abidler ibadet etme konusunda ne kadar gayret de et-seler onlara adeta şöyle nida ediliyor: Sizin ibadetlerinizin faydası sizi geçip başkalarına ulaşmaz. Oysa âlimlerin fay-dası başka insanlara ulaşır. Onlar peygamberlerin varisleri, Allah'ın yeryüzündeki halifeleridir. Onlar kendilerine itimat edilen insanlar olup onların diğer insanlara karşı üstünlük-leri bariz bir şekilde bellidir. İnsanlar bunları bilirlerse bo-yunlarını büker, sakinleşir ve bu duruma vakıf olmuş olurlar. Malik b. Dinar, Hasan-ı Basri'nin yanına gelerek ondan ilim öğrenmiş ve "Hasan-ı Basri bizim üstadımızdır" demiştir.

Eğer âlimler üstün olmalarını fark ederlerse o zaman lisan-ı hal ile o âlimlere şöyle denilir:

"İlimden maksat onunla amel etmekten başka ne olabi-lir ki?"

Ahmed b. Hanbel der ki: "İlimden murat iyiliğe ulaşma yoludur."

Süfyan-ı Sevri ise şöyle demiştir: "Elim kesik olsaydı da hiç hadis yazmasaydım."

Ümmü Derda (r.anha) bir adama,

“Sen bildiklerinle amel ediyor musun?” dedi.

O:

“Hayır” deyince Ümmü Derda:

“O zaman Allah’ın senin aleyhinde kullanacağı delilleri neden çoğaltıyorsun ki?” demiştir.

Ebu Derda da şöyle demiştir: “Kendisine bir şey öğretilip de amel etmeyen kişiye bir defa yazıklar olsun; kendisi bilip de bildiğiyle amel etmeyene ise yetmiş defa yazıklar olsun.”

Fudayl b. Iyad da şöyle demiştir: ‘Cahilin yetmiş günahı affolunurken âlimin bir günahı affolunur.’

Söylenen sözlerin hiçbiri şu âyetin derecesine ulaşamaz:

“Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”²³

Süfyan-ı Sevri Rabia’nın yanına gelip onun sözlerinden istifade etmiştir. Âlimler, ilimden maksadın amel etmek, bo-yun eğerek kusurları itiraf etmek olduğunu söylemişler ve yine ilmi bir araç olarak görmüşlerdir.

Günahları itiraf ederek zelil olduğunu hissetmek kişinin marifetini açığa çıkartır ve kulluğun hakikati zahir olur. İşte bu da teklifin gayesidir.

İYİLİKLER VE KÖTÜLÜKLER NEDEN BU KADAR FAZLADIR?

Allah'ın dünyada yarattığı her nimet ahiretteki nimetlerin numunesidir. Ahirette yaratılan nimetler hakkında ise İbn Abbas (r.a) şöyle demiştir:

“Cennette olan şeyler dünyadakilere sadece isim olarak benzer.”

Allah (c.c) nimet üstüne nimetlerden bahsederek kullarını oraya teşvik etmiş; azap üstüne azabı da anlatarak onları cehenneme karşı uyarmıştır.

Bu dünyada zalimler yaptıklarından dolayı ahiretten önce dünyada cezalarını görürler. Günahkârlarda da durum aynıdır. Nitekim şu âyette de bu duruma işaret vardır:

“Kim bir kötülük yaparsa onun cezasını görür.”²⁴

Belki de isyan eden kişi bedenini ve malını salim görünce kendisine azap edilmeyeceğini zannederek gaflet içinde yaşar. Bazı bilge kişiler şöyle demişlerdir:

Masiyet, masiyetin semeresi;haseneden sonraki hasene de iyiliğin semeresidir.

Bazen ceza manevi olarak da kişiye gelebilir. Nitekim İsrailoğulların'dan bir din adamı:

²⁴ Nisa, 123.

“Ya Rabbi! Ben Sana karşı nice günahlar işliyorum ancak Sen beni cezalandırmıyorsun!” demiş, bu seslenişe karşı şöyle bir nida işitilmişti:

“Aslında sana çok ceza veriyorum, ama sen bunu anlamıyorsun. Seni Bana dua edip yalvarmanın lezzetinden mahrum bırakmam yetmez mi?”

Bir kimse bu türden cezaları düşünürse hayatında buna dair çok işaret görür. Vehb b. Verd’e “Günah işleyen kişi itaatin lezzetinden tadabilir mi?” diye sorulduğunda o: “Günah işlemeye yeltenmek isteyen bile bu lezzeti bulamaz” demiştir.

Gözüne sahip olamayan nice kişiler vardı ki Allah onları göz ve dil nimetinden istifade etmeyi nasip etmedi, kalplerini temiz ve berrak olmaktan mahrum bıraktı. Ya da o kul şüpheli bir şey yediğinde Allah o insanlara sırrını kapattı ve onları gece kıyamından ya damünacaat lezzetinden mahrum bıraktı.

Nefis muhasebesi yapan kişiler bu durumun böyle olduğunu bilir. Aynı şekilde Allah’tan korkan kişi de bunun mükâfatını derhal görür. Ebu Umame’nin (r.a) rivâyet ettiği hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Kadına bakmak şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Kim bunu benim rızam için terk ederse ona kalbinde lezzet duyacağı bir iman veririm.”²⁵

Bu tür naslar gafil olanlara karşı ikazdır. Başka bir hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Kuşluk vaktindeki uyku rızkı engeller.”²⁶

²⁵ Müsnedi Şihab, 293.

²⁶ Müsned, 531.

Osman b. Nisaburi, Cuma namazına giderken ayakkabısının bağı koptu ve kopan bu bağı tekrar bağlamak için bir müddet uğraştı ve şöyle dedi:

“Ayakkabımın bağının kopmasının sebebi camiye Cuma namazı için gelirken gusül abdesti almamamdan dolayı oldu.”

Fudayl b. Iyad ise şöyle demiştir: “Allah’a karşı bir günah işlediğimde cariyemin ve hayvanımın huysuz davranmasından bunu hemen anlardım.”

Bir kimse dünyada rahat etmek amacıyla şeri olarak haram kılınmış bir meselede gevşek davranır da dikkat etmezse vaziyeti bir anda tepetaklak olur ve gevşeklik gösterdiği o şey kendisi için musibet haline dönüşür.

HİÇBİR ŞEY ALLAH'A GİZLİ KALMAZ

Allah'ın hak ve adaleti murat ettiğine dair çok delil düşündüm ve bu delillerin sayısının kum tanelerinden daha fazla olduğunu idrak ettim. Bunlardan en acayip olanının da şu olduğunu gördüm:

Bir kul Allah'ın razı olmadığı bir fiili işler ve bunu da insanlardan gizler; ancak aradan biraz zaman geçse de Allah bu fiili açığa çıkartır. Kimse bu kişinin amellerini görmemiş olsa da onun amelleri insanların dilinde dolaşır.

Bazen de kulun işlediği bu fiil onu insanlar arasında rezil eder ve gizli olarak işlediği o fiillere tek tek cevap vermek zorunda kalır. Böylece kişiye şu anlatılmak istenir:

Gizli olarak işlenen günahların da cezasını verecek biri vardır. O kulun kudreti ve gücü ne olursa olsun, bu durum o kulun işlediği fiillerin açığa çıkmasına engel olamaz. Bir iş olduğundan farklı biçime sokulamaz.

Aynı şekilde bir kul itaatini gizlerse Allah onu da açığa çıkartır ve insanlar bu durumdan bazen mübalağayla bile bahsederler. Hatta insanlar bu itaatkâr kulun günahlarını görmez ve sadece iyiliklerinden bahseder. Burada da verilmek istenen mesaj şudur: Amelleri boşa çıkartmayan bir Rab vardır.

Bir kişinin Rabbi ile arasında olanlara göre insanlar o kişiyi ya sever ve bundan dolayı överler; ya da o kişiyi sevmeyizler ve onu yerirler. İşte insanlar itaatkâr olan o kulun tüm istediklerini yerine getirip onu şerlere karşı korurlar.

Eğer bir kul nefsi ile Rabbinin arasını ıslah etmezse o kulun hedefleri tersine döner ve insanların övgüleri bir anda tenkit ve yergiye dönüşür.

HEVA VE HEVESİ KONTROL ETMEDEKİ MUKAVEMET EN BÜYÜK HAZDIR

Nefis şehvetlere karşı eğilimli olup o zevklere meylettiğinde, aklı, kalbi ve zihni de meyleder ve neredeyse nahiati bile kabul etmez.

Bir gün şehvete tümüyle meyleden nefsimi bağırdım ve:

“Yazıklar olsun sana! Dur ve sana söyleyeceğim bazı şeyleri biraz dinle; sonra da ne istersen yap!” dedim.

Nefsim de,

“Tamam, seni dinliyorum, söyle!” dedi.

Ben de dedim ki:

“Sen mubah olan şehvetlere karşı meylinin az olduğunu söylüyorsun. Ben sana iki hususu açıklığa kavuşturacağım. Belki de böylece tatlı olarak gördüğün bu iki şey sana acı gelecektir. Mubah olan şehvetler senin için serbesttir, ancak bu yol zordur. Mal elde etmek insanı bu yolda aciz bırakabilir; kazanç sağlamak bu yoldaki hedeflerin çoğunu elde etmeye yetmez. Bu arada değerli olan vakit de geçip gitmiş olur. Sonra bir şeyi eksik kazanmak kişiyi mutsuz eder ve bu durum da akıllı kişiye kapalı değildir. Kişi yemek yiyip de doyduğunda bu defa farklı afetler ortaya çıkar. Eğer insan başka insanlarla meşgul olursa, sonrasında bıkkınlık, ayrılık veya karşıdakinin kötü ahlakıyla karşılaşır. Sonra evlenerek fazlaca ilişkiye girmek bile insan bedenini güçsüz kılar. Bu tür örnekler çok olup izahı uzun sürer.

Haramlara gelince: İşaret ettiğimiz mubah şeylerde olan sıkıntılar haramlarda da vardır. Üstelik haram olan şehvetlerde namus afeti, dünyadaki cezayla rezil olma, ahirette azaba uğrama ve tövbe etmiş olsa bile her hatırladığında üzülmeye gibi durumlar da cabasıdır. Ancak hevayı kontrol altına almanın lezzeti diğer tüm lezzetlerden daha fazladır. Nefsine mağlup olan kişinin nasıl zelil olduğunu görmüyor musun? Çünkü o yenilmiştir. Oysa nefsine galip gelen kişinin kalbi kuvvetlidir ve nefsini yendiği için izzetlidir.

Sakın yanlış şeyleri güzelmiş gibi görme! Hırsız da çaldığı malı lezzetli görür ve bu duruma akıl ve fikriyle bakmaz. Basiret gözün açılmalı ki işlerin sonunu göresin ve lezzetlerin nasıl sıkıntıya dönüştüğünü bilesin. Çünkü o lezzetler ya bıkkınlığa veya başka afetlere dönüşür; ya da sevgilinin yasakladığı şeyden kaçınmaya sebep olur. İlk günah işlemek yemekteki ilk lokmaya benzer. O lokmayı ağızda çevirdikten sonra açlık daha da artar ve iştah fazlalaşır.

Nefis sabırla kontrol altına alınırsa selamet de yakın demektir.”

HAYAT MEŞGALESİ

Bir defasında aklıma şu düşünce geldi: Meclisler hoş, kalpler huzurlu, gözler yaşla dolu, başlar öne eğik, nefisler kacırdığı fırsatlar için pişman, niyetler ahvali düzeltme içinde, diller içten içe zayi edilen şeyleri kınamakta... O zaman kendi kendime dedim ki peki bu hâl neden daimî olmuyor? Görüyorum ki nefis ve dikkat, saf ve dürüstlük içinde. Ancak bu meclisten kalktığımız anda bir gariplik oluyor. Bunu düşündüm ve gördüm ki nefis sürekli uyanık, kalp sürekli ariftir; ancak engeller de çoktur. Zihnin marifetullah için çalışması gerekirken hep dünyalık için çalışıyor, nefsin ihtiyaçları için uğraşıyor. Kalp de tüm bunlara dalar ve beden de adeta esir olur.

Yeme, içme ve giyme konusundaki insanın fikrini açıkladık. Bu bağlamda kişi yarın için yiyecekleri stok eder. Daha sonra insan, vücudundaki fazlalıkları, eza verici şeyleri –meni gibi– atmak ister. Bunun için de nikâha ihtiyaç duyar. Bu nedenle de dünyalık kazancın olması gerektiğini bilir, o yolda gayret gösterir. Daha sonra çocuk gelir ve kişi ona ihtimam gösterir. Düşünmek dünyanın usul ve fûruuna ait bir özelliktir.

İnsan bir mecliste oturduğunda aç veya tuvaletine sıkışmış bir şekilde oturmaz; bilakis tüm dikkatini toplayarak, v'azı dinlemeye engel tüm dünyevî düşüncelerden uzak olarak oturur. Bildiği şeyler onu cezbeder, kalp irfan dürtüleriyle teyakkuza geçer, öğrenmek amacıyla nefesini şiddetle tüketir. Daha önceden işlediklerinden dolayı gözlerinden

nedamet yaşları dökülür ve o kişide hatalarını telafi etme gayreti belirir.

Eğer insan nefsi bahsettiğim o gereksiz durumlardan uzak olursa o zaman Rabbine hizmetle meşgul olur. Eğer O'na olan sevginde derin olmuş olsaydın O'na yaklaşmak için diğer tüm şeylerden uzaklaşırdın. Bunun içindir ki zahidler halveti tercih etmişler, O'na ulaşmayı engelleyen ne varsa onları kaldırmakla meşgul olmuşlar, güçleri nispetinde murat ettikleri hizmete nail olmuşlardır. Nitekim mahsulat ekilen tohum oranında olur. Ancak ben mühim ve ince bir noktaya değinmiştim ki o da şuydu: Eğer nefis sürekli yakaza halinde olmuş olsaydı o zaman kendini beğenir ve hemcinslerini hakir görürdü. İlim ve irfanda yükselince 'ben bunu yaptım, bunu hak ettim, bana göre böyledir' gibi sözler sarf ederdi. Bu durum da onu günah bataklığına sürüklerdi. O kişi de yolunu şaşırıp kaybolurdu.

Eğer bir kimse kenarda durursa kulluğun acziyetini bilir. Bu durum da o kişi için daha iyidir. Mahlûkatın çoğunda durum böyledir. Kim tohum eker de bu tohumun faydasını görürse tökezleyebileceğinden korkmalı ki kulluğu sağlam olsun, ibadetleri de ona fayda versin. Bu manaya işaret eden bir hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

"Nefsimi kudretinde tutan Allah'a yemin ederim ki, eğer siz günah işlememiş olsaydınız Allah sizi yok eder ve yerinize günah işleyen bir kavim yaratır da onlar bağışlanmak için Allah'tan mağfiret dilerlerdi ve Allah da onları bağışlardı."²⁷

DUALARININ KABUL OLMAMASI KARŞISINDA ENDİŞEYE KAPILMA!

Bazı musibetler karşısında mü'minin dua ettiğini ve o duayı uzun süre defalarca tekrarlamasına rağmen ona icabet edilmediğini; hatta kabul edildiğine dair bir emare dahi olmadığını gördüm. Böyle bir durum karşısında kişinin yapması gereken sabırlı olmaktır.

Duaya icabet edilmemesi karşısında nefse gelen vesveseler tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır. Benim başıma da bu tür musibetler geldi ve dua etmeme rağmen bu dualarıma icabet edilmemişti. Şeytan bu durum karşısında kurduğu tuzak dolu sahada dolaşarak şöyle diyordu:

"Allah'ın sözü çok ve cimriliği de yok. Peki, neden senin duana icabet etmiyor?"

Ben bu vesvese karşısında şöyle dedim:

"Ey melun! Çeneni kapa ve bil ki ne dava açmaya ihtiyacım var, ne de seni vekil tayin etmeye!" Sonra nefsim'e döndüm ve şöyle dedim:

"Şeytanın vesveseleriyle arkadaşlık etme! Düşmanlarınla mücadele ederek hikmete ulaşasın diye dualarına geç icabet edilmektedir." Nefsim bana:

"O zaman dualara geç icabet edilmesinin hikmetlerini bana izah et!" dedi. Ben de şöyle dedim:

"Tüm delillerle sabittir ki Allah her şeyin malikidir. Malik olan ister verir ister vermez; bu konuda O'na itiraz hakkı yoktur."

İkinci olarak: Allah'ın hikmeti kati ve kesin delillere dayanır. Senin bir şeyde fayda görmeyen O'nun hikmetinde fayda olmasını gerektirmez. Bazen bir doktorun tedavisindeki hikmetler gizli kalmış olabilir. Zahirde eziyet verici görünen bir şeyde maslahat gaye edinilmiş olabilir. Belki de duaların hemen kabul edilmeyişinde de böyle bir durum vardır.

Üçüncü olarak: Duaların geç kabul edilmesinde de maslahat olabilir. Eğer o dua hemen kabul edilseydi belki de kişiye zarar verecekti. Nitekim Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Kişi acele etmediği sürece hayır içinde olur. Çünkü o kul ‘Ben dua ettim ama kabul edilmedi’ der.”²⁸

Dördüncü olarak: Duana icabet edilmemiş olması belki de sende bir sorunun olmasından kaynaklanmış olabilir. Örneğin sen şüpheli olan şeyler yediysen, dua ettiğinde gaflet içinde idiysen, tövbe ettiğin bir meselede sözünde durmayıp tekrar işlediysen bu günahlardan dolayı cezan artsın diye dualarına icabet edilmemiş olabilir.

Tüm bunları düşündüğünde duanın neden kabul edilmediğini anlarsın. Ebu Yezid ile alakalı şöyle bir olay anlatılır:

Bir gün yabancı biri Ebu Yezid'in evine geldi. Ebu Yezid dışardan geldiğinde onu gördü ve kapıda durdu. Etrafındakileri çağırdı ve yeni yaptığı duvardan bir kerpicingin sökölmesini emretti. Onlar da öyle yaptı ve derken o yabancı kişi evden çıkıp gitti. Ebu Yezid'e bunu sorduklarında o:

“O kerpicingin helal olup olmadığı şüpheliydi; şüpheli olan şey izale edilince şüpheli olan insan da çekip gitti” dedi.

²⁸ Müsned, 12596; Taberani, Mucemu'l Evsat, 2497.

İbrahim Havvas ile ilgili de şöyle rivâyet edilmiştir:

Bir gün çirkin bir hususu düzeltmek amacıyla dışarı çıkmıştı. Yolda bir köpek geldi ve İbrahim Havvas'a karşı havlayarak gitmesine engel oldu. Bunun üzerine İbrahim Havvas mescide girdi ve namaz kılıp dışarı çıktı. Köpek ona kuyruğunu sallayarak gitti. Bu durum İbrahim Havvas'a sorulduğunda o şöyle dedi:

"Bende çirkin bir durum vardı. Camiye gidip tövbe ettim ve namaz kıldım. Sonra da gördüğünüz şeyler oldu."

Beşinci olarak: Senin dua etmekteki gayenin ne olduğunu araştırmaman gerekir. Belki de istediğin şey senin günahlarını artıracak veya hayırdaki derecenı düşürecek bir şeydir. Bu itibarla dualarının kabul olmaması senin lehine olur. Seleften biri bir gün duasında cihat etmek istemiş ve o anda şöyle bir ses duymuş: "Eğer cihada katılsaydın esir düşecektin; esir de düşseydin Hıristiyan olacaktın."

Altıncı olarak: Belki de peşine düştüğün şey nedeniyle sen Allah'ın kapısında durup Ona yöneldin. Eğer o peşine düştüğün şeye ulaşılsaydın onunla meşgul olurdun. Burada açıkça şu işaret ediliyor: Eğer başına gelen bu musibetler olmasaydı seni tövbe ve yönelme kapısında görmezdik...

Kulların iyiliklerle meşgul olmaları Allah'ın kulları üzerindeki hakkıdır. O, nimetler içindeki kullara musibetler vererek Kendi kapısına yönelmeye sevk etmiş olur. Böylece kullar O'ndan yardım diler. İşte bu da musibetler içinde gizemli nimetlerdendir.

Sana gelen belalar senin Allah ile meşgul olmanı sağlar. Senin Allah kapısında kaim olman ise sendeki güzelliği gösterir.

Yahya el-Bekka ile ilgili şöyle rivâyet edilmiştir:

O uykusunda (perde arkasından) Allah ile konuştu ve “Ya Rabbi! Ben sana çok dua ettim ancak Sen dualarıma icabet etmedin” dedi. Allah (c.c) ise ona:

“Ey Yahya! Ben senin sesini duymak istedim” buyurdu.

Tüm bunları düşündüğünde görürsün ki musibetler dolayısıyla meşgul olduğun şeyler senin için hayırlı olan şeylerdir. Elde edemeyip kaçırdığın şeyler ya hatalarının kefareti vekusurlarının affı; ya da Rabbinin kapısında kaim olman demektir.

İLİM VE AMEL

Nefsim ilmi güzel gördü ve ilmi diğer şeylerden üstün tuttu. Onunla delil getirdi ve ilimle uğraşılan saati nafile ibadetlerle geçirilen saatten daha faziletli gördü. Nefsim dedi ki: Bana göre ilmin nafile ibadetlerden üstün olmasının en büyük delili şudur:

Nafile namaz kılıp, nafile oruç tutarak ilimden geri kalan kişilerin bu durumu kendilerinin bazı kuralları delmelerine sebebiyet vermiştir. Baktığımda nefsin bu konuda doğruyu söyleyerek isabetli konuştuğunu gördüm.

Nefsimin ilme arka çıktığını gördüm ve ona şöyle haykırdım:

- Senin için ilim ne ifade ediyor? Korku, endişe ve sakinlik nerede?
- Daha önce yaşayan Rabbanîlerin gayret ve ibadetlerini işitmedin mi?
- Kâinatın efendisi Peygamber (s.a.v) ayakları şişinceye kadar kıyamda durmadı mı?
- Ebubekir (r.a) hıçkırarak ağlamıyor muydu?
- Ömer'in (r.a) iki yanağında ağlamaktan dolayı iz çıkmamış mıydı?
- Osman (r.a) tek rekâtta Kur'an'ı hatmetmemiş miydi?
- Ali (r.a) gece mihrapta sakalı ıslanıncaya kadar göz yaş dökmemiş miydi? Dünyaya "Benden başkası için soyun" dememiş miydi?

- Hasan-ı Basri endişe içinde yaşamamış mıydı?
- Said b. Müseyyeb kırk yıl boyunca bir vakit namazı kaçırmaksızın mescide bağlı kalmamış mıydı?
- Esved b. Yezid²⁹ sapsarı oluncaya kadar oruç tutmamış mıydı?
- Rebi b. Haysem'in kızı babasına "İnsanlar uyurken sen neden uyumuyorsun?" dediğinde babası "Baban gece azap gelmesinden korkuyor" dememiş miydi?
- Ebu Muslim el-Havlani mescide bir kamçı asıp da bıkkınlık geldiğinde nefsinin o kamçı ile terbiye etmiyor muydu?
- Mansur b. Mutemir kırk yıl boyunca oruç tutmamış mıydı?
- Süfyan-ı Sevri korkudan dolayı gözyaşı olarak kan akıtmamış mıydı?
- İbrahim b. Edhem Allah'tan korktuğu için idrarından kan gelmemiş miydi?

Ey nefsim! Sen dört mezhep imamının zühd ve ibadetteki durumlarını bilmiyor musun? Ameli terk ederek ilim perdesinin ardına saklanma! Böyle yapmak ancak tembel ve hasta insanların işi olur.

29 Tabiinden olup İbn Kays en-Nehai'dir. Nehai kabilesindendir ki bu kabileden pek çok meşhur âlim çıkmıştır. En meşhurlarından biri de Esved'in öğrencisi olan İbrahim en-Nehai'dir. Yine öğrencileri arasında Alkame ve Şerik de bulunur. Hicri 75 yılında vefat etmiştir.

BEDENİ ISLAH ETMEK DİNİ ISLAH ETMEYE SEBEPTİR

Nefsime baktığımda gördüm ki düşünceleri saf ve temiz olduğunda, mutat olaylardan ibret aldığında, salihlerin kabirlerini ziyaret ettiğinde, uzleti ve Allah'a yönelten işleri istiyor. Bir gün nefsimde dedim ki:

Sen benimle bunları konuşmuştun. Peki, hedefin nedir? Arzularının nihayeti nedir? Sen benim çölde oturup da hiçbir kimseyle konuşmamamı, cemaatle namazı kılmamamı, bildiklerimi kimseye aktarmadan zayi olup gitmemi mi istiyorsun? Düzensiz yemek yiyip de iki günde zayıf ve yorgun mu düşeyim? Güç getiremeyeceğim sert elbiseler mi giyeyim? Yoksa benden sonra kulluk yapacak olan zürriyetimin rızkını temin etmekten uzak mı durayım? Vallahi eğer senin dediğini kabul edersem ömrümü harcadığım ilim bana fayda vermemiş olur.

Ey nefsim! Biliyorum ki sen bu konuda hatalısın; ilim sana sirayet etmemiş. İyi bil ki beden binektir. Kişi bineğine yumuşak davranmazsa o bineği evine ulaştıramaz. Burada kastettiğim; bedenın şehvi arzularını sürekli tatmin etmek değildir. Ben bedenın ihtiyaçlarını yetecek kadar karşılamak gerektiğini söylüyorum. O zaman düşünce berraklaşır, akıl net düşünür, zihin güçlenir. Zihnin berrak düşünmesine engel olan hususu Peygamber'in (s.a.v) nasıl izah ettiğini görmüyor musun?

“Kişi öfkeli iken iki kişi arasında hüküm vermesin.”³⁰

Âlimler bu hadise kıyasen aç kalmayı ve tuvaletine sıkışmış olmayı da eklerler.

İnsan tabiatı yemekle meşgul olan bir köpek gibi olabilir mi? Köpeğin önüne meşgul olacağı bir şey atıldığında o bunu yemekten zevk alır.

İnsan için şerlerden uzlete çekilme vardır; hayırlı şeylerden değil... Eğer her şeyden elini eteğini çekmek senin için hayırlı olsaydı Peygamber’den (s.a.v) ve ashabdan bu konuda rivâyetler gelmiş olurdu.

Ben nice topluluklar gördüm ki aç ve susuz kalmalarından ötürü fikirleri köreldi, hezeyanları arttı, melankolik bir hale düştüler ve insanlardan soyutlandılar. Onlardan bazıları kendilerine getirilen adi yiyecekleri yediler ve onları kustular; bir, iki veya üç gün hiçbir şey yemeden durdular ve bunun da bir lütuf olduğunu zannettiler. Daha sonra bu kişilerdeki sindirim sistemi tarumar oldu. Bu halleri onları halüsinasyon görmeye sürükledi. Hatta bir karartı gördüklerinde onu melek zannettiler. Vallahi ilim ve akla yönelmek gerekir. Aklın nurunun söndürülmesi gerekmez. İlmin ise azaltılması caiz olmaz. Şayet akıl ve ilim muhafaza edilirse vaktinde yapılması gereken görevler eda edilmiş olur, eza verilecek şeyler defedilir, ıslah edici şeyler ise icra edilir. Böylece yemede, içmede ve insanlarla iletişimde kurallar yerine oturtulmuş olur.

Nefsim bana dedi ki:

Bana görev ver ve beni ilaç reçetesi yazılmış bir hasta olarak kabul et! Ben de nefsimde dedim ki:

³⁰ Buhari, Ahkâm 13; Müslim, Akdiye 16; Tirmizi, 1334.

Ben sana ilmi işaret ediyorum ki ilim daimi bir tabiptir ve her lahza, her hastalığa uygun bir ilaç yazar. Özetle senin yapman gereken konuşmalarında, bakışlarında tüm organlarınla Allah'tan korkman; yemen ve içmeni helal yoldan temin etmen, her anında ıslah edici hayırlı işlerle uğraşman, zamanını en faziletli şeylerle geçirmen, seni zarar uğratacak veya kazancını azaltacak işlerden de uzak kalmandır.

Ey nefsim! Bana niyetini söylemeden önce bir amel işleme! Endişe verici ölüme karşı hazırlıklı ol! Çünkü sen onun ne zaman geleceğini bilmiyorsun. Ey nefsim! Bedenine faydalı olacak şeylere karşı direnme! Bilakis o faydalı olan şeylere karşı koş! Bedenin ihtiyacını arzusuna göre değil; meşru olarak gider. Çünkü bedenin salahı dinin salahına sebeptir.

Başkalarının 'Bu ne kadar takva sahibi, geceleri uyumaz, sadece sirke, ekmek yer' söylemeleri için ahmakça bir düşünceye kapılma! Bedenin gücüne göre hareket ve kaldıramayacağı yükün altına girme!

Hayvan bile bir nehre veya göle geldiğinde sen onu geçirmek için itsen o hayvan suyu geçebileceğine ikna olduğu takdirde o suya atılır. Aksi halde sen onu öldürsen o hayvan yine de suya atılmaz.

Her beden kuvvet konusunda müsavi değildir. Bazı insanlar daha işin başında ağır yükün altına girmişler ve bu durum da onları hayır yolundan alıkoymuştur. Bunun için de kalplerinde büyük bir hiddet oluşmuştur. İşte tüm bunlar göz önüne alındığında senin yapman gereken ilme sarılmaktır. Çünkü ilim her derde devadır.

Muvaffakiyet Allah'tandır.

İSLAM TEMİZLİKTİR

İnsanlara baktığımda gördüm ki büyük çoğunluğu bedenlerini ihmal ediyor. Bir kısmı yemekten sonra ağzını temizlemiyor, bir kısmı yağlı yemekleri yedikten sonra elini yıkamıyor, bir kısmı neredeyse hiç misvak kullanmıyor. Yine insanlar arasında gözlerine sürme çekmeyen, koltuk altı vb bölgeleri temizlemeyenler de mevcuttur. Bu durum kişinin dünyasında ve dininde zararlara yol açıyor. Oysa din, temizliği, insanlarla bir arada toplanma nedeniyle cuma namazından önce gusül abdesti almayı, misvak kullanmayı, tırnakları kesmeyi ve tırnak altlarını temizlemeyi, koku sürünmeyi emretmiş; sarımsak yiyen kişinin mescide girmesini ise yasaklamıştır. Kişi tüm bunları ihmal ederse dinî kuralları terk etmiş olur. Hatta bazen bu durum ibadetleri bile ifsat eder. Örneğin bir kişi tırnaklarının altındaki kiri temizlemezse suyun ulaşmasına mani olduğu için abdesti tam olmamış olur.

Hatta kişi ağız temizliğine dikkat etmezse hanımı bundan hoşlanmaz ve kocasından uzak durur. İbn Abbas şöyle demiştir: “Nasıl ki kadının benim için süslenmesini seviyorsa ben de onun için süslenmeyi seviyorum.”

Bazı insanlar böyle davranmanın yapmacık tavırlar olduğunu söylerler. Oysa Allah yarattığı şeyleri bize süslü göstermiştir. Bakmakla göz lezzet alır. Kim kirpik ve kaşların ve insan hilkatinin ne kadar güzel olduğuna bakarsa Allah'ın (c.c) Âdem'i süslü yarattığını da bilir.

İnsanların en nezih ve temiz olanı Peygamber (s.a.v) idi. Ellerini (yağmur duası için) kaldırdığında koltuk altının beyazlığı görünmüştü. Aynı şekilde bacağı görüldüğünde de pürüzsüz ve parlaktı.

Peygamber (s.a.v) misvak kullanmayı hiç terk etmezdi. O kendisinden rahatsız edici bir koku çıkmasından hoşlanmazdı.

Enes b. Malik (r.a) Peygamber (s.a.v) ile ilgili şöyle söylemişti:

“Allah, O’nu saçlarına ak düşürmek suretiyle çirkinleştirmemişti.”³¹

Bazı bilge kişiler de şöyle demişlerdir:

“Bir kimsenin elbisesi temiz olursa kederi az olur; her kimsenin de kokusu hoş olursa zekâsı artar.”

Peygamber (s.a.v) ashabına şöyle buyurmuştur:

“Size ne oluyor ki yanıma dişleriniz sararmış olarak geliyorsunuz? Misvak kullanın.”³²

Peygamber (s.a.v) güzel kokuyu severdi. Bu durum kişinin karısının da hoşuna gider. Kadınlar da erkekler gibidir. Erkekler kötü kokudan nasıl tiksiniyorlarsa kadınlar da kötü kokudan tiksiniyorlar. Hatta bazen erkek tiksindiği bir şeye sabretse de kadınlar sabredemezler.

Bazı gruplar kendilerini zahid olduklarını iddia ederler, ancak onlar insanların en pis olanlarıdır. Onlar öyle kimselerdir ki ilim bile onları düzeltmemiştir.

Davud-u Tai’ye ‘Sakalını uzatsan?’ diye sorulduğunda o, ‘Sakalımı uzatırsam onunla meşgul olmam gerekir’ demiştir.

31 Müslim, Fedail 105.

32 Müsned, 1838; Beyhaki, Sünenü’l Kübra, 136.

Oysa bu söz sünnete karşı mazeret beyan eden kişinin söyleyeceği sözdür. Böylece onun arkasından ahiretten ne kadar korktuğu söylenmiştir. Oysa işin farkına varmış olsaydı sakal bırakmayı terk etmezdi. O halde mağlup olan insanların halleriyle amel edilmez.

Kim Peygamber'in (s.a.v) vasıflarına bakarsa ilim ve amelde tam bir kemâlât görür. İşte O'nun hayatı örnek alınır ve O tüm mahlûkat için bir hüccettir.

LÜKS YAŞAMIN TEHLİKELERİ

Dünya sevdalılarının sıcak ve soğuktan korunmak amacıyla takındıkları abartılı durumu düşündüğümde ilahi hikmet gereği onların hedeflerinin tersine çevrildiğini gördüm. Sonucunda elem olan lezzette hayır yoktur.

Onların sıcak suya buz katmaları son derece zararlı olan bir durumdur. Tıp ehli böyle yapmanın yaşlılık döneminde ciddi rahatsızlıklara sebep olacağını söylerler. Yine onlar pencerelerine su ile ıslatılmış perdeler asarlar veya sıcağı geçirmesin diye değişik kerpiçler kullanırlar. Ancak bu, Allah'ın hikmetine ters bir durumdur. Sıcak hava vücudun düzensizliğine intizam getirir; soğuk hava da vücudun tembelleşerek uyuşuk olmasına engel olur. Ancak insanlar böyle yapmakla tüm seneyi bahar haline getiriyorlar. Bu da soğuk ve sıcaktaki hikmete ters düşüyor. Fakat bu sözlerimi işitenler sıcak ve soğuğa karşı korunmayalım dediğimi zannetmesinler. Ben sadece korunmada aşırıya gidilmesin diyorum. Bilakis sıcak hava insanın vücudundaki düzensizliği çözer, ancak bu sıcaklık insan kuvvetini etkilemeyecek ölçüde olması gerekir. Yine soğuk hava da uyuşuk ve tembelliği önler. Ancak bu soğukluğun da insan vücuduna zarar vermeyecek seviyede olması gerekir. Yani sıcak ve soğuk insan vücuduna faydalıdır.

SABIR VE RIZA

Sorumluluk sahasında takdir edilene sabretmekten daha zor bir husus olmadığı gibi kadere rıza göstermekten daha faziletli bir husus da yoktur. Sabretmek farz; rıza göstermek ise fazilettir.

Sabretmek zordur. Çünkü kader genelde insanın hoşlanmayacağı şeylerle cereyan eder. Nefsin hoşnutsuzluğu sadece hastalıklar ve bedene gelen eziyetleri anlamakla ilgili değildir; bilakis kaderin çeşitli yönleri vardır. Hatta akıl kaderin cereyanıyla ilgili hikmetin ne olduğunu kavrama konusunda şaşkınlığa düşmektedir.

Bu duruma şu örnek verilebilir: Bazı insanları görürsün ki dünya onların üzerine adeta her vadiden akıyor. Öyle ki bu kişiler sahip oldukları malları ne yapacağını dahi bilemiyorlar. Hatta onlar değerli madenlerden kaplar yapıyorlar. Oysa kristal, akik taşı ve yaldızlı şeyler o yaptıklarından daha hoş görünür. Ancak o kişilerin dine az önem vermeleri, yasakları hiç yokmuş gibi görmelerine sevk eder. Onlar ipek giyer, insanlara zulmeder ve dünya nimetleri de onlara adeta sağanak şeklinde yağar.

Bir de din ehline, ilim talebelerine baktığında onların fakirlik ve musibetlere maruz kaldığını, o zalimlerin pençeleri altında ezildiğini görürsün. İşte bu durumda şeytan vesvese için açık kapı bulur ve kaderin hikmetini tenkit etmeye başlar. Bu durumda mü'min dünyadaki zarar veren bu olaylara ve şeytanın vesvesesine karşı sabır göstermelidir. Aynı şekilde

kâfirlerin müslümanlara, fasıkların da dindarlara karşı bu tutumlarına sabırlı olmaları gerekir.

Bunlardan daha öte olan da hayvanlara karşı yapılan işkenceler ve çocuklara karşı yapılan eziyetlerdir. İşte gerçek anlamda iman etmek de bu zamanlarda ortaya çıkar.

Sabretmeyi kuvvetlendiren iki husus vardır ki bunlardan biri aklî, diğeri de naklîdir. Naklî olanlar Kur'an ve sünnettir. Kur'anî deliller ise iki kısımdır. Bunlardan birincisi: Kâfir ve isyankâr kişiye verilen bu nimetlerin sebebini zikreder:

“Onlara ancak günahlarını artırmaları için fırsat veriyoruz.”³³

“Şayet insanların küfürde birleşmiş bir tek ümmet olması (tehlikesi) bulunmasaydı, Rahman'ı inkâr edenlerin evlerinin tavanlarını ve çıkacakları merdivenleri gümüşten yapardık.”³⁴

“Bir ülkeyi helâk etmek istediğimizde, o ülkenin zenginlik sebebiyle şıarmış elebaşlarına (iyilikleri) emrederiz.”³⁵

Bu bağlamda Kur'an'da pek çok âyet vardır. Kur'anî delillerin ikinci kısmı ise müminlerin musibetle imtihan olmasıdır.

“Yoksa Allah içinizden cihad edenleri belli etmeden, sabredenleri ortaya çıkarmadan cennete gireceğinizi mi sandınız?”³⁶

“(Ey müminler!) Yoksa siz, sizden önce gelip geçenlerin başına gelenlerin sizin başınıza da gelmeden cennete

33 Ali İmran, 178.

34 Zuhruf, 33.

35 İsra, 16.

36 Ali İmran, 142.

gireceğinizi mi sandınız? Yoksulluk ve sıkıntı onlara öylesine dokunmuş ve öyle sarsılmışlardı ki...”³⁷

“Yoksa Allah, sizden, cihad edip Allah, peygamber ve mü’minlerden başkasını kendilerine sırdaş edinmeyenleri ortaya çıkarmadan bırakılacağınızı mı sandınız?”³⁸

Musibetlerle alakalı da Kur’an’da pek çok ayet vardır.

Musibetlerle alakalı sünnete gelince hâl ve kal³⁹ olmak üzere iki kısma ayrılır.

Hâl ile alakalı musibetleri anlatan sünnete gelince: Peygamber (s.a.v) hasır üzerine yatmış ve o hasırın izi Peygamber’in (s.a.v) sırtında ve yan tarafında iz yapmıştı. Bunu gören Ömer (r.a) ağlamış ve ‘Kayserler ve Kisralar kuş tüyü yataklarda yatıyor ya Resulallah!’ dediğinde Peygamber (s.a.v) de şöyle buyurmuştu:

“Ey Ömer! Benim hakkımda şüphe içinde misin? Dünya onların, ahiret de bizim olsun istemez misin?”

Sözlü olan musibetleri anlatan sünnete gelince Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Eğer dünyanın Allah katında bir sivrisineğin kanadı kadar değeri olsaydı ondan kâfire bir yudum su bile içirmezdi.”⁴⁰

Akıl da askerleriyle sabrı takviye eder. Örneğin akıl şöyle der:

³⁷ Bakara, 214.

³⁸ Tövbe, 16.

³⁹ Söz ve konuşmak demektir. (M)

⁴⁰ Tirmizi, 2320.

Bana göre kati deliller vardır ki kaderde bir hikmetin olduğunu ispatlar. Sabit olan temel bir şeyi cahilin zannıyla delemem.

Allah'a inanan kişi kiralık bir işçi gibidir. Gündüz vakti tutulan bu işçinin çamur içinde çalıştığı saat boyunca temiz elbiseler giymesi gerekmez. Bilakis bu işçi çalıştığı sürece sabreder; işi bittiği zaman da en güzel elbisesini giyer. Kim iş zamanı lüksünü ve rahatını isterse o kişi ücret zamanı pişman olur. Verilen görevi yapmadığı için de ceza görür. İşin bu kısmı sabrı daha çok takviye eder.

İLAHİ AŞK

Bazı bilgelerin, aşk, sebepleri ve ilaçlarıyla ilgili konuşmalarına baktıktan sonra bu hususta bir kitap yazdım. Bu kitaba da 'Zemmu'l Heva'(nefse uymanın kınanması' ismini koydum.

Bu bilgilerden bazıları aşkı, nefsin başıboş hareketi olarak tanımlamışlardır. Bir kısmı aşka ancak zarif insanların yakalanacağını söylemişlerdir. Diğer bir kısmı ise aşka ancak hakikati düşünmekten gafil olan insanların yakalanacağını belirtmişlerdir.

Bu tanımlardan sonra benim aklıma çok farklı bir tanım daha geldi ki onu da şöyle açıklayayım:

Aşk ancak sabit fikirli insanlarla ortaya çıkan bir durumdur. Ancak hedefleri yüksek olan kişilere gelince; onlara bir şeyi sevme düşüncesi geldiğinde onlar o şeyin kusurlarını görürler. Bu düşünce onlara sevdikleri şeyleri tahayyül ettiklerinde veya hayal ettikleri o şeyle bir araya geldiklerinde gerçekleşir. Derken bu aşk fikrinden sıyrılarak başka bir sevgilinin peşinden giderler. Sevdiği şeyin bu yönlerini göremeyen kişi ise buna vakıf olamaz. Aşka her şeyi ile bağlanan kişi ancak sabit fikirlidir.

Hatalardan uzak yaşayanlar ise sürekli bir terakki halindedir. Hiçbir tuzak onları yollarından alıkoyamaz. Tabiat gereği bir kişiye sevgi beslediklerinde deli divane olacak kadar ileri gitmezler. Bu kişiler bazen tefekkür azlığından veya sevdiği kişi ile bir arada olup da ayıplarını göremediğinden ya

da iki kişi arasında övgü dolu sözler söylenmesinden dolayı karşıdakine fazla meyletmiş olabilirler. Örneğin zarif kişi zarif kişiye, zeki kişi zeki kişiye fazla meyletmiş olabilir ki bu durum da aşkı doğurur.

Ancak bahsettiğim o kişilerin körkütük bir aşk yaşamamışlardır. Onlar böyle bir durum karşısında arzularını frenler ve mantıklı düşünmeye başlarlar. Çünkü tabiat ilgi duyduğu şeyleri dünyada bulamaz. Tabiatın aradığı kemâlât insanlarda bulunmaz. Kişi âşık olduğunun ayıplarına vakıf olursa bu defa ondan nefret eder.

Yaratana sevgi besleyen kalbe gelince; bu kalp böyle bir sevginin başka birine duyulan sevgi gibi olmadığını anlar. Halık'ın sevgisi mahlûkun sevgisine benzemediğinden marifet ehlinin Allah'a olan sevgi ve tutkuları başka bir kişiye karşı aşk hislerine engel olmuştur.

Tabiat kalbin sevgi ve tutkusuna göre şekil alır. Nitekim Rabia şöyle demiştir:

“Öyle bir sevgiliyi seviyorum ki bundan dolayı ayıplanmam; siz ise ayıpları olan kişileri seversiniz.”

Zahid fakirlerden biri bir gün bir kadına rastladı ve onu beğendi. Babasına o kızı istetti. Derken babası bu gence güzel elbiseler giydirdi. Gece olunca o fakir genç, “Bana elbiselerimi verin! Ben aradığımı şu an kaybettim” diyerek haykırdı. Bu fakirin bu şekilde tökezlemesi onun gittiği yoldan saptığını göstermiştir.

Bu tür haller rezil işlerden uzak duran, Allah'ı tanıyan marifet ehlinin başına gelen hallerdendir.

İbn Mesud der ki: “İçinizden biri bir kadını beğenirse o kadının kusurlarını da hatırlasın.”

Bunun örneği şöyledir: Lezzetli bir yemeği yiyen kişi lokmaları çiğneyip yutarken düşünmekten gafil kalır. Yine şehvet güçlü olduğundan dolayı cima esnasında karşılaşacağı çirkin şeyleri kişi hiç görmez. Ancak yakaza ehline bu durum genelde talepleri olmadan gelir. Bu husus da onları sıkıntılı bir yaşama sokar ve onları nefsin rezaletinden yüz çevirmeye sürükler. Özetle diyorum ki yakaza ehlinin tabiatları sürekli terakki halindedir ve güzel bir kişiden dolayı inkıtaya uğramaz. Bunun sebebi de terakki ehlinin ya karşısındaki güzel kişinin ayıplarını ve kusurlarını düşünür veya talep ettiği şeyler o kişiden daha önemlidir. Gaflet ehline gelince bu iki hal karşısında donukturlar. Bu nedenle şaşkınlık ve baskıların esiri olurlar.

HUŞU İÇİNDE OLANLARIN DUASI

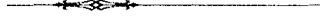
Bir gün bir iş için Allah'a dua etmem icap etti ve ben de hayır ehliyle birlikte dua ettim. Derken duama icabet edildiğinin bazı emareleri gördüm.

Nefsim bana dedi ki: Bu duanın kabul edilmesi senin duanla değil, senle beraber dua eden diğer kişiler vesilesiyle kabul oldu. Ben de nefsimde dedim ki: Duamın kabul olmasına engel olacak kusurlarımı biliyorum. Ancak duamın kabul edilmiş olacağının caiz olduğunu düşünüyorum. Duası kabul olan kişinin nefsimden daha iyi olduğunu biliyorum. Çünkü benim kusurlarım vardır; ancak duası kabul olan kişinin amellerinden dolayı sevinci vardır.

Belki de kişinin günahlarını itiraf etmesi muhtaç olduğu şeylere nail olma meselesinde daha etkili bir unsurdur. Bu bağlamda biz de dua ederken amellerimizle değil Allah'ın fazlıyla istiyoruz.

Eğer içimde burukluk ve günahları itiraf etme duygusunun duada daha ehemmiyetli olduğunu bilirsem o zaman 'Bana fazlından verdin; yoksa benim amelimle değil' derim. Bazen nefis kişiye güzel amellerini hatırlatır ki bu düşünce nefsin bir tuzağıdır. Ey nefsim benim niyetimi bozma! Benim bu konuları bilmem bana yeter!

YÜKSEK GAYELER

Bir gün dua ettim ve: “Ya Rabbi! Beni ilim ve ameldeki hedefime ulaştır. Bana bu hedefime ulaşmak için uzun ömür ver” dedim. Derken şeytandan bana bir vesvese geldi ve “Sonra ne olacak? Sonu ölüm değil mi? Uzun ömürlü olmanın faydası nedir ki?” dedi. Ben de şeytana:

“Ey ahmak! Sorduğum sorunun perde arkasındaki hikmeti bilseydin boş dua etmediğimi görürdün. Her gün ilmim ve marifetim artınca ektiğim ürünler çoğalmıyor mu? Peki, hasat günü bu kadar çok hasılat için şükretmeyecek miyim? Ben yirmi yıl önce ölseydim bu duruma sevinir miydim? Hayır, vallahi sevinmezdim. Çünkü ben yirmi yıl önce bugünkü ilim ve marifetimin onda bir gerisindeydim. Yaşadığım bu kadar yıl boyunca tevhid delillerini elde ettim. Taklit çukurundan basirettepesine çıktım. Gücümü artıran ilimlere vakıf oldum. Kendimi değerli şeylerle donattım. Sonra ahiretim için yaptığım yatırımlar fazlalaştı. Öğrencilerle ilmimi paylaşarak ticaretimi kuvvetlendirdim. Çünkü Allah (c.c) peygamberlerin seyyidine ‘Allah’ım ilmimi artır⁴¹’ duasını buyurmuştu.”

Müslim’de geçen Ebu Hüreyre’nin (r.a) rivayet ettiği hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Ömür, mü’min kişide ancak hayrı artırır.”⁴²

41 Taha, 114.

42 Müslim

Cabir b. Abdullah'ın rivayet ettiği hadiste ise Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Bir mü'minin ömrünün uzun olması nedeniyle tövbe ederek Allah'a yönelme nimetinin ihsan edilmesi o mü'min için saadettir.”⁴³

Keşke Nuh (a.s) kadar yaşamaya muktedir olabilseydim. Muhakkak ki ilim çöktür ve bir kimse ilme vakıf oldukça o ilimden faydalanır ve yükselir.

43 Müsned, 14154; Beyhaki, Zühdül Kebir, 629

MÜ'MİN VE GÜNAH

Mü'min gûnahta aşırıya gitmez. Çünkü günah işlemek nefsî arzuları kuvvetli kılar, ateşi tutuşturarak kişinin o ateşe yuvarlanmasına sebep olur.

Günah mürekkep gibidir ki mü'min o mürekkeple imza atmamalı, o günaha tekrar dönmemelidir. Kişi öfkelendiğinde intikam duygusu taşıyarak aşırıya gitmemeli, hata yapmadan önce dahi tövbe etmelidir. Yusuf'un kardeşlerini hatırla! Onlar Yusuf'u uzaklaştırmak amacıyla:

“(Aralarında dediler ki:) Yusuf'u öldürün”⁴⁴ sonra tazim gösterdikleri için: **“Veya onu (uzak) bir yere atın...”**⁴⁵ dediler; sonra da tövbe etmeye azmettiler ve: **“Ondan sonra da (tövbe ederek) salih kimseler olursunuz!”**⁴⁶ dediler.

Onlar Yusuf'u çöle götürdüler ve kalplerinde ki olan hasetlerinden dolayı onu öldürmeye yeltendiler. O kardeşlerden en büyük olanı: **“Yusuf'u öldürmeyin, eğer mutlaka yaparsanız onu kuyunun dibine atın da geçen kervanlardan biri onu alsın (götürsün)”**⁴⁷ dedi. Kardeşleri de ağabeylerinin sözünü dinlediler.

Bu hallerin sebebi kişilerin imanî kuvvetlerinin farklı olmalarıdır. Kişi bazen yeltendiği işten vazgeçer, bazen daha şiddetli yapar. Gaflet kişiye galip olur da günaha düşerse bazen de insan tabiatı bundan usanır ve iman o kişiyi amele yöneltir, kişi lezzet alarak yapmış olduklarına pişman olur.

44 Yusuf, 9.

45 Yusuf, 9.

46 Yusuf, 9.

47 Yusuf, 10.

ZAMANIN TABİATI

Sunu bil ki zaman aynı hâl üzerine sabit değildir.
“O günleri biz insanlar arasında döndürürüz.”⁴⁸

Yani bazen fakirlik, bazen zenginlik, bazen izzet, bazen zillet, bazen mutlu günler, bazen de düşmanların zaferi...

Asıl mutlu olan kişi her durum ve şartta tek bir dayanağa yaslanır ki o da Allah’tan korkma anlamına gelen takvadır. Kişi takva sahibi iken zengin olursa bu durum o kişiyi tezyin eder; eğer fakir iken takva sahibi olursa bu durum da o kişiye sabır kapılarını açtırır. Eğer kişi takva sahibi iken afiyette olursa nimetler tastamam olmuş olur; imtihana maruz kalırsa takva o kişiye tahammül gücü verir. Kişi müttaki olduğunda hayattaki iniş ve çıkışlar, açlık veya tokluk ya da çıplak kalma gibi imtahanlar ona zarar vermez. Çünkü tüm bu saydıklarımız geçici ve değişken durumlardır. Takva selamette olmanın temeli, uyumayan bir bekçi, tökezleme anında da kişinin elinden tutan bir yardımcıdır. İnkârcı olan kişiye tattığı lezzetlerle kendisini kandırmış takva yoksunudur ve o lezzetler yok olur; geride de pişmanlık ve kayıp bırakır.

DUAYA İCABETİN SIRRI

G arip bir hâl aklıma geldi ve gördüm ki mü'min, başına gelen musibetler karşısında dua ediyor, duada aşırı gidiyor, ancak bu duaların kabul edildiğine dair bir emare görülüyor. Ümitsizlik hali yaklaştığındaysa onun kalbine bakıldığında kadere rıza görülüyor ve o mü'min Allah'ın fazlından ümidini kesmiyor. Çoğu zaman böyle bir durumda o mü'minin duası kabul olunur ve onun imanı kuvvetlenir, şeytan da hezimete uğrar. Böyle bir durum mü'minin kuvvetini ortaya çıkartır. Nitekim şu âyet de bu hususa işaret eder:

“Peygamber ve beraberindeki mü'minler: Allah'ın yardımını ne zaman!' dediler.”⁴⁹

Yakup (a.s) çocuğunu kaybettiğin zaman bu süreç ona çok uzun gelmişti. Ancak o, ümitsizliğe düşmedi. Rabbinin fazlından ümidini yitirmeyerek daha sonra çocuğuna kavuştu.⁵⁰

Zekeriyya'nın (a.s) durumu da buna benzerdi:

“Rabbim! Benim kemiklerim zayıfladı, saçım başım ağardı ve ben ey Rabbim, Sana (ettiğim) dua sayesinde hiç bedbaht olmadım.”⁵¹

Uzun süredir duama icabet edilmedi diye düşünmekten vazgeç! Şunu bil ki senin durumunu gören bir Malik var ve O, işleri düzenlemekte hikmet sahibidir. O, kulunun menfaatine uygun olanı bilir. O, senin dualarını geç kabul ederek

⁴⁹ Bakara, 214.

⁵⁰ Yusuf, 83.

⁵¹ Meryem, 4.

sendeki gizli kalmış duyguları imtihan etmek istiyor, senin yalvarıp yakarmanı murat ediyor. Böylece senin sabretmen karşılığında sana mükâfat vermek istiyor. O sana bir şeyi geç vermekle şeytana karşı savaşmanı da murat ediyor. Bu düşüncelerin hepsi senin O'nun lütfuna karşı hüsnü zan beslemeni, O'na şükretmeni sağlar. Senin musibetlere uğraman O'na yönelmeni ve muhtaç olmanı sağlar.

İSYANKÂRLARIN GÖRÜNTÜLERİ

Kim günahlarının akıbetini düşünürse ne kadar çirkin olduklarını anlar. Tanıdığım bazı insanlardan, zina ve diğer kötü fiillere bulaşanları düşündüm ve gördüm ki bu kişiler güçlü olmalarına rağmen dünya işlerinde tökezleyen ve haddi aşan kişilerdir. Onlar sanki zulmet elbisesi giymişler ki bundan ötürü de kalpler o kişilerden nefret ediyor.

Onlara bir genişlik verilse hemen başkalarının da mallarını almak isterler; şayet başlarına bir darlık da gelirse kadere öfkelenirler. İşte bu tür kirli işler onları ahireti hatırlatmaktan alıkoyar.

Sonra madalyonun diğer tarafını düşünerek nefsinin isteklerine sabredip helal olmayan şeyleri terk edenleri tefekkür ettim. Sonra gördüm ki onlara yetecek kadar lezzetli ve hoş nimetler verilmiş. Eğer onlar bir darlıkla karşılaşırlar sabır duyguları onları ferahlatır, kadere rıza göstermeleri onları inşiraha sevk eder. O zaman şu âyetin manasını hemen anladım:

“Kim (Allah’tan) korkar ve sabrederse, şüphesiz Allah güzel davrananların mükâfatını zayi etmez.”⁵²

MEVLA'NIN KAPISINA SIĞIN

A kıl sahibi olan kişi günah işlese de itaat etse de Mevla'sının kapısına sığınarak O'nun lütfuna yapışır. Böyle yapan kişi halvette iken O'nunla ünsiyet kurmuş olur; bir korku ve yalnızlık hissi geldiğinde bu duyguyla o hissi atlatır.

Kişi nefsinin dünyaya meyilli olduğunu görürse dünya işleri için; ahirete meyilli olduğunu görürse ahiretini kazanmak için çalışır. Kişi dünyalık istediklerinden zarar görme korkusu yaşarsa Allah'tan kalbini ıslah etmesini ister ve hastalığını tedavi eder. Kalp ıslah olduktan sonra artık kendisine eziyet verecek şeylerin peşinden koşmaz.

Kim böyle yaşarsa genişlik ve rahatlığı elde eder; ancak böyle bir yaşam tarzına kavuşmak için de insanın takvaya sarılması gerekir. Çünkü takva olmadan ünsiyet elde edilemez. Takva sahipleri Allah'tan istemek ve O'na yönelmek dışında her şeyden yüz çevirmişlerdir.

ZAHİRİ ŞEYLERE ALDANMAK

Yağmurda kayan ya da bir şeye takılıp tökezleyen kişiyi düşündüğümde gördüm ki bu kişi düştüğü şeye bakıyor ve bunu normal bir mesele gibi düşünüyor. Daha sonra da bu kişi aynı durumla karşı karşıya geldiğinde artık o engelin üzerinden atlıyor veya bu probleminden nasıl kurtulacağını düşünüyor. Bundan esinlenerek şöyle dedim:

Ey defalarca tökezleyen kişi! Seni düşüren şeyin ne olduğunu görmüyor musun ki aynı şeyle karşılaştığında ondan korunasın? Ya da seni tökezleten şey sana çirkin görünmüyor mu ki aynı hataları sürekli yapıyorsun? Falan kişilerin yaptığı hataları sen tekrar nasıl yaparsın? Olayların iç yüzünü ve sonunu bildiğin halde hangi şey seni aldattı? Sen fani olan bir şeyi baki olan bir şeye nasıl tercih edersin? İşlediğin amelleri nasıl ucuz fiyata satıyorsun? Rüyadaki lezzeti gerçek hayattaki amele nasıl tercih edersin?

Vah sana ki aldığın şeyler bir hayvanın dahi taşıyamayacağı kadar ağır ve pişmanlık veren şeylerdir. Bunlar kafaları öne eğdiren, çirkinliklerinden dolayı gözyaşlarını akıtan hususlardır.

Bunlardan daha çirkin olanı ise sana “Neye karşılık bunu yaptın? Bunu şundan dolayı mı yaptın?” gibi soruların sorulacak olmasıdır.

GÜNAHLARIN NETİCELERİ

Akıl sahibi ve basiretli olan kişilerin günahların doğuracağı sonuçlardan kaçınması gerekir. Allah (c.c) ile kulları arasında herhangi bir akrabalık bağı vs olmadığı için Allah (c.c) adaletiyle hükmedecektir. Eğer Allah hilmiyle günahları kuşatırsa o kişiyi isterse affeder, isterse az bir gūnahtan dolayı kulunu hesaba çeker.

Lüks bir hayat yaşayarak zulüm içinde zahirî ve batını olan günahlara dalmış kişilere baktım ve gördüm ki onlar hiç de ummadıkları noktada yorulmuşlar. Onların zürriyetleri için yaptıkları binalar yıprandı ve temelinden çöktü. Onların bu hale düşmelerinin sebebi hak tarafını ihmal etmeleri ve yaptıkları bazı hayırların işledikleri şerlere kalkan olacaklarını sanmalarıydı. Böylece onlar heva ve heves gemisine binerek boğulacakları denize açılmış oldular.

Bir taraftan da ilim peşinden giden kişileri gördüm ki onlar da Hakk'ın kendilerini halvette müşahede ettiğini ihmal ettiler. Bu durum da zikrettikleri güzel şeyleri yok etmiş oldu. Böylece onların varlıkları yoklukları gibi oldu ve insanlar onları görmek istemedi, kalpler onlarla buluşmaya iştiaak duymadı.

Allah'ın insanı gördüğü gerçeğini ihmal etmemek gerekir. Çünkü Allah'ın adalet terazisi bir zerreyi bile ihmal etmez. Günah işleyenlere işlediklerinin karşılığı uzun zaman sonra bile olsa mutlaka verilecektir.

Halvetlerde, batını hallerinizde ve niyetlerinizde Allah'tan sakının! Muhakkak ki Allah tarafından gözetleniyorsunuz.

Allah'ın hilmi ve lütfu da sizi aldatmasın. Nice kişiler vardı ki bu şekilde aldanıp gitmişlerdi. Hatalarınızı murakabe edin ve silmek için gayretli olun! Hatalardan kaçarak tazarruda bulunmak gibi faydalı bir ilaç da yoktur. Kim böyle düşünürse bu düşüncesi ona fayda verir. Allah'ın murakabesini düşünen insanlardan bazıları şöyle demişlerdir:

“Nice lezzetlere muktedir oldum ancak o lezzetler çok da büyültülecek şeyler değilmiş.”

Nefsim bana günahların küçük olduğunu, Allah'ın fazlının ise büyük olduğunu telkin etmişti. Ben de nefsim dedi ki: Sen eğer bu günahlara galip gelersen sen yine sensin; şayet günahları işlersen o zaman sen kim olacaksın? Bu hususu, geniş davranarak müsamaha göreceklerini zanneden bazı kişilerin yanında zikrettiğimde onlar bu düşüncelerinden vazgeçtiler.

GÜNAHLARI KÜÇÜMSEMEK

İnsanların pek çoğunun basit olarak gördüğü nice meseleler vardır ki aslında bu meseleler olayların temelini sarsacak kadar büyük öneme haizdir. Mesela öğrencilerin bazı kitapları emanet olarak alıp da iade etmemeleri, yemek yiyen bir kişinin yanına sırf yemek için gitmek, düşman oldukları kişilerin mallarından haksız bir şekilde faydalanmak, gözlerine hâkim olamamak bu hatalara örnek gösterilebilir. Bunlardan daha da iğrenç olanı ise; kişinin insanların gözünde seçkin olan arkadaşını onların gözünden düşürmek ve halk katında muteber olan o kişiyi alaşağı etmek için yapılan fillerdir. Yine bir kişinin sırf insanlar cahil demesinler diyebilmediği konularda fetva vermesi kendine göre basit bir meseleymiş gibi görünse de gerçekte bu ağır bir meseledir. Belki de lisan-ı hâl ile o kişiye şöyle deniliyordur:

“Ey basit meseleler emanet edildiği halde ona ihanet eden kişi! Böyle davranarak Allah’ın rızasını nasıl ümit edebilirsin?”

Seleften bazıları şöyle demiştir: “Ben zamanında ehemmiyet vermediğim bir lokmayı yediğimden dolayı kırk yıldır onun acısını içimde hissediyorum.”

Allah aşkına sizden öncekilerin tecrübelerine kulak verin, murakabe altında olduğunuzu bilin ve işlerin akıbetini düşünün! Sizi bir şeyden men eden zatı tanıyın! Önemsenmeyen bir kıvılcımın belki de bir beldeyi nasıl yok ettiğini

unutmayın! Bahsettiğim bu tür şeyler pek çok insanın hayatında pek önemsemediği meselelerdir. Bu misaller önemsenmeyen diğer günahlara da birer örnektir.

İlim ve murakabe sana ihlal etmiş olduğun işleri öğretir, basiret gözüyle bakman durumunda da o işlerin ne kadar iğrenç olduğuna vakıf olmanı sağlar.

La havle ve la kuvvete ille billah...

ARİFLERİN SIFATI

Dünyada da ahirette de hiçbir yaşam Allah'ı tanımak kadar hoş ve tatlı değildir. Arif⁵³ kişi yalnız başına kaldığında Allah ile ünsiyet kurar. Arif kişiye nimetler geldiğinde bunu hediye edenin kim olduğunu bilir. Ona sıkıntı geldiğinde onun acılığını ağzında güzel bir tada dönüştürür. Çünkü arif kişi musibetlerin perde arkasını bilir. Arif kişi bir şey istese ve o istediği şey gecikse kadere rıza gösterir. Çünkü o güzelce tedbirini alır ve istediği şeyin gecikmesinde kendisine fayda veren bir hikmet olduğunu idrak eder.

Arifin kalbi Allah'tan gelecek marufu gözler; Onun huzurunda kaimdir; olayları yakîn bir bakışla izler; onun marifetinin bereketi organlarına da sirayet ederek o organları terbiye eder.

Arif olan bir kişiye bir sıkıntı gelse sebeplerden yüz çevirir ve sadece müsebbibe bakar. Çünkü arif kişi Allah ile çok güzel bir yaşam sürmektedir. Sustuğunda Allah'ın hakkını nasıl yerine getireceğini düşünür; konuştuğunda O'nu razı edecek şekilde söz söyler. O'nun kalbi ne eşle ne de çocukla sükûnete ulaşır. O birinin muhabbetine de sarılmaz.

İnsanlar onun bedeniyle diyalog kurarlar, ancak onun ruhu Allah ile beraberdir. İşte arif olan bu insana dünyada hiçbir üzüntü olmadığı gibi dehşet verici son nefeste, kabrin o vahşetinde ve mahşer gününün o hengâmesinde bir korku yoktur.

53 Arif: Allah'ı tanıyan ve O'nu bilen kişi demektir.

Marifetten yoksun olanlara gelince onlar sürekli tökezler ve musibetler karşısında feryat edip durur. Çünkü o, imtihanların sırrını bilmediği için maksadına ulaşamadığında kederlenip durur. Bu kişinin Rabbi ile arasında marifet hissi olmadığı için sadece kendisi gibi olanlarla ünsiyet kurar. Ölüm için bir hazırlığı olmadığından ve hak yolunu da bilmediğinden ölümden korkar.

Nice âlim ve zahid kimseler vardır ki bazı ümmî ve yiğit kişilere verilen marifet onlara verilmemiştir. Bazen de ümmî ve yiğit olan kişilere verilen marifet âlim ve zahidlere verilenlerden daha fazla olmuştur. Yine nice ümmî kişilere verilen bu nimet çalışmalarından dolayı da verilmemiştir. Marifet de Rabbin verdiği mevhibelerdendir ki bu Allah'ın fazlıdır; istediğine bahşeder.

VARLIĞI KAVRAMAK

İnsanların çoğuna baktığımda gördüm ki onlar zamanlarını garip şeylere harcıyor. Geceler uzadığında fayda vermeyen konuşmalar yapıyor, savaşları anlatan veya eğlencelerden bahseden kitapları okuyorlar. Gündüzleri uzadığında ise yatıp uyuyorlar. Ya da onlar Dicle Nehrinin kenarlarındaki çarşılarda gezip duruyorlar. Ben onları geminin içinde sohbet edip de denizin onları sürükleyip götürdüğünden haberdar olmayan kişilere benzettim.

Varlığın sebebini kavramış olan ender insanları da gördüm. Onlar yolculuğa hazırlanıyorlardı. Ancak onların da seviyeleri birbirlerinden farklıydı. Bunun da sebebi; ilmî seviyelerinin ve ahiret için infak ettikleri şeylerin farklı olmasıydı.

Bir kısım insanlar da buldukları şeyleri yüklenerek korumadan yola çıktılar. Bunlar arasında nicelerinin önü kesildi ve müflis durumuna düştüler.

Ömür nimetini iyi değerlendirmek, kaçırılan şeyleri elde etmek için hızlı koşmak gerekir. İlmi şahit, hikmeti delil getirin! Zamanla yarışın, nefisle mücadele edin, azığınızı hazırlayın! Bazen vaziyet, birinin insanları teşvik edip de pişmanlık gözyaşlarından dolayı sesinin duyuramaması gibi bir hâl alıyor.

KALPTEKİ DOĞRULUK

Hastalar için en zararlı husus insanlarla bir arada olmaktır. Her insanda da nefis hastalığı vardır. En iyi tedavi ise korunmaktır.

İnsanlarla bir arada bulunmak, hastalığı daha da artırır. Ahirete gönül veren insanlarla bir arada olmak ise iki kısma ayrılır.

Birincisi âlimlerle beraber olmaktır. Bu, yöneticilerle beraber olmanın zıttıdır. Âlimler insanların yakınini artırır. Ancak âlimler insanların içine sıkça karışırlarsa o zaman müritlerinin gözünde delil olma vasıflarını da yitirirler. İnsanların arasına karışan bir doktorun beni tedavi etmeye çalıştığını gördüğümde bu durum karşısında ya şüpheyeye düşmüş ya da duraksamışımdır.

İkincisi ise zahidlerle beraber olmaktır. Zahidlerin bazıları dünya ehliyle beraber olurlar. Bazıları ise sahip oldukları huşu duygusunu başkalarına izhar ederim endişesiyle hallerini gizlerler.

İyi bilin ki ihlas gönülde, doğruluk ise kalptedir. Kişinin halini gizlemesi ne kadar da selametli bir yoldur.

İLMİYLE AMEL EDEN ÂLİMLERİN ÜSTÜNLÜĞÜ

Nice hocalarla görüştüm ki hayat tarzları ve ilmî seviyeleri farklı farklıydı. Ancak sohbetleri en çok fayda veren kısmı; başkalarından daha az bilgili olsalar da ilmiyle amel edenleri olmuştur.

Hadisleri ezberleyen ve onları bilen pek çok hocayla görüştüm ancak cerh ve tadil⁵⁴ meselesinin dışına taşan hususlarda yaptıkları gıybette abartılı davranmışlardı. Bazıları ise öğrettikleri hadislerden dolayı ücret alıyorlardı. Diğer bir kısmı ise, sorulan sorulara bulundukları konum zedelenmesin diye yanlış bile olsa hemen cevap veriyorlardı.

Abdulvehhab el-Enmati ile görüşmüştüm ve o selefin yolunda giden biriydi. Meclislerinde hiç gıybet yapılmazdı. Ben ona kalbe tesir edici hadisleri okuduğumda uzun süre ağlardı. Ben o zamanlar çocuktum ve onun o ağlaması kalbime çok tesir etti, o gözyaşları edebimin temelini oluşturdu.

Şeyh Ebu Mansur el-Cuvalikî ile de görüşmüştüm. O da çok araştıran, suskun, muhakkik ve derin bilgisi olan biriydi. Bazı öğrencilerin bile hemencecik cevap verebileceği meseleler sorulduğunda emin oluncaya kadar beklerdi. Çok oruç tutan ve çok konuşmayan biriydi. Bu iki zattan istifade ettiklerim diğer hocalarımdan öğrendiklerimden daha fazla

54 Cerh ve tadil: Hadislerin senetlerinde bulunan râvilerin hallerini izah ederek onların hem karakterleri hem de hafızaları, seviyeleri vs hakkında bilgi vermek demektir. Daha detaylı bilgi için hadis usul kitaplarının cerh ve tadil maddesine bakılabilir.

olmuştur. Tüm bunlardan anladım ki rehber olma bakımından fiiller, sözlerden daha etkilidir.

Bazı hocaların da halvet anlarındaki şakalarını ve serbestliklerini gördüm. Onların elde ettikleri bu ilme rağmen serbest ve lakayt davranmaları nedeniyle insanların kalplerinden sökölüp atıldılar. İnsanlar bu kişilerden çok faydalanamamış, ölümlelerinden sonra da hafızalardan silinip gitmişlerdir. Onların hiçbirinin kitaplarına bile dönüp bakılmıyor.

İlimle amel etmeye gayret etmek gerekir. Çünkü bir işin temeli daha büyük öneme sahiptir. Miskin o kimsedir ki ömrünü ilimle geçirmiş; ancak o ilimle amel etmemiş, dünya lezzetleri onu ahiret nimetlerinden mahrum bırakmış, o kadar hüccete rağmen müflis duruma düşmüştür.

İNSANLAR UYKUDADIR ÖLDÜKLERİ ZAMAN UYANIRLAR

Bir kimse eşyaya ölüm döşeğindeki kişinin gözüyle bakarsa tarifi imkânsız biçimde dikkatlice bakmış olur ve böyle bakan kişi anlatılamayacak şekilde endişelenir. Bu kişi kaçırmış olduğu vakitler için hayıflanıp durur.

Ölüm döşeğindeki kişi kaçırdığı fırsatlar için kendisine mühlet tanınmasını ne kadar da arzu eder... Bu kişinin tövbesinin samimiyeti ölümü ne kadar yakinen hissettiğiyle orantılıdır. Böyle samimi davranan kişi üzüntüsünden dolayı eceli gelmeden neredeyse kendini öldürmek ister. Eğer sen böyle bir halin zerresini afiyette olduğun zamanlarda yakalamış olsaydın tüm amellerinde takvayı elde etmiş olurdun.

Akıllı olan kişi son nefesini düşünür ve amellerini buna göre işler. Bunun hakikatini tam olarak tasvir edemese bile gücü nispetinde bunu hayal etmeye çalışır. Böylece bu kişi hevasını engeller ve nefsini çalışmaya sevk eder. Bir kimse ölüm anını gözünün önüne getirirse artık o anın esiri olmuş olur.

Habibu'l Acemi her sabah vakti eşine “Eğer ben bugün ölürsem falan kişi yıkayıp falan kişi taşıyın” derdi.

Maruf-u Kerhi adamın birine,

“Bizi öğle namazını kıldır” dedi.

O kişi de, “Öğleni kıldırırım ama ikindiye kıldırmam” dedi.

Maruf-u Kerhi de ona:

“Sanki ikindiye kadar yaşayacağını ümit ediyorsun? Uzun emelli olmaktan Allah’a sığınırız” dedi.

Bir defasında da Maruf-u Kerhi’nin yanında bir adam başka bir adamın gıybetini yaptı. Bunun üzerine Maruf-u Kerhi o gıybet eden kişiye şöyle dedi:

“Öldüğünde gözünün üzerine pamuğu düşün!”

▪

MAHLÛKATI TEFEKKÛR ETMEK

Hac için Arabistan yollarında yürürken çok büyük dağları ve ilginç yolları gördüm. Bu durum beni dehşete düşürdü ve kalbimde Allah'ın azametinin ne kadar büyük olduğu hissi daha da arttı. O yolları anlattığında bana gelen hisler başka şeyleri bahsettiğimde gelmedi. Nefsime haykırarak şöyle dedim:

Yazıklar olsun sana! Denize git ve o acayip yaratılmışı tefekkür gözüyle bak. Orada harikulade şeyleri göreceksin. Sonra dışarıya çık ve kainata bak! Daha önce baktığın şeyler semavata ve yıldız kümelerine göre çöldeki bir kum tanesi gibi kalacaktır.

Sonra gökyüzünde dolaş ve arşın etrafını tavaf et! Sonra cennete ve cehenneme göz gezdir! Sonra tekrar çık ve yine bak! Göreceksin ki tüm âlem Allah'ın kudret elindedir ve O'nun kudretine bir sınır koyulamaz. Sonra sen başlangıcını ve nihayetini düşün! Yaratılmadan önce ne olduğunu tefekkür et! Sen o zaman yok idin. Sonun ise ancak toprak olacaktır. Başlangıcına ve sonuna tefekkür gözüyle bakan biri bu dünya ile nasıl ünsiyet kurabilir? Kalpler böyle büyük bir ilahı zikretmekten nasıl gafil olur? Allah'a yemin olsun ki eğer nefisler heva sarhoşluğundan kurtulsa ya Allah korkusundan erirlerdi ya da O'nun aşkından yok olup giderlerdi. Ancak hisler galip geldi ve O'nun kudretinin büyüklüğünü bir dağa bakarak anladı. Eğer kişinin zekâsı maddenin arkasındaki manaya bakmış olsaydı Allah'ın kudretinin bir dağı yaratmaktan çok daha büyük olduğunu anlardı.

ÂLİMLERİN FAZİLETİ

Kim âlimlerin zahitlere üstünlüğünü bilmek isterse Ceb-rail ve Mikail'in yaratma ile görevlendirilen, ibadet etmek için kıyamda duran meleklerle nasıl üstün olduğuna baksın. Onlar Allah'ı idrak etme seviyelerine göre O'na daha yakın olmuşlardır. Vahiy geldiği zaman gök ehli tedirgin olurlardı. Ta ki vahiy melekleri onları haberdar ederdi.

“‘Rabbiniz ne buyurdu?’ derler. Onlar da, ‘Hak olanı buyurdu’ derler.”⁵⁵

Aynen bunun gibi zahidler de bir hadisi duyduklarında onun manasını ve sıhhatini âlimlere sorarlar.

Emsallerine göre üstün meziyetlerle donatılan âlimlerin halleri ne ulvidir. İlimden daha değerli bir paye yoktur. İlimöyle bir üstünlüktür ki eksiklikleri olmasına rağmen melekler Âdem'e ilmi nedeniyle secde etmişlerdi. Mahlûkatın Allah'a en yakın olanları âlimlerdir. Ancak salt ilim kişiye fayda vermez. Bilakis onun manasına vakıf olmak gerekir. İlmin manasına ise ancak o ilimle amel edenler ulaşabilir.

İlim kişiyi fazilete sevk ediyorsa işte o kişi ilme nail olmak için çok çaba göstermiş demektir; her ne zaman da ilim kişiyi noksan olduğu hissinden uzaklaştırdıysa o kişi de ilimden uzaklaşmış demektir.

⁵⁵ Sebe, 23

İlmiyle amel eden kişiye ilim sırrını açar, yolunu kolaylaştırır ve o kişi için ilim cezbedici bir husus olur. İlmiyle amel etmeyen kişiye ise ilim etkileyici ve keskin yönünü göstermez, sırrını izhar etmez.

Tüm bunları idrak et ve hedefini güzelleştir! Aksi takdirde ilim öğrenerek yorulmana gerek yoktur.

NEFSİN GALEBESİ

Görüyorum ki insanların pek çoğu bir necaset parçasından sakınıyor; ancak gıybet etmekten sakınmıyor; çokça sadaka veriyor ancak faizle alışveriş yapmayı önemsemiyor; teheccüt namazına kalkıyor ancak farz namazlarını geciktiriyor...İnsanlar bunun gibi pek çok meselede teferruata dikkat ettikleri halde asıl meseleleri zayi ederler. Bu durumu düşündüğümde bunların iki sebepten kaynaklandığını gördüm. Bunlardan birincisi kişilerin alışkanlarıdır; ikincisi ise kişilerin arzuladıkları bir şeyi elde etme yolunda nefislerine mağlup olmalarıdır. Bu hususa şu olay örnek gösterilir:

Yusuf'un (a.s) kardeşleri hakkında bir kişinin **"Siz hırsızsınız"**⁵⁶dediğinde onlar **"Allah'a andolsun ki, bizim yeryüzünde fesat çıkarmak için gelmediğimizi siz de biliyorsunuz. Biz hırsız da değiliz"**⁵⁷dediler. Bu âyetin tefsirinde şöyle geçer: Yusuf'un kardeşleri Mısır'a geldiklerinde hayvanlarının ağızlarını bağladılar ki başkalarının tarlalarından bir şey yemesinler. Durum böyle olunca onlar sanki şöyle diyorlardı: "Develerimizi nasıl koruduğumuzu görüyorsunuz. Böyle davranan kişiler hırsızlık yapar mı?" Onlar hayvanlarının ağızlarını başkalarının otlarını yememeleri için bağlamakla Yusuf'u kuyuya atıp birkaç değersiz dirhem karşılığında satma arasında ne kadar fark olduğunu unutmuşlardı. İnsanlar büyük meselelerde değil; küçük meselelerde itaat ederler. Yine insanlar basit ve alışkın oldukları

⁵⁶ Yusuf, 70.

⁵⁷ Yusuf, 73.

sorumlulukları ifa ederken yeme ve giymelerindeki alışkanlıklarda bir kısıtlamaya gitmezler. Faiz alıp veren kişi “Evimi sattıktan sonra, elbisemi ve bineğimi değiştirdikten sonra düşmanım bana hangi gözle bakar ki?” der. Bazıları vesveseye düşmelerinden ötürü temizlik hususunda çok su harcar; ancak gıybet etme hususunda hiç sakınmazlar.

Bazıları da caiz olmadığını bildikleri meselelerde sırf maksatlarına ulaşmak amacıyla fasit tevellere başvururlar. Hatta ben ibadet ve hayır ehli birinin kendisine mescit yapılması için verilen parayı meşru mazeretler uydurarak kendine ayırdığını gördüm. Bu kişi ölüm döşeğindeyken parayı veren o kişiyi çağırıp “O paraları şu şu yerlere harcadım” diyerek helallik istedi.

Bazı insanları da görüyoruz ki günahlardan uzak mesafede bulundukları için onları terk ediyorlar. O günahlara yakın olduklarında ise nefislerini o günahı işlemekten alıkoyamıyorlar. İnsanlarda bu tarz ilginç özellikler çokça vardır; ancak onları anlatmak uzun sürer.

Yahudi âlimlerin dinlerindeki yoğun ibadetlere nasıl katlandıklarını biliyoruz. Onlar İslam geldiğinde İslam’ın hak din olduklarını biliyorlardı; fakat mevki ve makamlarını bırakma hususunda nefislerine karşı mukavemet gösteremediler.

Dinin usulüne ait hususları zayi etmekten, nefsi başıboş bırakmaktan uzak kaçın! Çünkü nefsi başıboş bırakırsanız takva tarlasındaki mahsulü tarumar eder.

Kişinin hevası boynuna zincir takılan bir hayvan gibidir. Onu sağlam bağlarsan kontrolü eline almış olursun. Bazen de kişiye şehvet galip gelir ve hevasının zincirlerine hâkim olamaz ve onu salıverir. Bazı insanların hevasını zincirle bağlar, bazıları ise iple bağlar. Akıllı kişi nefsinin şeytanlarından sakınır ve basiretli davranarak düşmanı karşısında kuvvetli olur. Bazı insanlara ise heva ve hevesi galip gelerek o kişi karşısında güçlü olur.

DÜŞMANDAN ÖNCE DOSTUNDAN SAKIN!

En büyük hatalardan biri de kişinin insanlara güvenerek arkadaşlarıyla samimi olmasıdır. Düşmanların en şiddetlisi ve eza vericisi önce arkadaş olup da sonradan düşmana dönüşen dosttur. Çünkü bu kişi insanın sırlarına vakıf olmuştur. Şairin biri şöyle demiştir:

*Düşmandan bir kere dostundan bin kere sakın
Belki de sana en çok zarar verecek kişi olur o dostun.*

Şunu bil ki nefislerde haset, böbürlenme veya imrenme duygusu mevcuttur. Eğer biri senin onun gibi olduğunu veya ondan daha iyi olacağını hissederse bundan etkilenir ve belki de sana haset eder. Hz. Yusuf ile kardeşleri arasında geçen olaylar bunun örneğidir.

Eğer ‘İnsan arkadaşsız olur mu?’ dersen ben de ‘Birinin sahip olduklarına sen de sahip olursan hased edileceğinin bilincinde olur musun?’ derim. Avam tabakası âlimin hiç gülmediğini, dünyevî lezzetlerden hiç tat almadığını zannederler. Onlar âlim kişinin mubah olan şeylere biraz daldığını gördüklerinde hemen gözlerinden düşürürler. Avamın ve havasın durumu böyle iken hangisi ile arkadaşlık kurulur?

Vallahi nefislerle dost olmak sağlıklı değildir. Çünkü nefis yanar döner bir yapıya sahiptir. Kişinin yapması gereken insanların yaptıklarına karşı idareci bir tutum sergileyerek onlardan korunmaktır. Kişi arkadaşının doğrularına şahit olduğunda onu güzel görmelidir. Çünkü haset hissi nefse çok hızlı sirayet eder.

KAFAATI İHLASI ORANINDADIR

Bazı hasletler vardır ki bunlar sadece halvette ortaya çıkar. Nice Allah'a inanan kişi vardır ki halvette Allah'a tazim gösterir, nefsinin arzuladığı şeyleri azap görür endişesiyle veya sevap kazanmak umuduyla ya da Allah'a olan saygısından dolayı terk eder. Bu ameller ateşin üzerine atılmış bir tütsü gibidir. İnsanlar onu koklar, ama bu güzel kokunun nereden geldiğini bilemezler.

Bir kişinin nefsî arzularını terk etmekte gösterdiği çaba muhabbetinin gücünü artırır. Ancak tütsünün kalitesine göre koku da farklı farklı çıkar. Bazen insanların bir kişiyi gözleminde büyüttüklerini ve dilleriyle onu övdüklerini görürsün. Bunu niçin yaptıklarını da bilmezler. Hatta o kişinin marifetini bilmedikleri için onu nitelemeye dahi güç getiremezler.

Kişilerin elde ettiği bu kazanç bazen ölümden sonra bile sürer. Bazı insanlar ölümlerinden sonra da bir müddet yad edilirler, ancak daha sonra unutulurlar. Bir kısmı yüz yıl boyunca anılır ancak sonra adı sanı hatta kabri dahi unutulur. Bazı insanlar ise o kadar özel olurlar ki ebediyen unutulmazlar.

Bu zikredilenlerin tam tersi de mümkündür. Bazı kişiler de vardır ki insanlar bu kişiden çekinir. Bu kişiler halvette kaldıklarında Allah'a saygı duymadıklarından böyle olur. Bu kişi ne kadar günaha bulaşmışsa ondan tiksiniyecek koku da o kadar fazla olur ve kalpler bu tiplerden nefret eder.

Nice günahlarla baş başa kalmış insanlar vardır ki onların bu günah çukuruna düşmeleri dünya ve ahiret yaşamlarında

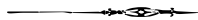
onları zor ve sıkıntılı bir duruma sokmuştur. Onlara adeta ‘sen seçtiğin hayatta böyle kal’ denilmiş ve onlar da ebedi olarak bir bocalama içinde kalmışlardır.

Ey kardeşlerim! Seçtiğin ve seni tökezleten günahlara bir bak! Ebu Derda (r.a) şöyle demiştir:

“Bir kul yalnız kaldığında günah işlerse Allah (c.c) mü’minlerin kalbine o günahkârdan nefret etme duygusunu yerleştirir; ancak o günahkâr kişi insanların kendisinden neden nefret ettiğini dahi anlamaz.”

Yazdığım şeylere kulak verin, zikrettiklerimi anlayın! Tek başınıza kaldığınızda o anınızı ihmal etmeyin! Muhakkak ki ameller niyetlere göredir. Mükâfat ise ihlas oranında verilir.

ARKASINDA AZAP BIRAKAN LEZZETLERDE HAYIR YOKTUR

Cahillerin büyük çoğunluğu hemen verilen nimetleri daha sonra verilecek olan nimetlere tercih ederler ve acil olarak tercih ettikleri nimetlerin akıbetinden emin olamazlar. Nice sultanları, kralları ve zenginleri duyduk ki nefsinin şehvi arzularına kaptırmış, haram-helal dememiş, ölüm anında ise aldığı lezzetlerden kat kat fazlapişmanlık duymuş, aldığı lezzetin zerresini dahi bulamayacağı ve karşı koyamayacağı kederlerle karşılaşmıştır. Sadece bu kadarı bile o kişiye üzüntü olarak yeter. Peki, sürekli bir azap karşısında kişinin hali nice olur ki?

Dünyanın insan tabiatına sevimli geldiği konusunda şüphe yoktur. Dünya için çalışmayı ve lezzetleri karşısında etkilenmeyi de yadırgamıyorum. Ancak kişinin kazandığına ve elde ettiği şeylere nasıl sahip olduğuna bakması gerekir. Böylece dünyanın lezzetleri sonucunda karşılaşacağı durumlardan emin olsun. Aksi takdirde arkasında azap bırakan lezzetlerde hayır olmaz.

Akıllı bir kişiye “Sen bu memlekette otur ancak bir yıl sonra seni öldüreceğiz” denilse bu kişi böyle bir teklife ne der? Akıllı kişi, bir veya iki yıl çalışıp çabalar ki öldükten sonra rahat etsin. Peşinden ceza gelecek olan o lezzete yuh olsun!

ALLAH KULUNUN FAYDASINA OLAN ŞEYLERİ EN İYİ BİLENDİR

Lezzetlerin tamamı hissî veya aklîdir. Hissî lezzetlerin neticesi ve zirvesi nikâhtır. Aklî lezzetlerin zirvesiyle ilimdir. Bir kimse ikisine birden sahip olmuşsa nihayete ulaşmış demektir. Ben öğrencilere bu iki lezzeti de öneriyorum. Ancak rızık verilen bir öğrencideki rızık alameti onun ulvî hedefleri taşımasıdır. Bu hedef ise kişide daha çocukken neşet etmiştir. O kişinin çocukluğuna baktığında onun değerli işlerin peşinde olduğunu görürsün.

Peygamber (s.a.v) de dedesi Abdulmuttalib'in yanında büyürken Abdulmuttalib "Bu oğlumda farklı özellikler var" demişti.

Eğer biri 'Bana bu gayeler rızık olarak verilmediyse ben de onların peşinden gidemem elbet. Peki, bunun çözümü nedir?' derse ona şöyle deriz:

"Sana bir nimetin verilmemesi diğer nimetlerin de verilmediği anlamına gelmez. Belki de sana verilen nimetleri sen göremiyorsun? Örneğin sen kendi durumuna baktığında sana verilen nimete şükretmedin veya seni heva ve hevesle imtihan ettiği halde sen buna sabredemedin.

Şunu bil ki bazen dünya lezzetlerinin senden esirgenmesi ilmin lezzetine erişmen içindir. Belki de sen zayıf olduğun için malın çok olması durumunda yoldan çıkacaktın. Bu nedenle Allah seni ıslah eden şeyleri en iyi bilendir. Kişi hakkı tanımak için ve Allah'ın rızasına nail olmak maksadıyla ilim öğrenirse başkasına açılmayan kapı bu kişiye açılır."

GÜNAHLARDAN TÖVBE ETMEDE ÇABUK OL!

Ey kardeşlerim veya nasihatlerimi kabul eden insanlar! İyi bilin ki günahların çok çirkin sonuçları vardır. O günahların işlenmesinden dolayı ortaya çıkan acı, tadılan lezzetten kat kat daha fazla olacaktır. Amellere karşılık veren Zat hiçbir şekilde aldatılamaz ve O'ndan bir şey gizlenemez.

Kırbaçla dövüldüğü halde acıyı hissetmeyen, ağır şekilde yaralandığı halde bu durumdan haberi olmayan kişilere, azap bataklığına yuvarlanıyor olduğu halde buna vakıf olmayan kişilere yazıklar olsun! Ömrüme yemin ederim ki cezaların en büyüğü kişinin uğrayacağı cezadan haberdar olmamasıdır.

Şu kişiye de şaşılır ki, bir taraftan şehvetlerle nefsini razı ediyor; diğer taraftan da Rabbine itaat ediyor ve 'günahlar ayrı, sevaplar ayrı' diyor. Sermayeni yok ettiğin, kazandığını pervasızca harcadığın, makamını da kirlettiğin için sana ne kadar yazık!

Nice yaralar vardır ki kişiyi öldürmüş; nice tökezlemeler vardır ki kişiyi helâk etmiş; nice fırsatları kaçıran vardır ki onları telafi edememiştir.

Kendine gel! Tövbe etmekle neyi hedefliyorsun? İstiğfarla nelerle karşılaşacağını biliyor musun? İşte bunu düşünmek kemikleri bile güçsüz kılar. Aileden, çocuklardan ve akrabalarından göç edince neye kavuşacaksın? Dünyada elde ettiğin şeyleri bir düşün! Dünyada kavuşmak istediğin şeyler seni oyaladı. Son olarak yudumladığın lezzet acı ve gamdır. Ya sen sevdiklerinden ayrılacaksın ya da onlar senden ayrılacaklar.

İşin hakikatini bildiği halde, akli tefekkürden mahrum kalıp varacağı yerin neresi olduğunu umursamayan kişiye! Bu kabirlerde olanlar için uyarıcı yok muydu? Akıp giden zaman için ikazda bulunan yok muydu? Mala sahip olup da eceli gelen kişi hangi emellerine ulaşmıştır? Bu durumu onlara kendi topluluklarının yanında duyur! Ancak onlar bu hususu –ölüm kendilerine gelecekken yine de– anlatan kişilere karşı kulaklarını tıkamışlardır. Önce sevinç duyarlar sonra da kabir hayatıyla karşı karşıya gelirler.

Ey dün yok olup da bugün var olan; yarın da yine yok olacak kişi! Hangi yüzle Rabbine varacaksın? Hoşnut olacağın sözleri duymakla azar işitmen aynı mı olur? Peki, kınanmanın ardından bir de azap gelirse halin ne olur? Muhammed b. Abdurrahman şöyle nakleder:

“Komşularımızdan biri Yahya b. Eksem’i rüyasında gördü ve ona, ‘Rabbin sana nasıl davrandı?’ diye sordu. Yahya b. Eksem şöyle dedi: ‘Allah’ın huzurunda durdum ve bana *Ey kötü insan!* dedi. Ben de *Ya Rabbi! Senin Resulün seksen yaşındaki birine azap etmekten haya edeceğini söylemişti*⁵⁸; ben de seksen yaşında ve Senin yeryüzündeki bir esirimin dedim. Allah da (c.c) *Evet, Resulüm doğru söyledi; Ben de seni affediyorum* buyurdu.”

Allah (c.c) bizi gaflet uykusundan uyandırсын, ayıplarımızın farkına vardırсын!

Başarıya ulaştıran ancak Allah’tır.

58 Bir hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: “Bir kimse İslam yolunda kırk yılını geçirmişse Allah (c.c) o kişiden üç belayı def eder. Delilik, cüzzam ve baras (sedef) hastalıklarıdır. Elli yaşına ulaştığında o kişiye hesabı kolaylaştırır. Altmışa geldiğinde Allah o kişiyi hoşnut olduğu şeylere yöneltir. Yetmiş geldiğinde Allah (c.c) o kulu sevdiği gibi gök ehli de sever. Seksen yaşına geldiğinde o kulun iyiliklerini kabul eder, kötülüklerini affeder. Doksana geldiğinde onun geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlar ve o kulu ‘Allah’ın yeryüzündeki esiri’ olarak isimlendirir ve o kişi ailesine şefaet eder.” (Müsned/12866; Taberani, Mucemu’l Kebir, 21110)

SIKINTILARDAN KURTULUŞUN ÇARESİ TAKVADIR

Başıma beni kederlendiren, sürekli sıkıntıya sokan işler geldi ve bunlar beni çok daralttı. Bu durumdan kurtulmanın çaresini çok düşündüm, derken aklıma şu âyet geldi: **“Kim Allah’tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder.”**⁵⁹

Anladım ki dertlerden kurtulmanın yolu takva sahibi olmaktır. Takvayı elde etmeye çalıştım ve bir müddet sonra sıkıntılarım gitti. Kul ancak Allah’a itaat ve tevekkül etmeli, O’nun emirlerine tabi olmalıdır. Tüm bunlar kulun ümit ettiği ferahlığın kapısını açar. Sonra kulun aklına bile gelmeyen yollarla Allah’ın o kişiyi kurtardığını hayretle idrak ettim. Nitekim âyette de böyle geçiyordu:

“Ona beklemediği yerden rızık verir.”⁶⁰

Takva sahibi biri sadece Allah’ın kendisine kâfi olduğunu ve kalbinin sebeplere takılı kalmaması gerektiğini bilmelidir. Zaten Allah (c.c) şöyle buyur- muştur:

“Kim Allah’a tevekkül ederse Allah ona yeter.”⁶¹

59 Talak, 2.

60 Talak, 3.

61 Talak, 3.

HAKKIN TAKDİRİ SENİN TEDBİRİNDEN DAHA HAYIRLIDIR

Senin kendi arzularına göre bir konuda ısrarcı davranman şaşılacak bir durumdur. Bu arzulara her ulaşamadığında senin ısrarın daha da artıyor. Böyle yapmakla senin isteklerinin kabul olmamasının iki hikmetten dolayı reddedildiğini unutuyorsun. Birincisi bu isteklerine kavuşamamanın sebebi belki de o isteğinin senin için zararlı olması ya da senin günahkâr olman sebebiyledir ki günahlar bir duanın icabet edilmesine engel olur. Duaların makbul olmasının yolu günahlardan arınmakla mümkündür. Ayrıca şunu da düşün! Sen bir şeyi istediğinde o şeyde dinin ıslahı adına bir şey var mı? Yoksa sen o şeyi sadece nefsî arzuların için mi istiyorsun? Eğer o şeyi nefsin için istediysen onun reddedilmesi Allah (c.c) tarafından sana bir merhamet ve lütfettir. Nasıl ki bir çocuğun kendine zarar verecek bir şeyi istemesini engelliyor ve onu geri çeviriyoruz, senin durumun da aynen böyledir. İsteddiğin şey şayet dinin faydasına olan bir şey ise belki de o isteğinin geç gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesinde senin için bir fayda vardır.

Özetle; Hakkın takdiri senin tedbirinden daha hayırlıdır. Bazen de arzuladığın şeylerin reddedilmesi bir imtihandır. Allah (c.c) senin sabrını görmek istiyor. Sen de O'na güzelce sabrettiğini göster! Bunu yaptığın takdirde seni mutlu edecek şeylerin sana çok yakın olduğunu göreceksin.

Sen duaların icabet edilmesinin yolunu günah kirlerinden arındırırsan ve Allah'ın sana takdir ettiği şeye sabır gösterirsen cereyan eden her olay senin faydana olacaktır. İster bir nimete kavuş isterse mahrum ol, durum yine aynıdır.

ALLAH KATINDA HİÇBİR ŞEY ZAYİ OLMAZ

Ey kardeşim! Yaşanılmış ve tecrübe edilmiş olaylara kulak ver! Siz Allah'a ne kadar değer verirsiniz O da size o kadar değer verir. Sizin O'na saygı duymanız oranında O size kıymet verir.

Vallahi ben ömrünü ilme verip yaşlanıncaya kadar ilim peşinden koşan bazı insanları gördüm ki daha sonra haddi aştıkları için insanlar nezdinde gözden düştüler. İlimleri ve gayretleri çok olduğu halde kimse onlara itibar etmedi. Yine bazılarını da gördüm ki onlar çocukluklarından beri murakabe içinde olduklarından dolayı ilimleri bahsettiğim o kişilere göre daha az olsa da Allah (c.c) onları kalplerde değerli kıldı ve insanlar onları el üstünde tuttular, o kişiye değerinden daha fazla hürmet gösterdiler.

Bir kişi yaşamında doğru olduğu zaman ancak doğruyu görebilir. Eğer kişi yoldan saparsa lütuflar da o kişiden alınır. Eğer Allah'ın rahmetinin enginliği ve günahları gizlemesi olmasaydı bu kişiler rezil olurdu. Nitekim şöyle denilmiştir:Gazap ettiğinde bile ihsan eden o Zatacaba razı olduğunda nasıl davranır? Onun adaletinin emsali yoktur. Onun verdiği karşılık zulüm değildir. Emin olanın yanında hiçbir şey zail olmaz.

BİR KİMSE ALLAH İÇİN BİR ŞEYİ TERK EDERSE ALLAH O KİŞİYE DAHA HAYIRLISINI NASİP EDER

Bazen bana şehvet duyguları öyle yoğun gelirdi ki, o duygu susamış bir kimsenin ağzındaki soğuk sudan daha tatlıydı. Bu duruma engel olacak tek şey ancak takva duygusuydu. Olayın zahirî durumu o işin caiz olmadığıdır. Ben bu durumu düşündüğümde nefsimi engel oldum ve bu işi terk etmemin sebebinin şeri engel olduğunu hayretle gördüm. Sonra nefsim:

“Ey nefsim! Vallahi senin arzuladığın şeye veya daha azına gidecek halim yoktur” dedim ve sarsılarak şöyle haykırdım:

“Nice şeylerde sana uydum ve o şeylerin lezzeti gitti elemi kaldı. Düşün bir defa! Yaptığın çirkin bir fiilin acısını uzun zaman çekmiyor musun?”

Nefsim:

“Bunu nasıl yapayım?” dedi.

Ben de:

“Vallahi arzularımın olmayışından değil; bilakis tüm arzularıma rağmen sabrettim” dedim. Ben bu davranışıma karşılık Allah’tan güzel bir karşılık bekliyorum. Bunun dışındaki tüm şeyleri bir kenara bıraktım. Sabrettiğim için mükâfat alacağımı umuyorum ki bunu daha sonra yazacağım. Bazen bu sabretmenin karşılığı hemen, bazen de geç verilebilir. Eğer bu mükâfat hemen verilirse bunu yazacağım, eğer o mükâfat gecikirse Rabbinin makamından korkanlar için o

mükâfatın daha sonra verileceğinden şüphem yoktur.⁶²Kim Allah (c.c) için bir şeyi terk ederse Allah (c.c) o kişiye daha hayırlı bir şey verir.

Vallahi ben Allah için bir şeyi terk ettiğim zaman o şey benim için bir hazine olmuştur. Hatta bana “Sen Allah için şu şu arzularını terk etmiştin, hatırlıyor musun?” denilse ben onları gün gün sayarım.

Ey nefsim! Seni muvaffak kılanla övün! Senin dışında nice kişiler vardı ki öyle durumlarda yüz üstü bırakılmışlardı ki... Onlar gibi yüz üstü bırakılmaktan sakın!

Allah’tan başka güç ve kudret sahibi yoktur.

62 Rahman suresindeki “**Rabbinin makamından korkanlar için iki cennet vardır**” âyetine atıf vardır.

GÖZÜNÜ AÇ VE UYAN!

Dünya lezzetlerini mubah yoldan talep edenleri yadırgamıyorum. Çünkü herkes lezzetleri terk etme konusunda aynı mukavemeti sergileyemez. Bahsettiğimiz asıl tehlike; kişinin bir mala ulaşamaması veya az ulaşması durumunda haram yollara sapmasıdır. Kişi böyle düşünürse malı elde ederken nereden kazandığına aldırılmaz. Ancak akıl, dünya malını değersiz görürse, bu haramın, sahibine faydası olmadığını anlar. Çünkü kişi haram yoldan elde ettiği lezzetle uğrayacağı cezayı tartmış olsaydı lezzet kefesi günahın ilk zeresinde dahi dağılıp giderdi.

Şehvetlerini tercih eden nice insanlar gördük ki o şehvet kişinin dinini gasp edip elinden aldı. Akıllı kişi tercih ettiği o haramlarla beraber sürekli kalmayacağını anlar ve bundan dolayı da peşini bırakmayacak bir azaba uğrayacağını bilincinde olur.

Bu yola giren kişi nereye adım attığını iyi düşünsün. Acele eden nice kişiler vardı ki azap çukuruna yuvarlanıp gittiler.

Kişi gözünü açmalı ve sürekli teyakkuзда olmalıdır. Çünkü siz bir savaştasınız ve bu savaşta okun nereden geleceği belli olmaz.

EN GÜZEL ŞEY FİTNELERE SEBEP OLACAK DURUMLARIN ÖNÜNÜ KESMEKTİR

Fitneye yaklaşımdan daha büyük bir fitne görmedim. Fitneye yaklaşp da o fitneye düşmeyen çok az insan vardır. Kim ateşin etrafında dolanıp durursa o ateşe düşmesi çok yakındır.

Bazı muteber zatlar şöyle demişlerdir: Bir defasında dış-tan haram görünüp de mubah olma ihtimali olan bazı fiillere güç getirdiğim halde nefsimle mücadele ettim ve nefsim bana, ‘Güç getiremediğin için bu fiili terk ediyorsun’ dedi. Daha sonra o haram fiile güç getirdiğimde hakiki anlamda yine terk ettim. Başka bir zamanda ise o fiilin caiz olacağı fikri aklıma geldi. Ancak bu fikirden sonra o fiilin haram olabileceği düşüncesi nedeniyle kalbimi bir zulmet kapladı. Bazen o fiile ruhsatın olduğu veya tevil edilebileceği düşüncesi galip oldu; bazen de o fiili yapmaktan kaçınma düşüncesi galip geldi. O fiili işlemeye ruhsatın olduğu düşüncesi kalbime geldiğinde o fiilin yasak olduğundan emin olamadım. Sonra bu fiilin kalbimde yaptığı tesiri hissettim. O fiili tevil etme hususunda emin olmadığımda ve bu cezbedici fiilin önünü kesmeyi tefekkür ettiğimde şunu söylemekten kendimi alamadım: Bil ki bu iş kesinlikle mubahtır. Bunu deyince yemin ve söz vererek o işi yapma arzusu benden gitti. İşte bu, o işi terk etme hususundaki en büyük ilaçtır. Çünkü bir fiili tevil etmek o işten doğacak kefarete ve yemin bozmayı devre dışı bırakmaz. O zaman en güzel şey; bir şey caiz olsa bile, caiz olmayan bir işe götürme ihtimali varsa fitnelere sebep olacak işleri kesip atmak, ruhsatları bırakmaktır.

Muvaffak kılan Allah’tır.

BİLMİYORUM DİYEN KİŞİ ASIL FETVAYI VERMİŞ DEMEKTİR

Âlimin niyeti doğru olursa sorumluluğun külfetinden kurtulur. Pek çok âlim ‘bilmiyorum’ demekten kaçınır. Bu kişiler, insanlar kendileri hakkında bilmiyor demesin, onların nezdindeki itibarlarını korusunlar diye fetva verirler. Şayet insanlar bu âlimlerin verdiği fetvaların hakikatini bilmiyorlarsa işte bu durum en büyük hüsrandır.

Rivâyet edilir ki bir kişi Malik b. Enes’e gelerek soru sordu. Malik b. Enes⁶³ ise “Bilmiyorum” dedi. O kişi “Ben o kadar yolu senin için gelmiştim” deyince Malik b. Enes, “Memleketine dön ve *Malik bilmiyorum dedi* diye oradaki- lere söyle.” İşte bu zatın dindeki samimiyetine bak ve sorumluluktan nasıl kurtulduğunu, Allah katında vebalden nasıl sıyrıldığını bir düşün! Eğer kişinin niyeti insanların nezdindeki itibarını korumak ise şu bilinmelidir ki kalpler insanların elinde de değildir.

Vallahi ben namazı, orucu ve sükûtu fazla olan, giyimi ve ahvalinde huşu içinde olan insanlar gördüm; ancak insanların kalpleri bu kişilere karşı nefret içindeydi. Bazen de güzel elbiseler giyinen; ancak fazladan bir ameli olmayan, takva bir yaşam da sürmeyen kişileri gördüm ki insanlar bu kişileri öyle seviyorlardı ki adeta kalpleri o kişilerin sevgileriyle

63 Maliki mezhebinin kurucusu olan İmam-ı Malik’tir. (M)

coşuyordu. Bu durumu düşündüm ve anladım ki bundaki sır o kişilerin gönüllerinin temiz olmasaydı.

Kimin gönlü temiz olursa onun faziletinin güzel kokusu kalplere siner.

Gönüllerde olanlara dikkat edelim! Eğer gönül temiz olmazsa dış görünüşün temizliği fayda sağlamaz.

NEFSE UYMANIN TEHLİKESİ

Fasıkların işlediği günahları düşündüğümde gördüm ki onlar bizatihi günah işlemeye niyet etmiyorlar. Onlar nefislerine uydukları için günaha bulaşıyorlar. Kişinin bilerek bu günahlara atılmasının sebebi Yaradan'ın lütfunun ve rahmetinin geniş olduğunu düşünmesidir. Eğer oböyle değil de Allah'ın azametini ve heybetini düşünseydi, bu kadar geniş ve rahat davranamazdı. Oysa kişi böyle düşünmekten sakınmalıdır. Çünkü onun işlediklerinden daha az günah işleyenlerin bazıları ölüp gitmiştir. Hayvanların kesilmeye götürüldüğü, çocukların hastalıklara maruz kaldığı, âlimin fakir olup cahilin zengin olduğu durumlar düşünülürse olayların sanıldığı gibi olmadığı rahatça anlaşılır.

Günaha atılan kişilerin Allah'ın bu sıfatlarından sakınması gerekir. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurmuştur:

“Allah, kendisine karşı (gelmekten) sizi sakındırıyor.”⁶⁴

Korku verici şeyleri düşünmek ümit verici şeyleri düşünmekten daha güven vericidir. Korkan kişi ipe daha sıkıca sarılır; ümitvar kişi ise istek ve arzu ipine sarılır. Bazen de zannettiği şeylerin tersi çıkar.

NİCE HAKİR GÖRÜLENLER VARDIR Kİ DAHA SONRA ONLARA MUHTAÇ OLUNMUŞTUR

Zamanla edindiğim tecrübeler gösterdi ki kişi kimseye açıkça düşmanlık yapmamalıdır. Çünkü gün gelir –kişinin konumu ne olursa olsun– insan düşmanlık yaptığı kişiye muhtaç olabilir.

Kişi bazen fırlatılmış bir çubuğa muhtaç olmayacağı gibi karşısındakine de hiç muhtaç olmayacağını zanneder. Ancak nice hakir görülen insanlar vardır ki zamanla o kişiye muhtaç olunmuştur. Ona muhtaç olunmasa bile onun şerrinden korunma ihtiyacı olabilir.

Şunu bil ki, birine açıkça düşmanlıl göstermek kişiye ummadığı yerden sıkıntı getirebilir. Çünkü düşmanlığı izhar eden kişi kılıcını kınından çekmiş kişi gibidir. Bu kişinin ne zaman vuracağı belli olmaz. Ancak bu kişi zırhını giyerek korunmaya çalışsa da düşmanları bunu fırsat bilerek ani bir darbeye ona vurabilirler.

Dünyada yaşayan bir kişi herhangi bir kimseye düşmanlığını açıkça göstermemeye gayret etmelidir. Bahsettiğim gibi insan insana muhtaç olabilir, bazıları bazılarına zarar vermeye güç getirecek kudrete sahip olabilir. Bunlar zamanın değişmesiyle gerçekleşebilecek hususlar olup fayda verici bilgiler içerir.

DİN VE DÜNYANIN SELAMETİ KANAAT ETMEKTEDİR

Gördüm ki, nefis dünya ehlinin elde ettiği lezzetlere bakıyor. Ancak o lezzetlerin nasıl elde edildiğini ve neticesinde hangi afetlerin olduğunu unutuyor. Bunun izahatı şöyledir:

Sen bir saltanat ve mevki sahibi birini görsen onun sadece güzel yönlerini müşahade edersin ve bu da seni cezbeder. Oysa o kişi saltanatından zarar görmese bile işçilerinden zarar görebilir. Sonra o kişi düşmanlarından gelecek zarar korkusuyla hep endişe içinde olur; amiri kendisini azleder düşüncesiyle tedirgin olur, emsalleri kendisine tuzak kurabilir. Üstelik bu kişi zamanının çoğunu korku duyduğu amirlerinin hizmetinde geçirir. Bu kişinin malı ve işleri beladan uzak değildir. Şayet bu kişi azledilse, çektiği bu sıkıntılar aldığı lezzetten çok fazla olur.

Eğer tüccar kişiye baksan şehir şehir gezmelerine rağmen umduklarına ancak ileri yaşlarda ulaşabilirler. O zaman da nimetlerin lezzeti çoktan gitmiş olur.

Kişi buluş çağına gelinceye kadar çocukluğunu nereden geçirdiğini bilmez. Ergenliğe gelince de bir şekilde evlenmek ister. Evlenince çocuklar olur ve evlilikten lezzet alamaz, inkisara uğrar ve ailesi için çalışmak zorunda kalır.

Kişiler güzel olan şeylerden faydalansalar bile hedeflerindeki servete ulaşamazlar. Eğer mal biriktirmek için çalışsalar bu defa da o malı elde etmek için harcadıkları zamanları zayi olup gider. Kişi tüm hedeflerine ulaşsa bile

yaşlanmaktan kurtulmaz. Yaşlılık da onlar için çirkin ve öfkeliendirici bir durumdur. Sonrasın da mal sahibi kazandığı malı için sürekli korku ve endişe içinde olur. Daha sonra da harcadığı servetiyle ilgili hesaba çekilir. Eğer kişi mal biriktirmekten usansa veya israf etse bu defa da başkaları tarafından yadırganmaya başlanır. Çocukları onun ölümünü bekler, eşi ondan bir türlü razı olmaz ve o, hep malını korumak için mücadele eder. Onun zamanı sıkıntılarla geçer, maldan aldığı lezzet rutinleşir ve sonraki zamanlarda servetinin tadını alamaz hale gelir. Kıyamet günü yöneticiler ve tüccarlar –Allah'ın korudukları hariç– rezil bir şekilde haşredilirler.

Onların sürekli nimetler içinde yüzdükleri düşüncesine kapılma! Sen uzaktan baktığın için malı güzel görürsün. Şayet sen o malı elde etmiş olsaydın tiksinti duyardın. Sonra o malın perde arkasında tarif edilemeyecek şekilde dünyevî ve uhrevî sıkıntılar vardır. Senin yapman gereken mümkün olduğu kadar kanaat etmektir. Çünkü kanaatte dünya ve ahiret adına pek çok selamet vardır.

Zahitlerden birine yediği kuru ekmek için “İştihanız bunları nasıl alıyor bunları?” denildiğinde o:

“Asıl iştihamızın geleceği vakit için şu anki lezzetleri terk ediyorum” demiştir.

ALLAH'TAN AFİYET İSTEYİN!

Said kişi o kimsedir ki Allah'aboyun eğer ve Allah'tan afiyet diler. Musibetler olmadan afiyet de olmaz. Akıllı olan kişi tüm ahvaline galip gelmek için Allah'tan afiyet ister. Böylece sabırla belalara mukavemet edilmiş olur.

İnsan dünyada sevdiği şeylere tam olarak nail olamayacağıının bilincinde olmalıdır. Her yudumda boğaza takılan bir şey olur; her lokmada bir üzüntü mevcuttur.

Nice dünyaya âşık kişiler vardı ki bu kişiler dünyaya vassıl olamadılar. Kişi kader karşısında sabırlı davranmalıdır. Kaderde çoğu husus insanların murat ettiklerinin tersine cereyan etmiştir.

Akıllı kişi o kimsedir ki nefsini sabır konusunda ahiretteki mükâfatlarla, işlerin daha kolaylaşacağı fikriyle teselli eder. Böylece musibet dönemlerini şikâyet etmekten uzak olarak geçirmiş olur ve Allah'tan afiyeti talep eder.

Ancak sabırsız olan kişiler asla Allah'ı tanımazlar. Böyle bir durumdan Allah'a sığınırız. Muhakkak ki O duaları çokça kabul edendir.

HER BİDATİN BAĞLI BULUNDUĞU BİR NOKTA VARDIR

Dinimize ilmî ve amelî konularda giren bidatlere baktığımda gördüm ki bunlar dine iki yönden girmiş ve insanlar bu bidatlerle ünsiyet kurmuştur.

İlmî konulardaki dine giren bidatler felsefeden girmiştir. Bazı din adamları Peygamber'in (s.a.v) iktifa ettiği Kur'an ve sünnet ile iktifa etmemişler, felsefe ve kelamcılarının mezheplerinin görüşlerine dalmışlar, o mezhepler de onların akidelerini ifsat etmiştir.

Ameli konularda dinimize girmiş olan bidatler ise ruhbanlıktan girmiştir.

Bazı zahit kişiler dünya hayatından uzak durma adına ruhbanlıktan bazı bidatleri almışlar, Peygamber'in (s.a.v) ve sahabesinin hayatına bakmamışlardır. Dünyanın yerilmesiyle ilgili haberleri duymuşlar; ancak bunun manasını kavrayamamışlardır. Böylece kavrayışlarının basitliğinden dolayı dinimizi anlatan ilimlerden yüz çevirmişler, sonuçta da onlardan çok çirkin bidatler ortaya çıkmıştır.

Şeytanın onlara verdiği ilk vesvese ilimden yüz çevirme konusunda olmuştur. Onlar da kitapları gömmüş ve sadece iddia ettikleri zaviyeden ibadete yönelmişlerdir. Sonra da bunlardan avamın teveccüh edeceği boş laflar sadır olmuş ve bunların nefisleri ilahları olmuştur. Onlar kitaplarını gömdüklerinde ve ilmi terk ettiklerinde ışıklarının söneceklerini

bilmiş olsalardı böyle yapmazlardı. Ancak İblis onlara kitaplarını gömdürmekle çok ince bir tuzak kurmuştur. Çünkü bu iki yolun nasıl fasit olduğu ancak ilimle bilinir ve doğruya ancak ilimle ulaşılır.

Allah’tan bizi ilimden mahrum bırakmamasını niyaz ederiz. Çünkü ilim karanlıkları aydınlatan bir nur, yalnızlıkta sıcak bir yoldaş, karşılaşılacak olaylarda insan için bir vezirdir.

ÖRF VE ÂDETLERE DEĞİL İSLAM'A TABİ OLMAK GEREKİR

Gördüm ki insanların örf ve adetleri din ile amel etmenin önüne geçmiştir. İnsanlar bir şeyden tiksindirirken bunu dinin yasaklamasından dolayı değil örf ve adetlerinden dolayı terk etmişlerdir. Nice iyi diye vassfedilen insan vardır ki alışverişinde bir imamı taklit etmeden, bir ruhsatla amel etmeden sadece örf ve âdete göre amel eder, işin fetva yönünü ağır bulur.

Bazı insanları görüyoruz ki farz namazlarını ihmal ederken nafilelere daha çok dikkat ediyor. Pek çok mutasavvıf zulmü çirkin görmezken fakirlere rahatlıkla sadaka verebiliyor. Bazen de zekât verme konusunda üşengeç davranıp tevil yoluna gitmekte, ancak v'az ve nasihat dinlerken gözyaşı dökmetedir. Onların bu filleri sanki yapmacık gibi geliyor.

İnsanlardan bazıları normalde zekât vermezken sırf insanlara gösteriş olsun diye tutup zekât verebiliyor. Bazıları da elde ettikleri servetin haram olduğunu bildiği halde o malı bırakmak nefesine ağır geliyor. Bazıları ise bir meselede eşini boşamayı şart koşuyor; ancak o şarta uymadığı halde eşini boşamak ona ağır geliyor. İşte insanların bir kısmı bu konuda tevil yoluna gidiyor, bir kısmı tevil konusunda üşengeç davranıyor ve Allah'ın affına güveniyor ya da ilerde *tövbe edelim* diye bir düşünceye kapılıyor.

Bazıları da şer'i amelleri işlerse hayatının sıkıntılı geçeceğini düşünür. Kişinin yozlaşması öyle bir noktaya gelmiştir

ki, kişi alışmış olduğu şeyleri terk edemiyor. Adetler de genelde kişiye helak edicidir.

Bir gün yanıma seksen yaşındaki bir yaşlı gelmişti. Ben bu kişiden bir d kk n aldım, pazarlığımızı da yapmıştık. Aradan birkaç gün geçmedi ki o kişi verdiği sözü tutmadı. O kişiden h kimin önüne çıkmamızı istedim, ancak buna yanaşmadı. Sonra zorla h kimin huzuruna getirttim. Ancak h kimin huzurunda bana d kk nı satmadığına dair yalan yere yemin etti. Ben de bu alışverişin üzerinden çok zaman geçmediğini söyledim. Bunun  zerine o yaşlı benimle husumeti olan kişilere rüşvet vererek aleyhime yalancı şahit tuttu. Baktım ki avamdan olan kişilere örf ve âdetleri galip geldi ve bir fakihin sözüne itibar etmediler. O kişilerden biri “Para vermedin ki satış gerçekleşsin!” dedi. Diğer biri “Onun rızası olmadan nasıl d kk nını satın alırsın?” dedi. Başka biri de: “Sen bu alışverişi feshet’ dedi. Ancak ben alışverişin peşini bırakmayınca bu defa da o yaşlı kişi ve akrabaları namusuma dil uzatmaya başladılar. Böylece onlar güya o yaşlının mülkünü korumuş oluyorlardı. Sonra bir sürü yalanla beni sultana şikâyet ettiler. Ben bu durum karşısında dehşete düştüm. Onlar bana karşı husumette bulunan kişilere rüşvet vererek olayı abartarak şik yetlerini sürdürdüler. Ancak Allah (c.c) beni onların şerrinden kurtardı.

Sonra ben h kimin huzurunda delillerimi sundum. Ancak dünya ehlinden biri h kime “Bu kişinin lehinde hüküm verme!” dedi. Hâkim de sunduğum delillere rağmen davayı düşürdü. Sonra bu hâkim de diğer hâkim de makamlarını korumak için gösterdikleri hırs o yaşlı kişinin malını korumak için gösterdiği hırdan daha fazlaydı. O yaşlı kişi cahildi, bu h kimler ise bilgiliydiler. Bu olaydan sonra anladım ki din insanlara bir şeyi emretse de  detler ve alışkanlıklar kişiye

galip geliyor. Bir âdete göre oruçlu iken insana zorla orucunu açması için kırbaç vursalar bu kişi o kırbaçları yemeye razı olurken diğer bir âdete göre insanların ırzlarını ve mallarını kolayca gasp edebiliyorlar. Ben bu yaşlı kişiyi kaç defa namaz kılarken görmüşümdür. Bu yaşlı kişi bir taraftan böyle davranıyor, diğer taraftan şeriatın öteki emirlerini terk ediyor. Yine aynı şekilde bu hâkimlerin de ibadet ettiklerini ve ilim tahsil ettiklerini görmüşümdür. Ancak bunu yapan hakimler makamlarını korumak uğruna dinin diğer emrini kolayca terk ediyorlar.

Sonra Allah (c.c) beni haklı çıkardı ve hâkim benim lehime karar verdi. Aradan bir yıl geçti ve o yaşlı kişinin malı azalmış bir şekilde öldü.

Allah bizi dinine boyun eğen, nefislerimize muhalefet eden kişilerden eylesin...

LEZZETLERE ACİL ULAŞMA İSTEĞİ FAZİLETLERE ULAŞMAYA ENGEL OLUR

Hayır ve şer ehlinin ahvaline baktığımda gördüm ki, hayır ehlinin iyi olmalarının sebebi olaylara tefekkür gözüyle bakmaları; şer ehlinin kötü işler yapmalarının sebebi de tefekkür etmemeleriydi.

Akıllı kişi çevresine baktığında tüm bunların bir yaratıcısının olduğunu anlar. Böylece o yaratıcıya itaat edilmesinin gerekli olduğunu kabul eder. Peygamber'in (s.av) mucizelerini düşünür ve O'nun emirlerine boyun eğmek gerektiğini anlar. Sonra kendisini Allah'a yaklaştıracak şeylere bakar ve onlara yaklaşır. Eğer ilmi tekrar etmek onlara zor gelse onun semeresini düşünürler ve böylece ilmi tekrar etmek onlara kolay gelir. Aynı şekilde gece namazı zor gelirse yine benzer şeyleri düşünürler.

Bir nimete karşı iştihaları çekse onun lezzetinin fani olduğunu; geriye günah ve leke bıraktığını bilirler. Böylece günahları terk etmek onlara daha kolay gelir.

Kendilerine kötülük yapan birinden intikam almak isteseler akıllarına sabretmenin mükâfatı gelir ve öfkelenmekten vazgeçerler.

Onlar ömrün ne kadar hızlı geçtiğini düşünerek en faydalı şeylerin peşinden koşarak hedeflerine nail olmak isterler. Gafil olan kişi ise halihazırda ne varsa sadece onu görür. Onlar yaratılmış olan şeylerin bir yaratıcının varlığına işaret ettiğini düşünmezler; olayları tefekkür etmeyi terk ederler. Yine

bu kişiler peygamberleri de onların getirdiklerini de inkâr ederler,kâinatın evveline veya ahirine bakmadan sadece anı düşünürler. Onlarda ilim irfan hisleri değil sadece yeme ve doyma hisleri vardır. Eğer onlar nasıl yaratıldıklarını, bedeni nasıl korumaları gerektiğini idrak etselerdi işin hakikatine vakıf olurlardı. Onlar şehvî arzularının neticesine değil sadece aldıkları lezzete bakarlar. Bundan dolayıdır ki nice arzularına yenik düşenler olmuştur ki kendilerine had cezaları verilmiş ve toplumda rezil rüsva olmuşlardır. Acil olan lezzete atılmak fazileti giderir, rezaleti getirir.

Kişinin bu duruma düşmesinin sebebi işin sonucunu düşünmemesidir. Bu durum da onların akıllarını meşgul eder ve bundan dolayı yadırganırlar.

Allah'tan işlerin sonunu görme feraseti vermesini, bize fazilet ve rezaletin hakikatini göstermesini talep ederiz. Muhakkak ki O'nun her şeye gücü yeter.

HALK İÇİN DEĞİL HAK İÇİN SÜSLEN!

Allah için amel işleyen ne kadar da az insan var...İnsanların çoğu ibadetlerini açığa vurmaktan hoşlanırlar. Süfyan-ı Sevri şöyle demiştir:

“Amelimi izhar ederek kendime düşmanlık yapmak istemem.”

Onlar amellerini gizlemeyi tercih etmişlerdi.

Bir kişinin insanların görüşleri için bir şeyi yapmaktan vazgeçmesi ve kalplerindeki mevki makam düşüncelerini atması ancak ihlasla ve halini gizlemekle mümkün olur. Böyle davranan kişi yükseldikçe yükselir. Ahmed b. Hanbel bazen yalınayak yürür ve ayakkabılarını eline alırdı. Bişr-i Hafi devamlı yalınayak ve tek başına yürürdü. Maruf-u Kerhi ise kırıntı yiyecekleri yerdi. Bugün ise mevki makam tutkusu her yönden insanları kuşatmıştır. Kişinin kalbinde ancak gaflet, riya ve hakkı unutmaya düşüncesi olursa mevki makam düşüncesi gelir. Bu durumda mevki makamın peşinde sadece dünya ehli koşar.

Bazı insanların hallerine şaşıyorum. Bir grup insan beni ilim ehli olmakla tavsif eder, ancak yolda tek başına yürüdüğümde beni yadırgar, bir fakiri ziyaret ettiğimde bunu tuhaf bulur. Eğer tebessüm ettiğimi de görürse beni hemen gözünden düşürür. İşte ben bu kişiye şaşırp kalıyorum. Çünkü benim izlediğim yol Peygamber'in (s.a.v) ve sahabesinin yoludur. Oysa insanların fiillerinde mevki makam elde etmek

için sergilenen hususlar vardır. Vallahi şunu bilin ki Hakk'ın gözünde düştüğünüz anda O sizi halkın gözünde de düşürür.

Kim gizli hallerini düzeltmek için gayret sarf etmekten yorulur da bundan bıkarsa kimse ona itibar etmez ve o kişi muradına da nail olamaz. Böylece o en büyük hedefini kaçırmış olur.

Ey kardeşlerim! Niyetlerinizi ıslah edin ve insanlar için süslenmeyi terk edin! Dayanağınız hak yolunda istikamet olsun! Bunları yapan selef yükseldi ve mutluluğa ulaştı.

Günümüzde insanların içinde bulundukları duruma düşmekten sakının! Selefin teyakkuz haline göre bugünkü insanlar uykudadırlar.

İLİMLE MEŞGUL OLMAYAN KİŞİ İSLAM'I BAŞKALARINA NASIL TEBLİĞ EDEBİLİR?

Kim Allah'ın murat ettiğini kavramış olan ve bunu kullara nakletmekten o âlimlerin ve fakihlerin düşüncelerini anlatarak naklederse işte bu kişiler İslam'ın muhafızlarıdır. Allah onları en güzel biçimde mükâfatlandırır! Şeytan o âlim kullardan uzaklaşır. Çünkü âlimler şeytanın verebileceği eziyetlere karşı mukavemet gösterecek güce sahiptirler. Ancak şeytan o âlimlere zarar verecek kuvvette değildir. Şeytan, anlayışı kıt ve cahil insanlarla oyuncakla oynar gibi oynar. Şeytanın o insanlarla oynadığı en büyük oyunsa ilmi terk etmeyi onlara güzel göstermesidir. İnsanlar ilmi terk edince bu defa ilimle meşgul olanlarla uğraşırlar.

Allah (c.c) **“Tebliğ et”**⁶⁵ buyurmuşken, Peygamber (s.a.v) **“Benden öğrendiklerinizi tebliğ edin”** demişken ilimle meşgul olmayan kişi dini insanlara nasıl tebliğ edebilir ki?

Zahitlerin büyüklerinden bazıları bu hususta yanlış şeyler söylemişlerdir. Bişr-i Hafî, Abbas b. Abdulazîm'e "Hadis ehli ile oturup kalkma" demiştir. İshak b. Dayf'a da: "Sen hadis ehli birisin. Bundan sonra benim yanıma gelmeni istemem" demiş ve sonra özür beyan ederek şöyle ilave etmiştir:

"Hadisle konuşmak fitnedir; ancak Allah'ın hayır murat ettiği kişiler hariç. Eğer kişi bildiği hadislerle amel etmiyorsa konuşmaması daha efdaldır."

65 Maide süresi.

Bu sözler şaşılacak cümlelerdir. Onun öğrencileri olup da Allah'ı murat etmeyen kişi var mıydı ki? Peki, o hadislerle amel etmeyenler var mıydı?

Ameller iki kısma ayrılır. Birincisi farz olan amellerdir ki bunu okuyan kişilerin uygulaması şarttır. İkincisi ise nafilelerdir ki herkesin bunu uygulaması söz konusu değildir.

Hadisle meşgul olmak, nafile oruç ve namazdan daha faziletlidir. Zannedersem Bişr de teheccüt ve açlık yolunu tercih etmiştir ki bu durumdan dolayı da kınanamaz. Eğer Bişr'in maksadı 'hadis ilmine bakılmasın' düşüncesi ise bu hatalı bir görüştür. Çünkü hadis ilminin tüm kısımları övülmüştür. Peki, insanlar hadis ilmini terk edince Bişr mi fetva verecek?⁶⁶

Vallahi fakih olmayanın sözüne itibar edilmez. Bir insanın isminin büyük olması seni aldatmasın.

66 Aslında Bişr-i Hafî hadis ilminin cerh ve tadil olan kısmı hakkında söylemiştir. Yani kişi bunlarla uğraşınca diğer ibadetleri aksatır endişesiyle bu sözü söylemiştir.

DÜNYANIN LEZZETİ ANCAK İLMİN ŞEREFİNDE MEVCUTTUR

Dünyanın talebeleri dünya lezzetleri hakkında gafildirler. Oysa dünyadaki lezzet; ilmin şerefinde, iffetin ziya-sında, taassubiyetten uzaklaşmada, kanaat etmede ve faziletli olan şeylerdeki tadı diğer mahlûkata tercih etmededir. Yeme ve cinsellikteki lezzet ile ancak cahil insanlar meşgul olur. Oysa bunları elde etmedeki maksat bedenin kuvvetli olma-sını sağlamak, neslin devam etmesini talep etmek olmalıdır.

Cinselliğin neresinde lezzet vardırki? Kısa bir süre devam eder ve istek tam olarak elde edilmez. Üstelik ilişki es-nasında dinmeyen bir gerginlik mevcuttur. İlişki bittikten sonra da sanki hiç lezzet alınmamış gibi hissedilir. Sonra-sında ise insan bedeni güçsüz düşer.

İhtiyaç dışında mal biriktirmede lezzet nerededir ki? Çünkü mal biriktirme hırsı kişiyi köle yapar, uykusuz bırakır, azı çok yapmaya götürür.

Yemedeki lezzet nerede? Kişi acıktığı zaman kaba ve sert yerleri ortaya çıkararak güzelleştirirken fazla yemek yenildiğinde nefis o kişiyi tehlikeye atar. Ali b. Ebi Talib (r.a) şöyle demiştir:

Fitne üç şey üzerine kurulmuştur:

- 1- Kadındır ki İblis'in tuzaklarıdır.
- 2- İçkidir ki bu da keskin bir kılıç gibidir.
- 3- Dinar ve dirhemdir ki bunlar da 'iki zehirli oktur.

Bir kimse kadınlara meylederse yaşamın saflığını kay-beder. Kim içki içerse aklından istifade edemez. Kim de di-nar ve dirhemi severse yaşadığı sürece bu ikisine köle olur.

MÜ'MİN O KİŞİDİR Kİ BELALAR ARTTIĞINDA İMANI DA ARTAR

Mü'min kişi sadece şekil olarak ibadet eden, yasaklardan kaçınan kişi değildir. Mümin kişi kâmil iman sahibidir, vesvesenin peşinden gitmez ve kalbinde herhangi bir itiraz bulunmaz. Mü'min kişi şiddetli belalarla karşılaştığında imanını artır ve teslimiyeti güçlenir. Mü'min kişi dua etse ve kabul olacağına dair bir emare dahi görmese kalbinde herhangi bir değişiklik olmaz. Çünkü mü'min bilir ki kendisi bir köledir ve sahibi olan Allah'ın murat ettiği neyse onu icra eder. Şayet mü'minin kalbinde bir itiraz olacak olsa o zaman kişi kulluk makamından münazara makamına geçmiş olur. Nitekim İblis de münazara ettiği için huzurdan kovulmuştu.

Güçlü iman musibet anında kendini gösterir. Mesela Hz. Yahya'ya facir biri musallat olmuştu ve bu kişiden Yahya'yı (a.s) öldürmesi istenmişti ve o da Yahya'yı (a.s) keserek öldürmüştü. Kişinin aklına *Neden bir peygambere bunun yapılmasına Allah engel olmadı?* gibi bir soru gelebilir. Kâfirlerin peygamberlere ve inanan kişilere musallat olması karşısında *Allah'ın kudreti buna engel olmaya yetmedi* gibi bir fikir gelirse işte bu durumda kişi küfre düşmüş olur.

Kişi, mü'minlerin aç kalıp kâfirlerin doyduğunu, âsilerin afiyette olup müttakilerin hastalandığını görse de; imtihanlar çok sert ve şiddetli olsa bile yine de onun yapması gereken tek şey teslimiyettir. Yusuf (a.s) kaybolduğunda babası Yakup (a.s) seksen yıl ağlamış ancak yine de ümidini kesmemiştir.

Diğer çocuğu Yusuf'u bulmaya gittiğinde Yakup (a.s) **"Belki de Allah onların hepsini bana getirir"**⁶⁷ demişti.

Musa (a.s) Firavun'a beddua ettiğinde kırk yıl sonra duasına icabet edilmişti. Bazı peygamberler kesilerek öldürülmüş, Firavun'un inanan sihirbazları asılmış, elleri kesilmiş ancak ilahi kudret buna engel olmamıştı. Nice büyük bela ve musibetler gelmişti ki bu durum mü'min kulların ancak teslimiyetini artırmıştı. Nitekim âyetle şöyle buyrulmuştur:

"Onlar Allah'tan razı oldular."⁶⁸

İşte imanın kuvveti namaz rekâtlarında değil böyle durumlarda belli olur.

Hasan-ı Basri şöyle buyurmuştu:

"Afiyet zamanında insanlar hep aynıdır. Ancak bela ve musibet geldiği zaman gerçek yüzleri ortaya çıkar."

67 Yusuf, 83.

68 Beyyine, 8.

CEZA AMELİN CİNSİNDEN OLUR

Mü'min kişi hastalık ve ölüm karşısında endişeye düşmemelidir. Çünkü insan tabiatı bunlara engel olmaya güç getiremez. Kişi böyle bir durumla karşılaştığında mümkün olduğu kadar sabır göstermelidir. Bu ister mükâfat beklentisi içinde olsun ister kadere rızanın bir emaresi olsun fark etmez. Nitekim bunlar gelip geçici şeylerdir.

Sağlıklı olan kişi problem ettiği konuları düşünsün. Hani nerede o stres ve endişeler? Musibetler gitti sevapları kaldı. Haram işleyen kişinin ise aldığı lezzet gitmiş vebali kalmıştır. Kadere öfke duymak arkasında kınanmayı bırakır.

Ölüm kişide acizliği artırır, kişi bunu taşıyamaz ve daha sonra da unuttur. Hasta kişi ölümden sonraki rahatını bir düşünsün... Çekmiş olduğu sıkıntılar kendisine artık çok basit gelmiştir... Kişinin musibetler karşısında feryad-u figan etmesi gerekmez. Musibete uğrayan kişinin durumu merkebe binen kişinin durumu gibidir. Merkebe binen kişi merkebinin bırakarak ya cennete ya cehenneme gidecektir. Kişi karşısına çıkan bu engeller karşısında derecesinin yükselmesi için gayret etmelidir. Said olan o kişidir ki afiyet zamanını ganimet bilir, sonra da bu ganimet anında daha yükselmeyi hedefler. Kişinin cennetteki makamının yükselmesi, bu dünyada faziletli ameller yapmasıyla orantılıdır. Ömür kısa, faziletli ameller ise pek çoktur. O halde faziletli ameller için hızlı davranmak gerekir.

Ey yorgunluktan sonra rahatlayan, sıkıntılardan sonra feraha çıkan, üzüntüden sonra sevince ulaşan kişi! Ne zaman ki cennetteki lezzetlerin kesintisiz ve zahmetsiz şekilde daimî olmasını hayal edersen işte o zaman dünyadaki bela ve musibetler sana hafif gelir!

ÖLÜMÜ HATIRLAMAK

Bir gün dünyada mutlu yaşamış olan bir gencin cenazesinde bulundum. Orada insanların dünyayı yediğini, dünya ehlini ayıpladıklarını, ölümden gafil olanları da kınadıklarını gördüm.

Akıl sahibi ölümün yaklaştığının farkında olursa, akıl ona salih amel işlemede acele davranmasını söyle, ve o kişikorku içinde olur. Bu düşünce bazı gruplara ağır gelmiş ve onlar çöllere çekilmiş, günlerce aç kalmış, geceleri uykusuz geçirmiş, kabirleri sürekli ziyaret etmiş ve derken kendilerini helâk etmişlerdi. Yemin olsun ki korku duydukları şeyler bunlardan daha fazlasını da yapmayı gerektirir; ancak akıl bu endişeyle beraber sükûneti de emreder. Çünkü bu bedenler nefisleri taşımak için yaratılmıştır. Aynen devenin bir kişiyi taşıması gibi... Hedefe ulaşmak için yolculuk esnasında deveye güzel davranmak gerekir. Akla göre bir kişinin sürekli endişeli olması, uykusuz kalması hoş değildir. Çünkü bu durum bedene olumsuz tesirde bulunur ve hedefe ulaşmayı engeller. Âdemoğlunun bedeni latif yaratılmıştır. Kişi yağ ve besini terk ederse beyin kuru kalır, uykuyu terk ederse gücü tükenir, üzülrse kalbi rahatsızlanır. O zaman kişi bedenine iyi davranarak onu ıslah edecek şekilde beslemeli, kalpte üzüntü ve keder oluşturacak düşünceleri terk etmelidir. Aksi takdirde eziyet veren şeyler olduğu sürece beden çöküşü de hızlanır. Zaten din de aklın söylediğini teyit eder. Nitekim Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Nefsinin de, eşinin de senin üzerinde hakkı vardır. Hem oruç tut, hem iftar et, hem uyu, hem kalk!”⁶⁹

“Geçimlerini sağlamakla mükellef olan birinin ailesini ihmal etmesi ona günah olarak yeter.”⁷⁰

Kişinin sürekli endişeli olması, bedenini bitkin düşürmesi, eşlerini dul, çocuklarını yetim bırakır. Kişi bu şekilde endişeli olursa ilimle uğraşacak mecali de kalmaz. Kim dediklerime delil ararsa Peygamber’in (s.a.v) hayatına baksın.

Onun hayatında korku da neşe hali deölçülüydü. O, Hz. Aişe ile koşu yarışına girmiş, çok evlilik yapmış, bedenine güzel davranmış, eti ve tatlıyı sevmiş, soğuk suyu tercih etmiştir.

Eğer endişe veren bu tür düşünceler unutulmuş olsaydı âlimler eser yazamaz, ilimi muhafaza ve hadis kitapları telif edemezdi. Çünkü kişi *‘ben bugün ölürüm’* diye düşünse bu kadar kitabı nasıl yazar, nasıl ilim tahsil edebilir ki?

İnsanların ölümden gafil olması, onu hakkıyla hatırlamamış olması seni ürkütmesin. Çünkü ölümü unutmak da Allah’ın bir nimetidir. Bu nimet sebebiyledir ki dünya işlerini yürütür, din işlerini de ıslah eder. Ölümü unutmanın yerildiği husus; nefsi muhasebeyi unutturan, zamanı boşa geçirten ve onu ihmal eden unutma şeklidir. Bu durum da kişiyi günah işlemeye sevk eder. Ancak ölümü unutmak dozunda olursa yemekteki tuz gibi olur. Eğer tuz oranı çoğalırsa yemek kişiye zarar verir. İşte ölümü unutmak, bahsettiğimiz oranda olursa bu övülmüştür. Aksi takdirde yerilir. Ne dediklerimizi bir düşün!

Bir kişi için ‘Falan kişi gece az uyuyor, çok dinç’ veya ‘Falan kişi de çok uyuyor gaflet ehli’ deme! Çünkü bu şekildeki gaflet, bedeni ve kalbi sağlıklı yapar. Bu da yerilecek bir durum değildir.

69 Ebu Davud, 1369; Müsned, 6/268.

70 Ebu Davud, 1692; Müsned, 2/160.

ZİNA GÜNAHLARIN EN ÇİRKİNİDİR

Tüm günahlar çirkindir; ancak bazıları bazılarından daha da iğrençtir. Zina da günahların en çirkinidir. Çünkü zina yatağı ifsat eder, nesli değiştirir. Hele kişinin komşunun karısıyla zina etmesi daha da çirkin bir durumdur. Sahihayn'de geçen bir hadiste Abdullah b. Mesud (r.a) şöyle rivâyet eder:

Peygamber'e (s.a.v) "Hangi günah en büyüktür?" diye sorduğumda:

"Seni yarattığı halde Allah'a ortak koşman" buyurdu. Peki, ondan sonra en büyük günah hangisidir?" diye sordumda:

"Geçim sıkıntısından korkup öz evladını öldürmen" buyurdu. 'Sonra hangisi' dediğimde:

"Komşunun karısıyla zina etmen" buyurdu.⁷¹

Mikdad b. Esved'den (r.a) rivâyetle Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

"Birinizin on kadınla zina etmesi, komşusunun karısıyla zina etmesinden daha hafiftir. Yine birinizin on evi soyması komşunun evini soymasından daha hafiftir."⁷²

Bu suçun bu kadar ağır olmasının sebebi Allah'a karşı günah işlemenin yanında komşuluk hukukunun da çiğnenmesidir.

71 Buhari, Tefsir-u Furkan 2; Edeb 20; Müslim, İman 141-142; Ebu Davud, 2310; Tirmizi, 3181.

72 Buhari, Edebu'l Mufred 103; Müsned, 6/8.

Günahların en çirkinlerinden biri de yaşlı kişinin zina etmesidir. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Allah zina eden yaşlı kişiye buğzeder.”⁷³

Çünkü şehvi arzular ölmüş ve baskın gelecek bir kuvvet de kalmamıştır. Tüm bunlara rağmen yaşlı kişi duygularını harekete geçirerek mübalağada bulunmuş ve günah konusunda inatçı davranmıştır.

Kişinin altın takıp ipek giyerek inat etmesi de günah olan işlerdendir. Özellikle yaşlı kişinin altın yüzük takması basit ve çirkin fiillerdendir.

Çirkin olan günahlardan bazıları da riya, takvalı gibi görünmektir. Sanki kişi bunu yaparken Allah'ı (c.c) ihmal edip başkalarına ibadet ediyor gibi olmuş olur.

Açık bir şekilde tefecilik yapmak da çirkin olan günahlardandır. Özellikle de zengin kişinin faizle uğraşması daha iğrençtir.

Çirkin olan günahlardan biri de; yaşlı birinin uzun süre hasta olmasına rağmen günahlarından tövbe etmemesi, hatalarından dolayı pişman olmaması, borcunu ödememesi ve ödenmesini de vasiyet etmemesidir.

Bir diğer iğrenç günah da kişinin hırsızlıktan veya zulümden tövbe etmesine rağmen zulme engel olmaması, zekâtını eksik vermesi, namazlarını kaza etmemesidir.

En iğrenç günahlardan bir diğeri de; kişinin bir iş konusunda eşini boşayacağı hususunda yemin etmesi ve bu yemini tutmayarak eşile yine beraber kalmasıdır.

Dediğim hususlarda bir kıyas yaparsan günahların pek çok olduğunu görürsün. Bunların en çirkinleri gizli kalmaz.

Çirkin fiillerde emredene karşı inat sürdürme unsuru vardır. Bunu yapan kişi lanetlenmeyi ve devamlı bir azabı hak eder.

Ben içki içmeyi de bunlar arasında görüyorum. Çünkü içkide lezzet alınacak bir taraf yoktur. Ne tadında ne de kokusunda. İçki içildikten sonra onun acılığı hissedilir. Kişinin fitratında olmayan bir şeyden lezzet almaya çalışması, ancak günah işlemede inat etmekle açıklanabilir.

Allah'tan O'nun emirlerine muhalefet edecek işlere karşı bizi muhafaza etmesini, rızasına ulaşma yolunda bize yardımcı olmasını niyaz ederiz. Biz O'nun rızası için çalışır ve O'nun için mücadele ederiz.

ÖFKELENMEK ŞEYTANIN İNSANA GALİP GELMESİDİR

A rkadaşın öfkeli halde hoş olmayan sözler söylediğinde onunla aynı görüşte olman gerekmediği gibi onu sorgulamaya da kalkışma! Çünkü onun durumu ne yaptığını bilmeyen sarhoşun durumu gibidir. Onun fevri hareketleri için sabret ve ona bağırma! Çünkü şeytan ona galebe etmiş, tabiatı galeyana gelmiş, akli ise tutulmuştur.

Eğer öfkeli kişiyi sorgulamaya kalkarsan ya da karşılık vermeye çalışırsan akıllı birinin deli birini kınaması gibi; ya da uyanık birinin baygın birini kınaması gibi davranmış olursun. Bu durumda günah sana ait olur.

Böyle hallerde sen ona merhamet et! Bil ki o daha sonra yaptığına pişman olacak ve senin ne kadar sabırlı olduğunu görecektir. Babası öfkелendiğinde çocuk, kocası öfkелendiğinde kadın bu durumları göz önüne getirmelidir. Daha sonra öfkeli kişi dediği şeyleri terk edecek ve söylediği şeylere dönmeyecek ve pişman olacaktır.

Eğer öfkeli kişiye o halinde karşılık verilse o zaman düşmanlık oluşacak ve uykuda olan kişiye uyandığında bir ceza vermek gibi durum meydana gelecektir. Oysa insanların çoğu böyle karşılık vermez. İnsanlar öfkeli birini gördüklerinde onun söylediklerini ve yaptıklarını olgunlukla karşılarlar. Hikmetin gereği de böyledir. Hikmetin nasıl olması gerektiğini de açıklamıştık. Bunu da âlimlerden başkası akledemez.

İLMİN İZZETİ İLİM SAHİPLERİNİ SULTANLARDAN DA YÜCE YAPAR

İnsan dünyada ne kadar yükselirse ahirette o kadar alçalır. İbn Ömer (r.a) bu durumu şöyle ifade etmiştir:

İnsan ne kadar dünyalığa nail olursa Allah (c.c) katında derecesi bir o kadar alçaltılır. Hatta o kişi değerli biri bile olsa durum yine aynıdır.

Said kişi yetecek kadara kanaat eden kişidir. İnsanın dünyalık uğruna zayi ettiği en değerli şeyse zamandır. Kişi kazancının helal olmasına dikkat ederse, hırslı olmaktan arınırsa, hayır ehline yardım etmeye gayret ederse, muhtaçlara sadaka verirse o zaman kazanmış oldukları daha değerli olmuş olur.

Şayet insan yöneticilerle çok haşır neşir olduğundan dolayı yükselmiş ise dinî açıdan selametten uzak olmuş olur. Zahiren selamette gibi görünse de akıbeti tehlikelidir. Ebu Muhammed et-Temimi der ki:

“Şerif Ebu Muhammed’e imrendiğim gibi kimseye imrenmedim. Bir gün Allah’ın emrine tabi olarak yaşayan biri vefat etmişti. Bu kişiyi Şerif Ebu Muhammed yıkadı ve toprağa gömdükten sonra kollarını silkeleyip mescitte oturdu. O, kimsenin işine karışmadan ihlaslı yaşarken biz kendi sonumuzun ne olacağı konusunda endişe içinde bulunurduk.”

Bunu söyleyen et-Temimi sultanların yanında bulunur ve mektuplarını yazardı. Yani o kendi sonunun iyi olmayacağından endişeliydi.

Biz sultanlarla içli dışlı olan nice âlimler gördük ki sonları kötü oldu. Yemin olsun ki bu insanlar rahatı tercih ettiler ve yolu şaşırdılar. Oysa kalpteki kederin ilacı ne yemeklerde, ne de mal kazanmaktaki lezzette. Eğer kişi sultanlardan uzak duran Ahmed b. Hanbel'in, Ebu Davud'un, Yahya b. Eksem'in hayatına baksaydı dünyadaki güzel yaşam ile ahiretteki selame-tin farkını anlardı. İbrahim b. Edhem'in şu sözü ne müthiştir:

“Eğer sultanlar ve onların çocukları bizim ne kadar lezzetli yaşam sürdüğümüzü bilselerdi o konuda bizimle kılıç-larıyla mücadele ederlerdi.”

İbrahim b. Edhem gerçekten doğru söylemiştir. Bir sul-tan yemek yediğinde o yemeğe zehir katılmış olacağından endişe eder. Uyusa kendisine saldırılacağından korkar. O, kilitli kapıların ardındadır ve dışarıya çıkması zordur. Dı-şarıya çıksa insanların kendi yanına yaklaşmasından tedir-gin olur. Bu sıkıntılar onların sahip olduğu kadınların ve yi-yeceklerinin lezzetini yok eder.

Sultan yemeği biraz kaçırırsa midesini bozar, cariyelerle fazla beraber olsa kuvveti gider, cariyelerle fazla ilişkiye girse bundan da lezzet alamaz. Çünkü insanın cinsel ilişkiden lez-zet alabilmesi için belli bir zaman geçmesi gerekir. Doyduğu halde yemek yiyen kişi, aç olan kişi gibi yemekten lezzet ala-maz. Yine, şehvî arzusu olmadığı halde ilişkiye giren kişi bekâr birinin ilişkiye girdiği gibi lezzet alamaz.

Fakir kişi gece bile kendisini yol ortasına atar yine uyur. Ancak yöneticilerin uykudan aldığı lezzet güvenlik endişesi nedeniyle yarım kalır. Üstelik verecekleri hesap da daha faz-ladır.

Vallahi Hasan-ı Basri, Süfyan-ı Sevri, Ahmed b. Hanbel, Maruf-u Kerhi gibi ihlaslı âlimlerin ulaştığı ulvi makam ve lezzetlere hiç kimsenin ulaştığını bilmiyorum. Çünkü ilimle

nail olunan lezzet tüm lezzetlerin üstündedir. Onlara açlık veya musibet geldiğinde bu durum onların uluiyetlerini daha da artırır. Halvetin ve ibadetin lezzeti de böyledir. Maruf-u Kerhi böyle yaşamıştır. Halvette sürekli Rabbi ile beraber olmuş, güzel bir yaşam sürmüş ve halvetin tadını elde etmiştir. Vefat etmesinin üzerinden dört yüz yıl geçmesine rağmen hâlâ her gün pek çok insan onun için Kur'an okumakta. Mezarına gidenler de onun için İhlas suresini okuyup bağışlamakta. Peki ya sultanlar? Onlar ise kabirleri içinde zelil bir şekilde yatmaktadırlar. Âlimlerin ölümünden sonraki durumları böyledir. Mahşerde ise onlara tarifi mümkün olmayan ikramlarda bulunulacaktır. İşte ilme nail olan âlimlerin ve hakikat ehlinin durumları böyledir.

Süfyan b. Uyeyne şöyle demiştir: “Ben falan yöneticinin hediyesini bir gün kabul etmiştim ve o günden beri daha önceden verilen Kur'an'ı idrak etme kabiliyetini yitirdim.”

Kişi hayatın zorluğuna rağmen yöneticilerden uzak durursa başka yönlerden ihsan edilecek nimetlerin lezzetini elde eder. Oysa yöneticilerle içli dışlı olmak kişiyi hedefine ulaştırmaz. Bunun peşinden koşanlar hedeflerinden mahrum bırakılırlar.

Ebu Hasan el-Kazvini evinden sadece namaz vaktinde dışarı çıkardı. Bazen sultan geldiğinde onunla karşılaşmamak için evde beklerdi, böylece bazı durumlardan selim olsun. Bu konularda fazla nefes tüketmek, dinleyicileri bıktırabilir. Bunun tadına ancak ilme vakıf olanlar erişir.

PEYGAMBER'İN (S.A.V) HAYATINI TEFEKKÜR ET!

Kim Allah'ın rızasının hakikatini bilmek, O'nun rızasının hangi şeylerde bulunduğunu öğrenmek isterse Allah Resulü'nün (s.a.v) hayatını tefekkür etsin.

Bir kişinin Yaratanı tanıma konusundaki marifeti tekâmül ederse Yaratanın mülk sahibi olduğunu görür. Mülk sahibi de mülkünde istediği gibi tasarruf yetkisine sahiptir. Yine o kişi hâkim olan Allah'ın (c.c) hiçbir şeyde abes davranmadığını anlar. Allah mülkünü sağlam olan yerde kullanır ve bunda değişiklik olmadığı gibi ah vah etmenin de gereği yoktur. Her şeyde bir ölçü vardır. Dağların olması sert esen rüzgârları önlemek içindir.

Peygamber (s.a.v) de insanlığa tek başına gönderildi. O dönemde her tarafı küfür kaplamıştı ve bu küfür bir taraftan diğer tarafa nüfuz etmekteydi. Peygamber (s.a.v) ilk zamanlarda Daru'l Erkâm'da gizlendi. Dışarıya çıktığında müşrikler O'na saldırıyor, yaralıyor, eziyet veriyorlardı. Ancak O sükûnet içindeydi ve metanetliydi. Her dışarı çıktığı vakit 'Beni kim koruyacak, bana kim yardımcı olacak' diyordu. Mekke'den çıktıktan sonra tekrar geldiğinde konuk olduğu yer bir kâfirin eviydi. Tüm bunlar karşısında kalbinde hiçbir itiraz olmadı ve davasından uzaklaşmadı. Eğer O'nun yerinde başka bir insan olsaydı 'Ya Rabbi! Sen her şeyin maliki ve yaratıcısısın. Durum böyleyken neden ben zلیل oluyorum?' derdi.

Hudeybiye barışında Ömer (r.a) “Biz hak üzerine değil miyiz? Niçin basit olan şeyi yapalım?” demiş, O ise bu söz karşısında “Ben Allah’ın kuluyum ve O beni ihmal etmeyecektir” cevabını vermişti. Bu iki cümleden “Ben Allah’ın kuluyum” sözü Allah’ın Malik olduğunu ikrar eder. Sanki O şunu kastetmişti: Ben köleyim Allah da efendimdir. Bana istediğini yapar.

“Beni ihmal etmeyecektir” sözü Allah’ın hikmetli davrandığını beyan eder. Yani O abes bir iş yapmaz. Sonra Peygamber (s.a.v) pek çok musibete maruz kalmış, aç kaldığı için karnına taş bağlamıştı. Ashabı katledilmiş, kafası yarılmış, dişleri kırılmış, amcası Hamza’nın savaşta cesedine musle⁷⁴ yapılmış ancak O yine de bunlara tahammül edebilmişti.

Kendisinin erkek evladı olmuş ve sonra da bunları kaybetmiştir. Hz. Hasan ve Hüseyin’in daha sonraki zamanlarda başlarına gelecek olan olaylar haber verilmişti. Hz. Aişe’ye iftira atılmış, bunun üzüntüsünü çekmişti.

Emanet ve sadakat sıfatı olmasına rağmen kendisine sihirbaz ve yalancı denilmişti. Sonra hastalanmış ve ayaklarının dermanı kesilmişti. Ancak O yine de sabredip metin oluyordu. Tüm bunları bilmek kişiyi sabırlı yapar.

Sonra ecel vakti gelmişti ancak o halde O,nun üzerinde yamalı bir elbisesi vardı. Hane halkı olarak çıralarını yakacak yağları yoktu.

Tüm bu sıkıntılara daha önceki peygamber gibi Peygamber (s.a.v) de katlandı. Eğer O,nun başına gelenler meleklerin başına gelseydi onlar dayanamazdı.

⁷⁴ Musle: Savaşta kişinin cesedine zarar vermektir. Kulaklarının kesilmesi, gözlerinin oyulması vs gibi yapılan işkencelerin hepsi musle diye anılır.

Âdem'e (a.s) cennette bir ağaç dışında her şey mubah kılınmasına rağmen o yasak ağaca dokunmuştu. Peygamber (s.a.v)ise ancak fakirliğe karşı sabretmekte hırslı davranmıştı.

Mubah olan şeylerde bile 'Ben kim dünya kim?' derdi. Nuh (a.s) karşılaştığı sıkıntılardan dolayı feryat ederek **"Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma!"**⁷⁵ derken Peygamber (s.a.v) **"Rabbim onlara hidayet ver, onlar bilmiyorlar"** demişti.

İsa (a.s) **"Ya Rabbi! Eğer bir kimseden ölümü uzaklaştırırsan benden de uzaklaştır"** demişti. Peygamber (s.a.v) ölüm ve yaşam konusunda muhayyer bırakıldığında O Refik-i Ala'ya gitmeyi tercih etmişti.

Süleyman (a.s) **"Rabbim bana mülk ver!"**⁷⁶ demişti. Peygamber (s.a.v) ise: **"Ya Rabbi! Muhammed ailesinin rızkını yetecek kadar ver!"**⁷⁷ demişti.

Vallahi bu fiiller ancak mevcudatı ve yaratıcısını tanıyan, dünyevî arzuları ölmüş, itirazları yok olmuş, arzu ve istekleri kadere teslim olmuş birinin yapacağı şeylerdir.

75 Nuh, 26.

76 Sad, 35.

77 Buhari, Rikak 17/9; Müslim, Zekât 126.

İNSAN TAM OLARAK MURADINI ELDE EDEMEZ!

İnsanın şehvî arzularının çoğu kadınlara duyulan hissiyatlardır. İnsan bazen bir elbisesi içinde bir bayanı görse eşinden daha güzel olduğunu hayal eder ve o bayanın hep güzel vasıfları aklına gelir, başka vasıflarını düşünmez. Daha sonra kişi evlenmek için adım atar. Eğer istediğini elde ederse bu defa o kadının daha önceden düşünmediği ayıplarını görür. Böylece ondan usanır ve daha başka şeylerin peşine düşer. Oysa bu kişi bilmiyor ki zahiri olarak hedefine ulaşması demek belki de sıkıntılarla da karşı karşıya gelmesi demektir.

Zina eden kişiler bu fuhşiyata bu şekilde bulaşır. Çünkü onlar kadınlarla oturup kalktığında o kadınların ayıplarını görmezler, sadece dış güzelliklerine bakıp aldanırlar. Daha sonra ise başka kadınlara gitmeye başlarlar.

Akıllı kişi bilsin ki; insan murat ettiği şeyi tam olarak elde edemez. Oysa ahirette verilecek hurilerin dünya kadınlarındaki gibi ayıp ve kusurları yoktur. **“Onlara tertemiz eşler vardır.”**⁷⁸

Tokgözlü kişi zahiren kirli olan, batınen de kusurlu olan şeylerden yüz çevirir. O kişi içindeki dindarlıkla yetinmeli, zahirî olarak da ahvalini gizleyerek kanaatte bulunmalıdır. Kişi kalbinde hissettiği imanla müreffeh yaşar ve vicdanen de kendini huzurlu hisseder. Bu hislerin çoğalması, kalbinin imanla meşgul olmasıyla ve dini hassasiyetiyle orantılıdır.

⁷⁸ Bakara, 25.

ALLAH İSTEDİĞİNİ YARATIR İSTEDİĞİNİ SEÇER

Allah (c.c) her insanı dünyada bir işle meşgul eder ki gözler onunla oyalansın. Mesela ilim konusunda bir kısmına Kur'an'ı sevdirmiş, bir kısmına hadisi, ötekine dilbilgisini sevdirmiştir. Eğer böyle olmasaydı o zaman bu ilimler mevcudiyetini koruyamazdı.

Meslek olarak da bazılarını fırıncılığı, bazılarını değirmenciligi, bir kısmına çölden odun toplamayı, bir kısmına ise yaraları ve sivilceleri temizleme yeteneğini ilham etmiştir. Böylece mahlûkat arasında uyum ve denge oluşmuştur. Allah (c.c) herkese farklı yetenekleri ihsan ettiğinden dolayı dünya ve ahiret işleri nizama girmiştir.

İnsanlar arasında ilimleri ve ameli kendinde cem eden, kalple ilgili hususlara vakıf ve en mükemmel şeyi bir arada bulunduran insan sayısı çok azdır. Tüm bu vasıflara farklı insanlar sahiptir. İşte Allah (c.c) istediğini yaratıp istediğini seçer.

Allah'ın (c.c) rızasına muvafık olmayan işlerden dolayı O'ndan af talep eder, güzel amelleri terk etmekten sakınmayı niyaz ederiz.

KÖTÜLÜKLERDEN SONRA İYİLİK YAP KI O KÖTÜLÜK YOK OLSUN!

İnsan hayatında bazen cezalar erken gelirken nimetler de geç gelebiliyor. Akıllı kişi bir hata işlediğinde hemen tövbe eder. Nice günahkâr kişiler tövbeyi ertelemişler; ancak bu tutumlarından dolayı onlara mühlet verilmemiştir.

Günahkârlara verilen en hızlı ceza yasak olduğunu unuttuğu lezzetlerdir. Böyle bir hata kişiyi inatçı yapar ve onu meydan okuyan bir kişiye dönüştürür. Eğer insan Yarata-nına karşı itiraz yoluna giderse ya da O,nun azameti konusunda mücadeleye kalkışırsa böyle bir durumun artık telafisi olmaz. Özellikle de Allah'ı bilen kişi bu hataya düşerse o kişiye mühlet verildiği pek görülmemiştir.

Abdulmecid b. Abdulaziz şöyle der: “Horasan’da bizimle beraber bir adam vardı ki Kur’an’ı üç günde yazıp bitirirdi. Bir gün biri bu kişiye ‘Sen kaç günde Kur’an’ı yazıyorsun?’ diye sordu. O da üç parmağını gösterdi. O adam, ‘Yani üç günde mi?’ dedi. Bu kişi, ‘Üç günde yazıyorum, bu durum bizi yormadı’ dedi. Bunun üzerine o kişinin elleri kurudu ve bir daha o ellerinden faydalanamadı.”⁷⁹

Fesahat⁸⁰ sahibi kişilerden biri Kur’an’ın benzerini yazabileceğini iddia ederek insanlara “Bana üç gün süre verin

79 Burada bize yorgunluk gelmedi derken Allah'ın (c.c) ‘Biz gökleri, yeri, ikisinin arasındaki bütün varlıkları altı günde yarattık da Bize en ufak bir yorgunluk dokunmadı’ (Kaf, 38) âyetine nazire yapmak isteyerek haşa Allah'ın sözüne güya emsal getirmişti. Bu durumdan dolayı elleri felç oldu.

80 Fesahat: Doğru ve düzgün söyleyiş. Açık ve güzel ifadeli konuşma.

yazayım” demiş ve odaya çekilerek üç gün uğraşmıştı. Üç gün sonra bu kişinin yanına gidildiğinde kalemin o kişinin eline yapıştığı ve o şekilde öldüğü görülmüştü.

Bazı kişiler kendilerinde olmayan kusurları başkalarında gördüklerinde onları kınamışlar ve bundan ötürü de onların başına da kınadıkları şeyler gelmiştir. Örneğin, ‘Ey kör kişi, ey çirkin yaratık!’ şeklindeki ifadeleri sonucunda aynı duruma kendileri düşmüştür.

İbn Sirin der ki: “Bir gün ben bir adamı fakirliğinden dolayı ayıpladım ve daha sonra borç yükü altına girdim.”

Bazı günahlar ise ömrün son dönemine kadar tehir edilebilir. Yani gençliğinde işlediği günahlar yaşlılık zamanında onun cezasını çekebilir.

Hatalardan dolayı başa gelecek azaplara karşı dikkatli olmak ve tövbe ederek o günahı yok etmek gerekir.

NİMETLERİ İZHAR EDERKEN AŞIRI GİTMEKTEN SAKINMAK

İnsan tabiatında hemcinsine karşı üstün olma sevgisi vardır. Herkes başkasının karşısında en üst mertebede olmak ister. Kişiye bir bela geldiğinde bulunduğu konumdan düşeceği endişesiyle o musibeti gizler. Bazıları güzel giyinecek başkası karşısında sıkıntıda olmadığını göstermek ister. Hasta olan kişi de o hastalığa tahammül eder ki afiyette olan kişi karşısında küçük duruma düşmesin.

Peygamber'in (s.a.v) ashabı Mekke'nin fethi sırasında humma hastalığına yakalanmıştı. Peygamber (s.a.v) düşmanları karşısında 'yürüdüklerinden dolayı aciz kaldılar' demesinler diye şöyle buyurmuştu:

"Allah, kendini güçlü göstererek sa'y yaparken hızlı koşan kişilere merhamet etsin!"

Bazı arif kişiler musibet, fakirlik ve bela anlarında dik durarak metin olmuşlardır ki düşmanları sevinmesin. Çünkü düşmanlar karşısında küçük düşmek zaten en büyük musibettir. Onlardan fakir olanlar kendilerini zengin göstermiş, hasta olanlar afiyetteymiş gibi hareket etmiştir.

Ayrıca bir nokta daha vardır ki; kişi bu konuda da dik katli davranmalıdır. Bazen insanın sahip olduğu malı veya nimetleri izhar etmesi düşmanları tarafından nazar edilmesine sebep olur. Kişi övündüğü şeyler nedeniyle o nimetlerin tepetaklak olmasına engel olamaz.

Nazar ancak güzel görünen şeylere değer. Güzel olan şeyler de hasetçilerin kötü bakışları nedeniyle nazara uğrar. Tüm bu sıfatlar bir araya geldiğinde nazar değmesinden korkulur. O halde kişi tüm bu güzellikleri nazardan emin olacak seviyede göstermelidir. Bunun da hayırlı olduğunu o kişi bilmelidir.

Nimetleri izhar etme konusunda aşırılıklardan kaçınmak gereklidir. Çünkü nazar hususunda insan sakınmalıdır. Nitekim Yakup (a.s) şöyle demişti:

“Oğullarım! (Şehre) hepiniz bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin.”⁸¹

Çünkü Yakup (a.s) çocuklarına nazar değmesinden korkmuştu.

Bu konu iyi düşünüldüğünde tedbirli olanlara faydası olacaktır.

81 Yusuf, 67.

KÂFİRLERİN İNADI

Bazı kişilerin gurulu davranmalarına çok şaşırılmışımdır. Onlarda haddi aşan kibir duyguları vardır.

Özellikle de Araplar bir kelimedenden dolayı bile kızarlar, savaşırlar hatta öldürmekten memnun olurlar. Hatta onlardan bazıları İslam ile karşılaştıklarında “Biz nasıl rukû ve secde edelim? Kalçalarımız nasıl üste gelebilir ki?” demişlerdi. Peygamber (s.a.v) ise şöyle buyurmuştu:

“Rükû ve secdesi olmayan dinde hayır yoktur.”⁸²

Tüm bu gururlarına rağmen kendilerinden daha aşağı seviyede bulunan şeylere tapmaktan da geri durmamışlardır. Örneğin bir kısmı taş, bir kısmı ağaca tapmıştır. Hatta bazıları ata ve ineğe bile tapmışlardı ki bunlar İblis’ten bile daha bayağı insanlardır. Çünkü İblis kendisinden daha alçak olan birine secde etmeyeceğini söylemişti:

“Ben ondan daha hayırlıyım.”⁸³

Firavun da aslen bir şeye tapmamıştır. Asıl şaşılacak şey o Arapların gururlu ve kibirli olmalarına rağmen bir taş veya ağaca karşı zelil olmalarıydı.

Oysa noksan olan, kâmil olanın önünde zelil olur. Nitekim şu ayette putların karşısında zelil olmanın ne kadar yerildiği şöyle geçer:

⁸² Müsned, 4/218; Beyhaki, Sünenu Kübra 2/440.

⁸³ Sad, 76.

“Onların yürüyecekleri ayakları mı var?Yoksa tutacakları elleri mi var?Veya görecekleri gözleri mi var?Yahut işitecekleri kulakları mı var (neleri var)?”⁸⁴

Bu âyette şu kastedilmektedir: Sizin bu kadar organınız varken onların böyle organları da yok. Peki, kâmil olan nasıl olur da eksik olana tapar?

Ancak bir kavmin hevesi atalarına tabi olmak, onların uydurdukları şeylerden lezzet almak, akılları perdelemek ve işin hakikatini düşünmemektir. Sonra da o kavmin üzerini haset duygusu kapladı ve hakkı bildikleri halde onu terk ettiler.

Umeyye b. Ebi Salt, Resulullah'ın (s.a.v) peygamberliğini kabul ediyor, O'na inanmaya yelteniyor ancak sonra vazgeçip “Ben Sakif Kabilesinden olmayan birine inanmam” diyordu.

Ebu Cehil ise şöyle diyordu:

“Vallahi Muhammed hiç yalan söylemedi. Ancak Kâbe'nin perdedarlığı ve hizmet işleri Beni Haşim'deydi. Şimdi nübüvvet de onlara giderse geriye ne kalacak ki?”

Ebu Talip mucizeleri görmüş ve şöyle demişti:

“Ben biliyorum ki sen doğruyu söylüyorsun. Eğer Kureyş'in kadınlarının beni kınama durumu olmasaydı Seni ikrar ederdim.”

Hasetin zulmetinden, kibrin çukurundan, aklın ışığını örten nefsin ahmaklığından Allah'a sığın!

Allah'tan bize rüşdü ilham etmesini, hakkı gereğiyle amel etmeyi nasip etmesini niyaz ederiz.

ALLAH ÂLİMDEN ÖNCE CAHİLİ BAĞIŞLAR

Âlimlerden bir grubu gördüm ki günah işliyorlar ve ilimlerinin kendilerine kalkan olacağını zannediyorlar. Oysa bilmiyorlar ki ilim kendilerinin hasmıdır. Allah bir âlimin bir günahından önce bir cahilin yetmiş günahını affeder. Çünkü cahil kişi hakka karşı direnmiyor. Âlim kişi ise ilminden edep etmiyor. Bazı âlimlerin şöyle dediğini duydum:

“Ben iki hasat arasında orağımı attım ve uyudum.”

Sonra da caiz olmayan işlere dalarlar.

Bu durumu düşündüm ve gördüm ki ilim hakikati tanımak, daha önce yaşamış insanların hayatlarına ibret gözüyle bakmak, salih insanların edebiyatı ile edeplenmek ve gereği gibi hakkı idrak etmektir.

Bu tip ilim adamlarına göre ilim sadece lafız olarak bir şeyleri *haram* veya *helal* diye bilmektir. Oysa durum böyle değildir. İlim fayda veren bir vasıttır. İlim için temelini kavramak, Mabudu, azametini ve O'nun hakkını idrak etmek, Peygamber (s.a.v) ve ashabının yaşamına ibret gözüyle bakmak, onların edebini örnek almak, onlardan nakledilenleri anlamaktır. İşte faydalı ilim odur ki; en büyük âlimleri bile kendi gözlerinde en cahil insanlardan daha hakir insan gibi gösterir.

Bazı insanların çok ibadet edip de sonra usandıklarını gördüm. Onlardan bazıları şöyle demişlerdi:

“Önceden o kadar ibadet ederdim ki o şekilde ibadet eden kimse yoktu. Ancak şu anda bu durumdan dolayı yoruldum.”

Bu sözlerinden dolayı onların yapmış oldukları ibadetlerin de kabul edilmeyeceği hususu beni ne kadar da korkutmuştur.

Bazı ilim adamlarının geniş davranması onların hakikatleri bilme konusunda cahilce hareket etmelerinden kaynaklanır. Bu tür ilim adamları nerede, ilmiyle amel olan büyük âlimler nerede... Onlar arasında Sıla b. Eşem gibi âlimler vardı ki yırtıcı hayvanlarla karşılaştığında o hayvanlar kaçıp giderlerdi. O, gece namazını bitirdiği zaman şöyle dua ederdi:

“Ey Rabbim! Beni cehennem azabından koru! Benim gibi bir cenneti nasıl isteyebilir ki?”

Bundan daha belîğ olan ise Ömer'in (r.a) sözü idi. O şöyle derdi:

“Ben ne lehime ne de aleyhime olmayacak bir şekilde kifâyet edecek kadarıyla kurtulmayı ne kadar da arzu ederdim...”

Süfyan-ı Sevri ölüm döşeginde iken Hammad b. Süleyman'a şöyle demişti:

“Benim gibi birinin ateşten kurtulmasını ümit ediyor musun?” Hammad ise “Henüz değil” cevabını vermişti.

Ben yadırgamış olduğum şekildeşöhret bulmuş âlimler ve zahitler gibi olmaktan kurtulursam Allah'a şükrederim. Ben Allah'ın azametini ve ariflerin yaşam şeklini gördüm ki onlar dinî hususlarda basit sözler söylemekte adeta dilsizlerdi. Onlar her fiillerine tefekkürle bakarlardı. Ben kendi güzel amellerime nasıl tefekkür gözüyle bakayım ki? Başkalarından gizlenen ve bana ihsan edilen bu nimetleri Allah (c.c) vermiştir. Bu benim elde ettiğim bir şey mi yoksa O'nun lütfu mu? Bu kadar başarıyı ihsan edene karşı hangi şekilde şükrederek hakkını verebilirim ki?

Daha önceki âlimlerin hayatlarını iyi araştıran kişi kendi nefsini nasıl hakir görmez ki? Bunu ilim olarak öğrenen kişi okuduklarının manasını nasıl terk eder ki?

Hangi abid daha önceki abidlerin hayatını bilir de ibadet etmez ve o ibadetlerin manasını terk eder?

Allah'tan öyle bir marifet isteriz ki o marifet bize gerçek seviyemizi göstere. Böylece içimizde kibir kalmasın ve kalbimizde kendimizle alakalı hususları bize hakir göstere, O'na rağbet ederek O'nun azametini bilme konusunda dilimizi tutmayı ve konuşurken O'nun karşısında zelil olmayı bize nasip etsin.

Allah'tan amellerimizin afetleriyle yüz yüze gelecek durumlardan bizi kurtarmasını niyaz ederiz. Böylece amellerimiz nur saçsın ve O'nun varlığından dolayı ayıplarımızı düşünerek mahcup olalım. O kullarına çok yakın ve duaları kabul edendir.

ASIL KARARGÂH YERİ AHİRET YURDUDUR

Hayattaki sıkıntıların sebebi dünya nimetlerinin elde edilememesidir. Oysa dünyada daimi bir güzel yaşam ancak arifler için mümkündür. Çünkü habibinin rızası ve ahirete yolculuk için hazırlık yapma düşüncesi o arif kişiyi meşgul eder. Arif kişi dünyada rahatlık elde ederse bu durum onları ahireti talep etmeye sevk eder; şayet sıkıntıyla karşılaşarsa ahirette mükâfat elde etmek için bu duruma sabreder. Arif kişi başına gelen her şeye razı olur ve bunu Allah'ın bir takdiri olarak görür.

Bir kişi her şeyi dünyada elde etmeye çalışır, bunu elde edemeyince de strese girer, arzu duyduğu şeylere ulaşamadığı için de bunalıma düşer. Eğer bu kişi fakir olsa kalbi değişir.

Hasırî ne güzel demiştir: “Hangi şeyin benim lehimde olduğunu veya aleyhimde olduğunu nasıl bilebilirim ki?”

Bu söz arif insanın sözüdür. Çünkü kişi mülkiyetin hakikatine baksa Mevla'sının kulu üzerindeki tasarrufta bulunma yetkisini anlar. O'na hiçbir şekilde itiraz hakkı olamaz. Eğer kişi Allah'ın mülkünde olduğunu bilirse o zaman nefsinin “**Allah satın almıştır**”⁸⁵ ayetinden sonra kendi elinden çıktığını idrak eder. Bir koyunu satan kişi, alıcının o koyunu kesmesine kızabilir mi? Bunun mantığı olabilir mi? Bu kişinin alıcıya karşı kalbinin değişmesi makul olur mu?

Eğer Allah (c.c) “Ben sizi benim varlığıma delil olsun diye yarattım” dese ve sonra da “Sizi artık yeninden yaratmadan

yok edeceğim” dese arif kişi “Baş ve göz üzerine” demelidir. Bizim hangi gücümüz var ki konuşma hakkımız olsun? Oysa Allah (c.c) bol ve sonu olmayan ebedi bir cennet hayatını vaad etmiştir. Ancak tüm bunlara ulaşmanın yolu zorluklara sabretmektedir. Eğer kutsal bir hedefe ulaşma umudu belirmişse kişinin zırh giydiğinde üzerinde bırakacağı izden dolayı hissedeceği yorgunluğun ehemmiyeti olmaz.

Ey bu yola girip ilk adımı atan kişiler, sabredin! Varılacak yer belirdi. Ey işin ortasında olan kişiler siz de ferahlayın, sevinin! Cennetteki çardaklar inşa edildi. Ey arifler, gerçek ferahlık yaklaştı. Siz müjdelere mazhar oldunuz. Vallahi sizin çektiğiniz sıkıntılar zail olup gitti. Sizin sıkıntılarınızın perde arkasını bilmeniz mücahede şerbetini tatmanıza benzer. Artık acılığın bir tadı kalmamıştır.

Artık siz münacatın yakınlığını ve O’na kavuşmanın lezzetini hayal edin!

YOLUN AYDINLANMASI İÇİN TEFEKKÜR GÖZÜNÜ AÇ!

Bazı grupları gördüm ki onlar kader konusunda mazeret sunup duruyor. Bazıları “Eğer nasip edildiyse şunu yaparım” diyor. Böyle konuşarak güya işleri rahata kavuşturuyorlar. Bu şekilde konuşan kişi peygamberlerin ve dinlerin tüm sözlerini reddetmiş olurlar.

Eğer bir kâfir bir peygambere “Bana nasip edilseydi Müslüman olurdum” dese bu kişiye ancak ölüm cezasıyla mukabelede bulunulurdu. Bu söz Hz. Ali’ye söylenen şu sözün benzeridir: Ona: ‘Biz seni Allah’ın kitabına çağırıyoruz’ dediklerinde Ali (r.a):Hak söz ile batıl kastedilmiştir’ cevabını vermişti.

Bu söz aynen sadakaya engel olan şu kişilerin sözleri gibidir:

“Allah’ın dilediği takdirde doyuracağı kimseleri biz mi doyuracağız?”⁸⁶

Ömrüme yemin olsun ki muvaffakiyet bir işin temelidir. Muvaffakiyet sırlı bir iştir, ancak kişilere bir fiilin emredilmesi aşikâr bir iştir. Sırlı bir şey zikredilerek apaçık bir işten vazgeçilemez. O sözü söyleyenlere karşı şu cevap delil olarak verilir:

Allah (c.c) seni bir işle mükellef kılmışsa o zaman senin bu fiili yapacak organların ve kudretin var demektir. Eğer kişinin kudreti olmasa, onu yapacak organları yoksa o zaman ne bir iş emredilir ne de kişi mükellef tutulabilir. Eğer sen verilmiş olan organlarla hedefine ulaşmak için bir işe

girişeceksen o zaman farz kılınan hususlar için teşebbüste bulun! Bu duruma şöyle örnek verilir:

Sen hac yapmak amacıyla yola çıksan gece uyanman sana ağır gelir. Ancak sen bayram için yola çıksan daha seher vaktinde uyanırsın. Bir ihtiyacın için arkadaşınla saatlerce sohbet edersin, ama namaz kılmaya gelince acele edersin ve bu süre sana ağır gelir.

Senin için bir fayda sağlamayacak şeylere takılma! Sonra nasibin azalır ve zayi olur. Sen hayırlı işler için acele et! Tembelliğini yok edecek hususlardan biri de müçtehitlerin sevaplarını ve senin o sevapları kaçırdığını hayal etmendir. Eğer bir kişi nefes alıp veriyorsa hataları için bunu düşünmek onu yermek için yeterlidir. Ancak misyon sahibi olmayan biri için yaralanmak zaten elem verici bir durum olmaz.

Peki, kabirden kalktığın zaman felaha ulaşan kişilere yaklaşmışken tökezlesen; sırat köprüsünde salihlere yetişmek için süratlensen ve yere kapaklansan durumun ne olur? Heyhat! Tembelliğin tatlılığı gitmiş geriye keder bırakmıştır. Yine tembellik kâsesinin suyu tükenmiş, dipte pişmanlık tortusu bırakmıştır. Fani olan dünya, baki olan ahirete nasıl kıyas edilebilir ki? Sonra senin dünyada yarısı uykuyla diğer kısmı da gafletle geçen ömrünün değeri nedir ki?

Ey cenneti azat edip de bir dirheme bile sahip olamayan kişi! Aydınlık yolda tefekkür ederek artık gözünü aç! Eğer kalbinde engeller hissediyorsan bu durum karşısında Allah'ın lütfunu iste, seher vakitlerinde uyan! Belki de böylece kazanç kapılarını görür, yürüyerek de olsa tövbekârların kervanına yetişmiş olursun.

DÜNYADA HAKİKİ LEZZET YOKTUR!

Bir gün vaiz olan Ali b. Hüseyin'i minberde konuşurken dinledim. O şöyle diyordu:

“Vallahi dün gece nefsimin elinden ağladım.” Ben de *acaba bu kişi ne yapmıştı da nefsinin elinden ağlıyordu? Bu kişi pek çok cariyesi olan, et ve tatlılarla beslenen, arayanı soranı çok olan, serveti fazla, nüfuzu güçlü ve insanlara karşı pek çok yönden üstün olan biriydi. İlimden de epey pay almış, iyiliklerinden dolayı da pek çok âlimi safına katmıştı. Peki, bu kadar rahatı iyi olan birini ağlatan neydi ki?* diye düşündüm.

Ve sonra gördüm ki nefis dur-durak bilmez ve sınırsız lezzetler talep eder. Hedefindeki şeye ulaştığında ondan soğur ve başka şeyleri talep eder. Hal böyleyken ömür tükenir, beden takatsiz kalır, noksanlıklar vuku bulur, nüfuzu azalır ve murat ettiklerine ulaşamaz.

Dünya lezzetlerinde sonsuzluk arayan kişiden daha ahmak kişi yoktur. Çünkü dünyada buna ulaşmak mümkün değildir ve dünya lezzetlerinin bir hakikati de yoktur. Dünya-daki rahatlığın mutlaka elem verici bir yönü vardır.

Mutlu insan o kişidir ki bir kadınla evlendiğinde artık sadece ona meyleder ve o kadın da kocasına meyleder. Kocasını ona örtünmeyi ve dinini öğretir;derken bu hal üzerine geçinip giderler. Kişinin karısıyla muhabbetinin devam etmesinin sebeplerinin büyük bir kısmı gözlerine sahip olarak başka kadınlara bakmamasıdır. Ne zaman ki bir erkeğin gözü başkasına kayar ya da nefsi başka kadınları arzularsa o zaman

sıkıntılar baş gösterir ve ailede çözümler başlar. Böylece kişi karısının fiziğindeki kusurları görmezlikten gelemes. O zaman da nefis yabancı kadınlara bakmayı arzular, kişi eşi yanında olmasına rağmen sıkıntı içinde kıvrılır durur.

Eğer kişi ikinci bir kadını elde etse bu defa üçüncüsünü ister ve bunun da sonu gelmez. Bu duruma düşmemenin tek çaresi; kişinin gözlerini şehvi arzularına karşı yummasıdır. Eğer kişi güzel kadınlara ulaşmaktan ümidini keserse eşiyle olan muhabbeti artar ve yaşamı hoş bir hal alır.

Her kim bu nasihatlere kulak vermezse arzu ettiği şeylerin peşinde koşarken tökezler ve ailesine karşı bir soğukluk hissederek mahvolur. Bu şekilde davranan kişi ya hemen helâk olur veya şerefine leke getirir. Çünkü kişiye gelecek lekenin kötülüğü o kadınlardan faydalanılacak zevkten çok daha ağır olur.

Kadınlardan bir kısmı savurgan olur ve kocaları kendilerini sevmelerine rağmen o kadınlar eşlerine nefret duyar.

Ahmakların en büyüğü ise kendisi yaşlı olduğu halde genç kız arayanlardır. Çünkü genç kız fazla ilişkiye girmek isteyecektir. Oysa yaşlı kişi buna güç getiremez. Yaşlı kişi nefisini zorlasa da genç hanımını tatmin edemez ve derken helâk olup gider. Yaşlı kişi kendisini şehvetli olmakla aldatmasın. Çünkü onun şehveti fecri kazip⁸⁷ gibidir.

Hocalarımızdan biri bir cariye aldıktan sonra bir gece beraber kalmış, ertesi gün ise vefat etmişti. Nefis, kan ve meni ile ayakta durur. Eğer bunlar yok olursa beden de ayakta

87 Fecri kâzib: Daha şafak vakti girmeden havanın hafif ağarmış gibi görüldüğü zamandır ki insanlar bunu görünce seher vaktinin geldiğini zanneder. Oysa durum böyle değildir. Gerçek şafak vakti daha gelmemiştir.

duramaz. Eğer yaşlı kişi aldığı genç cariyeyle cinsel beraberlikte bulunmazsa o zaman da o genç cariyeye bu kişiye düşman olur, belki de nefesine hâkim olamayıp günaha dalar veya yaşlı efendisini öldürebilir. Özellikle de bu cariyeler şirk beldelelerinden gelip de kalpleri kaskatı ise...

Akıllı olan kişi bahsettiğimiz bu hususlara düşmekten kendini korur.

Allah'tan dinin ve aklın gereğini yapmamız için bize lütfundan ihsan etmesini niyaz ederiz.

BİR KALPTE DÜNYA VE AHİRET SEVGİSİ BİR ARADA OLMAZ

Düşündüğümde gördüm ki; keder ve sıkıntıların sebepleri Allah'tan uzaklaşmak ve dünyaya yönelmektir. Çünkü dünya nimetlerini kaçıran kişi üzüntüye kapılır. Ancak bir kimseyi Allah (c.c) marifet ile rızıklandırdıysa o kişi rahatlık içinde yaşar. Çünkü bu kişi Allah'ın takdir ettiği şeylere rıza göstererek bu teslimiyetten dolayı diğer şeylerden müstağni olmuştur. Bu kişi dua etse ve duasının kabul olacağına dair bir alamet görmese bile onun kalbine herhangi bir itiraz hissi gelmez. Çünkü bu kişi Allah'ın kölesidir ve bu kölenin bütün gayesi efendisine hizmet etmektir. Bu vasıfları taşıyan kişi mal toplama hırsına kapılmaz, insanların arasına çok karışma isteği olmaz ve şehvetlerden lezzet alma hazzına kapılmaz. Çünkü bu kul ya marifet konusunda noksanlığına rağmen halisane bir şekilde ibadetlere sarılır, baki nimetlere ulaşmak için fani nimetleri terk eder; ya da marifetin tadına varmış olduğundan her şeyle değil her şeyin sahibiyle ilgilenir. Sen bu kişiyi halvette görsen bile onun edepli, münacatıyla ünsiyet kurmuş, insanlarla haşır neşir olmaktan uzak yaşayan ve kendisine takdir edilen şeylere razı olan bir kişi olarak görürsün. Onların yaşamı sevgilisiyle baş başa kalan kişinin yaşamı gibidir. Ne başkasını ister ne de başkasıyla ilgilenir. Ancak bir kimseye bu nimetler verilmemişse bu kişi sıkıntılı ve bunalım dolu bir hayat sürer. Çünkü bu kul elde edemeyeceği bir dünyanın peşinden gider ve bundan dolayı da kötü ameller işleyerek ahiretteki nimetleri kaçırmış ve perişan olmuştur.

Allah'tan bizi salih amellere ulaştırmasını niyaz ederiz. Ondan başka güç ve kuvvet sahibi yoktur.

TEDBİR SEVGİYİ DE NEFRETİ DE GİZLEMEDİR

Sevgi iki çeşittir. Birincisi bir kadının güzelliğinden dolayı ona meyledilmesidir. İkincisi ise manevi güzelliğinden dolayı bir arkadaşın sevilmesidir.

Eğer bir kadının güzelliği seni cezbettiye ona âşık olmadan önce o kadının iç dünyasını düşün! Eğer kadının içi de dışı gibi güzelse –ki din bir kadının dindarlık yönüne bakılmasını emreder– o zaman o kadına meylet ve onunla evlenerek çocuk sahibi olmayı iste! Ancak sevginde de yine orta yolu takip et! Çünkü sevdiğine sevgini fazla göstermen bir hatadır. Böyle yapman senin zulme uğramana sebep olur. Suçlulukla itham edilerek, ayrılık yaşayarak, zelil olarak ve o seni sevse bile fazla harcamada bulunarak zarar görürsün. Çünkü sevgide zillate düşmek kişiyi kahr altına sokar.

Bundan başka bir nokta daha vardır. Sen hali hazırdaki sevginin gereğini yaparsın, ancak karşındaki kadın normal sevginin hakkını verir ve sen bu durum karşısında kahrolursun. Bu durumdan kurtulmak da senin için oldukça zor olur.

Bazen de karşındaki kadın senin sırrına vakıf olur veya senin malının çoğunu üzerine alır.

Bunun gibi çocuklarına olan sevgini de biraz gizlemen gerekir. Çünkü çocuğunu aşırı sevdiğini gösterirsen bu defa çocuğun sana zulmeder, senin malını zayi eder, lakayt davranır, ilim ve edepten kaçınır.

Arkadaş edindiğinde de her şeyi arkadaşına anlatma! Bilakis onun iyi olup olmadığı hususunu dene! Bir ağacın kökü

güzel olursa vereceği meyve de güzel olur. İşte arkadaşında da bu durumu tecrübe et! Sonra şartların değişebileceği ihtimaline karşı da uyanık ol! Nitekim bir şiirde şöyle denilmiştir:

*Düşmana karşı bir kere
Dostuna karşı bin kere dikkatli ol
Bazen devran döner
Arkadaşın verir zarar*

Bir kişiye sana verdiği zarardan dolayı nefret duyduğun zaman da bunu belli etme! Çünkü böyle yaparsan o kişi sana karşı tavır alır. Sen böyle yapmakla onu düelloya çağırmış olursun. O da sana karşı mücadelede aşırıya gider ve sana tezgâh kurar. Bunlar yerine elinden geliyorsa güzel davran ve iyilikte bulun ki, o kişi senden nefret etmeye utansın. Eğer buna güç getiremiyorsan onu terk et; ancak ona eziyet verecek fiillerden uzak dur. Eğer ondan kötü söz duyarsan sen güzel söz söyle! Çünkü böyle yapman onun ağzını kapatma hususunda daha etkilidir.

Açıklanmasında korkulan her şeyi konuşma! Bazen öyle bir söz söylersin ki sultanın izzetini zedellersin ve onun huzuruna karga tulumba çıkarılır ve perişan hale gelirsin. İşte asıl tedbir, sevgiyi de nefreti de gizlemektedir. Bazen yaşını bile gizlemen gerekebilir. Yaşlı olduğunu söylersen seni ihtiyar kabul ederler, genç olduğunu söylersen seni küçük görürler.

Malının miktarını söylemen de böyledir. Çok olduğunu söylersen az harcamandan dolayı sana cimri derler; az olduğunu söylersen senden elini eteklerini çekerler.

Bağlı olduğun mezhep veya grubu söylersen muhalif birinin bunu duyup da seni küfürle itham etmeyeceğinden de emin olamazsın.

ZALİME YARDIM EDEN DE ZALİMDİR

Beni çok şaşırtan durumlardan biri de Allah'a, hesap gününe inanan birinin açıkça zulmeden bir yöneticiye hizmet etmeyi tercih etmesidir. Bu kişiye sultanın yanında olmayı beğendiren nedir? Eğer bu kişi dünyalık peşindeyse bilsin ki o sultanın yanında Allah'ın adını anarak yalan söylemek vardır. O sultan meclislerde insanlara kibirli bir şekilde yukarıdan bakar, haram şeyler yer. Bu zalim sultana destek veren kişiye o malın nasıl elde edildiğini bilir. Belki de o mallar rüşvet çarkıyla dönen mallardır. Sonra bu kişi zalim sultanın yanında olması nedeniyle mallarına el konulur ve bulunduğu makamdan azledilir. Sonra makamda bulunduğu günlerin keyfinin lezzeti acı çekmekle ödetilir. Bazen de sahip olduğu servete el konularak fakir duruma düşer ve daha önceden onu öven diller şimdi onu yerer.

Kişi tüm bu durumlardan beri olsa bile onu denetleyecek birinin korkusuyla yaşar. Bunun durumu gemide bulunan bir kişinin durumu gibidir. Bedeni boğulmaktan beri olsa bile kalbi hep korku içindedir. Eğer bu kişi dindar biriye bilirdi ki sultanlar genelde dinin emrettiği şekilde hareket etmelerine fırsat vermezler. Sultanlar bu kişilere dinin emirlerini terk etmelerini emreder ve caiz olmayan işler yaparlar. Böylece o kişinin dindarlığı da gider ve ahirette daha kötü durumla karşılaşır.

ALLAH'IN RAHMETİ HAKKINDAKİ YANLIŞ DÜŞÜNCELER

İnsanları düşündüğümde gördüm ki onların hali şaşılacak derecede vahimdir. İnsan bir v'az dinlediğinde bu vaazlar onlara ahireti hatırlatır ve v'az edenin de doğru söylediğini bilirler. Sonra ağlarlar, ihmal ettikleri ameller için rahatsızlık duyarlar ve yapamadıklarını telafi etmek için kararlı olurlar. Ancak daha sonra kararlı oldukları amellerde gevşek davranırlar. Sonra kendilerine “Sana vadedilen hususlar konusunda şüphen mi var?” denildiğinde “Vallahi hayır” derler. Sonra ona “O zaman salih amel işle!” denilse buna niyetlenir, ancak daha sonra bunu sürdüremez ve bırakır. Bazen de bu kişi yasaklandığını bildiği halde lezzetlerin peşine düşer. Bu duruma Tebuk Seferi'ndeki üç kişinin hali örnek verilebilir.⁸⁸ Onların savaşa katılmamaları için bir özürleri yoktu ve bunun çirkin bir şey olduğunu da biliyorlardı. İşte her günahkârın ve haddi aşan kişinin durumu da böyledir. Ben inanıldığı halde amellerin geciktirilmesinin sebeplerini düşündüm ve bu sebeplerin üç tane olduğunu gördüm.

Birincisi: Nefsin acil olan şeyleri hemen görmesidir. Bir şeyi görmek onun daha sonra oluşacak cürmünü düşünmeye engeldir.

İkincisi: Tövbe ederim düşüncesiyle tövbeyi ertelemektir. Eğer kişi akıllıca düşünse tehir etmenin afetinden sakınırdı. Çünkü belki de ölüm hemen gelecek ve kişi tövbe etmeye fırsat bile bulamayacaktır. Ne ilginçtir ki kişi ruhunun hemen

⁸⁸ Savaştan geri kalan bu üç kişinin durumu için bkz. Tövbe 118.

alınabileceği gerçeğini kabul eder, ancak amel işlemeye gelince kararlı davranmaz. Çünkü heva kişiye uzun ömürlü olacağını telkin eder. Oysa Peygamber (s.a.v) **“Namaz kılarken son namazınmış gibi kıl”**⁸⁹ buyurmuştur. İşte bu hadis bu hastalığa yakalanan kişi için verilecek en mükemmel ilaçtır. Çünkü kişi bir sonraki namaza kalmayacağını bilirse o namazı güzel kılmak için elinden geleni yapar.

Üçüncüsü: Allah'ın rahmetini ümit etme düşüncesidir. Yani günahkâr kişi “Rabbim acıyandır” der ancak O'nun azabının şiddetli olduğunu unuttur. Keşke bu kişiler Allah'ın rahmetinin basit olmadığını bilselerdi...Eğer O'nun rahmeti basit olsaydı hiçbir kuş kesilmez, hiçbir çocuk acı çekmezdi, azap etmeyeceğinden de emin olunurdu. Allah (c.c) dininde beş kırat değerindeki bir şeyi çalan kişiye değerli elinin kesilmesini emretmiştir.

Allah'tan bize salih ameller işlemek için irade ve azim vermesini niyaz ederiz.

89 İbn Mace, 4171; Müsned, 22986; Taberani, Mucemu'l Evsat 4427.

İHLASLI OLMAYAN KİŞİ TÖKEZLER

Hidayete ulaşanların hidayetinin, gaflette olanların uyanmalarının nedenini düşündüğümde gördüm ki bunun sebebi Allah'ın (c.c) bu kişiyi seçmesidir. Çünkü O senin için bir işi dilerse seni o işe hazırlar.

Bazen kişinin gafletten uyanması aklın bakışını mucip kılacak fikirlerle olur ve bu kişi kendi varlığını tefekkür etmeye başlar. Sonra kişi yaratan birinin var olduğunu anlar ve O'nun hakkını vermenin peşinden giderek O'na şükreder. O'nun emrine muhalif bir iş yapmaktan korkar ki bu durum zahiri sebeplerle izah edilemez. Bu durumla alakalı Ashab-ı Kehf'in hali örnek verilebilir. Âyette şöyle buyrulmuştur:

“O yiğitler ayağa kalkarak dediler ki: Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir.”⁹⁰

Bu âyetin tefsiri kitaplarda şöyle geçer: Bu gençlerin her birinin kalbine bir anda teyakkuz fikri ilka olundu ve dediler ki 'Bu mahlûkatın mutlaka yaratıcısı vardır. Ateşte yanma korkusu onların üzüntüsünü artırdı ve her biri kendisini çöle attı. Hiçbirinin diğerinden haberi yoktu ve karşılaştıklarında birbirlerine niçin çöle geldiklerini sordular ve sonra durumu anladılar.

İnsanlardan bir kısmı da zahiri olarak tefekkür sebebiyle dinlediği bir va'zdan ya da gördüğü bir olaydan etkilenerek yaratıcısını arar; ancak bu düşünceyi tetikleyen kalpteki batınî fikirdir. Sonra müteyakkız olan insanlar birkaç kısma ayrılır. Bir kısmına nefsi galip gelmiş ve iştihasının çektiği şeyleri tabiat haline getirmiş ve geriye dönmüştür.

⁹⁰ Kehf, 14.

Ona nasip olan bu teyakkuz hali fayda vermemiştir. Bilakis bu teyakkuz o kişinin aleyhine dönüşecek durumların miktarını artırmıştır.

Onlardan bir kısmı ise mücahede makamında iki sınıfa ayrılmıştır. Birincisi takvayı emreden akıl; ikincisi ise şehvetleri satın alan bir nefis.

Bir kısmı ise uzun bir mücahedededen sonra tekrar şerre dönmüş ve o şekilde vefat etmiştir.

Bir kısmı da bazen galip gelir, bazen mağlup olur. Onun yarası ise öldürücü bir yara değildir.

Onlardan bir kısmı da düşmanını kahreder ve hapse atar. Düşman için ancak vesvese vardır.

Onlardan bir kısmı da teyakkuz halinden sonra tertemiz bir şekilde yaşayarak bir daha gaflete dalmamışlar, yürüdükleri yolda hiç duraksamamışlar ve onlar hep terakki halinde olmuşlardır. Onlar bir makamdan diğer bir makama geçtiklerinde, içinde bulundukları durumun eksik olduklarını görürler ve istiğfarda bulunurlar. Onlardan bir kısmı ihtiyaç halinden mücahede haline yükselmişlerdir. Bunun sebebi ya tabiatlarının sevk ettiği şeylerin değersiz olmasını düşünmeleri ya da peşinden gittikleri güzel şeylerin değerli olduğunu düşünerek o yoldan alıkoyacak engellere bakmanın gereksiz olduğunu idrak etmeleridir.

Şunu bil ki Allah'a ulaştıran yol ayaklarla değil kalp ile katedilir. Acil şehvetlere bulaşmak bu yolu kapatır. Yol ise gece gibidir ki uzun mesafelidir. Ancak başarıya ulaşanların gözü yırtıcı bir hayvanın gözü gibidir. Çünkü o hayvanın gözü gündüz gördüğü gibi gece de görür.

Doğruyu talep etme hissi, deniz feneri gibidir. Nerede görülürse hedefe ulaştırır. İhlaslı olmayan kişiler ise bu yolda tökezleyip durur. İhlas ise ancak Allah'ın hayır dilediği insanlara nasip olur.

Allah'tan başka kuvvet ve kudret yoktur.

KALPLER SALİH KİŞİNİN DÜZGÜN BİR İNSAN OLDUĞUNA ŞAHİTLİK EDER

Bazı insanların halk için yapmacıktan zühd hayatı yaşadığını göstererek onların kalplerini kazanmak için gayret etmelerine, ancak kalplerin amel işlenen Zâtın elinde olduğunu unutmalarına şaşarım. Eğer Allah (c.c) bir kulun amelinden razı olur, o kulun ihlaslı olduğunu görürse kalpleri o kişiye yöneltir. Şayet o kulun ihlaslı olmadığını görürse kalpleri o kişiden soğutur.

Amel işleyen kişi kalplerin kendisine yönelmesini gözlediği zaman o kişi şirke yaklaşmış olur. Amel işleyen kişinin kimin için amel işlediğine dikkat etmesi gerekir. Bir kişinin ihlası elde etmek için yapması gereken husus; başkalarının kendisine bakmalarını arzu etmemesidir. İnsanların kalplerini kazanmak kişinin gayretiyle değil bizatihi bundan tiksinişle ile mümkün olur. İnsan şunu bilmelidir ki toplum bu kişinin işlediği amellerin hepsini görmemiş olsa da bir şekilde bunu öğrenir.

Kalpler salih bir insanın amellerini görmese de o kişinin samimi işler yaptığına şahittir. Eğer bir kimse başkaları görsün diye amel işliyorsa o ameller zayi olup gitmiş demektir. Çünkü bu tür ameller ne Halık katında, ne de halk katında makbul değildir. Riyakâr kişiye karşı insanların kalpleri soğumuş, onun yaptığı ameller zayi olmuş, ömrü de geçip

gitmiştir. Ebu Said el-Hudri'nin rivâyet etmiş olduğu bir hadiste Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Sizden biri, kapı ve penceresi olmayan som bir kaya içinde amel etse bile (Allah) o kişinin amelini er ya da geç insanlara çıkartarak gösterir.”⁹¹

Kul, Allah'tan korksun ve kendisine fayda getirecek gayeleri benimsesin. Kendisi de karşıdaki de imtihanda olan kişilerin az bir övgüsüyle uğraşmasın.

İLMİNİN OLMADIĞI HUSUSLARDA TESLİM OL!

Kim Allah'ın (azze ve celle) azametini düşünürse şaşar kalır. Çünkü akıl, mevcut olan bir şeyin ezeli olmadığını bilir. Ancak hisler bunu tanımaz. Akıl bu düşünceyi hislere de zaruri olarak dikte eder.

Akıl bunu kabul ettikten sonra Yaratıcının yaptıklarının Kendi mevcudiyetine delil olduğunu görür. Sonra Allah'ın takdir ettiği işlerin gerçekleştiğini anlar. Eğer Allah'ın varlığına ait deliller sabit olmasaydı o zaman inkârı gerekirdi.

O Allah ki İsrailoğulları için denizi ikiye yarmıştı. Bu öyle bir şeydir ki Yaratıcının dışında kimse buna güç getiremez. Hz. Musa'nın attığı asanın büyük bir yılanla dönüşerek büyücülerin uyduruk yılanlarını yutması ve aynı ebatta kalması yine bu türden bir olaydır. Bunları gördükten sonra başka hüccet aranır mı?

Firavun'un sihirbazlarının bu olayları gördükten sonra iman etmelerine rağmen Allah'ın bu sihirbazların asılmalarına engel olmaması, peygamberlerin açlık ve öldürülmekle imtihan olmaları, Zekerîyya'nın (a.s) testere ile ikiye bölünmesi, Yahya'nın (a.s) zina eden bir kadın tarafından öldürülmesi, Peygamber'in (s.a.v) her yıl "Bana yardım edecek, beni barındıracak kimse yok mu?" demesi gibi olayların karşısında cahil kişi neredeyse şunu söyler: "Eğer bir Allah olsaydı dostlarına yardımcı olurdu."

Akıllı olan kişi bilir ki Allah'ın varlığı apaçık delillerle sabittir. Aklın Allah'ın yaptıklarına itiraz hakkı yoktur. Yine aklın bu olaylar karşısında bir sebep de araması gerekmez.

Allah'ın her şeyin maliki ve hikmet sahibi olduğu malumdur. Allah'ın fiilindeki hikmetlerin bize kapalı olması durumunda biz bunu anlayışımızın acizliğine veririz. Akıl nasıl aciz kalmasın ki? Hz. Musa (a.s), geminin delinmesi, çocuğun öldürülmesi karşısında aciz kalmamış mıydı?⁹² Hz. Musa (a.s) olayların hikmetini öğrendiğinde ise bunu takrir etmiştir. Eğer akıl bu hikmetleri algılayamadığında hemen inkâr yoluna gitseydi o zaman Hz. Musa'nın da Hz. Hızır (a.s) ile yaşadığı olayları inkâr etmesi gerekirdi.

Şayet aklın bir olay karşısında “Neden, niçin?” gibi soru sorarsa onu hemen şunu söyleyerek sustur: “Ey aciz! Daha sen kendi nefsinin hakikatini bilmiyorsun. Durum böyleyken her şeyin sahibi olan Allah'a itiraz etmek senin neyine? Eğer akıl ‘Musibetlerde hangi faydalar varsa Allah istese bu faydaları musibetsiz de verebilir? İnsanları ateşe sokmakta hangi fayda tahayyül edilebilir ki? Üstelik bunda net ve açık bir durum da yoktur’ derse sen de aklına şöyle söyle: ‘Allah'ın hikmeti senin derecenden üsttedir. Bilmediğin konularda teslim ol! Şunu bil ki aklıyla ilk itiraz eden kişi İblis olmuştu. O ateşin çamurdan daha üstün olduğunu iddia ederek Âdem'e (a.s) secde etmedi.”

Nice insanları görüp duyuyoruz ki bu insanlar hikmet konusunda ileri-geri konuşuyorlar. Çünkü onlar akıllarının kapasitesine göre hükmediyor, Allah'ın hikmetinin insanların akıllarının çok ötesinde olduğunu unutuyorlar. Sen de aklında her şeye bir sebep bulma arayışı için yer açma, itiraz edici cevapların peşine düşme! Aklına ‘Teslim ol ki selamette olasın’ telkininde bulun! Boğulmadan önce okyanusun altında nelerin olduğunu bilemezsin.

Teslimiyet işlerin temelidir. Kim teslimiyet duygusunu yitirirse itiraz kapısı açılır ve kişi küfre düşer.

92 Hz. Musa ile Hızır (a.s) arasında geçen olayların detayı için bkz. Kehf, 60-82 (M)

BİR SANATIN OLMASI ONU YAPAN BİR SANATÇININ VARLIĞINA DELİLDİR

Mahlûkatı zahir edip de bir şeyi gizli bırakmayan, sonra da hiçbir şey zahir değilmiş gibi gizleyen Allah'ın şanı ne yücedir!

Hangi şey var olan mevcudat kadar açık ve nettir? Mevcudatın tümü lisan-ı hal ile 'benim bir yaratıcım var ve beni hikmet kanununa göre düzenli kılmıştır' demektedir. Alla, insanı bir damla sudan yarattı; en beğenilecek bir fitrat üzerine onu bina etti; onu kavrayış, zekâ, dikkat ve ilimle teçhiz etti. Ona yeri bir beşik gibi yayarak rüzgârı ve suyu yerin üstünde cereyan ettirdi. Sonra onun için yerden nebatatı bitirdi, tepelerine göğü inşa etti. O gökte Güneş'i gündüz vakti lamba kılıp geceyi de dinlenmeleri için karanlık kıldı. Buna benzer şeylerin hiçbirisi O'nun varlığının gizli olmadığıının kanıtıdır. Tüm mevcudat gür bir sesle kendilerini yaratan bir Yaratıcının var olduğunu haykırıyor. Tüm bunlarla Allah'ın (c.c) varlığı kapalı olmayacak kadar açık ve nettir.

ALLAH'A İTAAT GAYRETLİ OLMAYI GEREKTİRİR

Şüphesiz ki mü'minin kalbi Allah'a ve emirlerine bağlanması için O'nu zikretmeye, Ona itaat etmeye ve O'nun buyruklarına yoğunlaşmasına ihtiyaç duyar. Bu da ancak büyük gayret sarf etmekle elde edilebilir.

Kişinin fitratındaki şehvi arzulara meyletmesi Allah yolundaki gayretini paramparça etmesi için kâfidir. İnsan hedefinde çok çaba göstermeli ki kalp sadece Allah'ı hatırlayan hususlarla meşgul olsun, O'nun emirlerini yerine getirerek O'na kavuşmak için hazırlık yapsın. Bunu elde etmenin tek çaresi de yolundaki engelleri ortadan kaldırmak, kalbi meşgul edecek başka hususlardan uzak durmaktır. Kişinin tüm engelleri ortadan kaldırması mümkün değildir ancak mümkün olduğu kadarıyla bu engelleri kaldırmalıdır.

Kişinin kalbini tarumar eden, gayelerini dağıtan hususların en önemlilerinin iki şey olduğunu gördüm. Bunlardan birincisi; kişinin her arzusunu elde etmek amacıyla itaat ettiği nefistir. Böyle bir durumda nefis hiçbir şekilde durdurulamaz. Sonuçta kişi her istediğine nail olamadığı gibi dini de dünyası da gider. Mal toplamak, mevki makam peşinden koşmak vb. durumlar buna örnek gösterilebilir. Birikmeyip de dağılacak olan şeylerin peşinden kişi, farkına varmadan ömrünü tüketir ve murat ettiklerinin bir kısmını dahi elde edemeden gider.

İkinci husus ise; insanlarla sürekli –özellikle de avam tabakasıyla– içli dışlı olmak, çarşıpazar dolaşmaktır. Çünkü insan tabiatı arzularına hemen ulaşmak ister, dünyadan göçüp gideceğini unuttur; itaat konusunda üşengeç davranır, rahatlık ve oyalayıcı şeyler için ise kahraman kesilir.

Bir kişi insanlarla çok haşır neşir oluyorsa bu kişiye ilim ve ibadetle meşgul olmak çok ağır gelir. Bu şekilde insanların içinde olan kişiye gıybet gayet basit gelir, zamanını heba eder.

Bir insan ulvi gayeleri olsun istiyorsa uzlete çekilmeli ve kimsenin sesini duymamalıdır. Böylece kalp irfanla meşgul olmuş olur. Nefis heva gibi lezzetleri hatırlatan hiçbir arkadaş bulamaz. İnsanlarla içli dışlı olan kişi bir müddet sonra onların görüşleriyle aynı çerçevede düşünür. Aynen bir kurbağanın sudan sıçrayıp da bir müddet sonra suya tekrar dönmesi gibi. İşte uzlet yolu en selametli yoldur. Eğer uzletin faydasını düşünürsen tadını da bulursun.

YAKAZA EHLİNİN ÂDETLERİ BİLE İBADETTİR

İnsanların çoğunun ibadetlerine baktığımda gördüm ki onların ibadetleri âdetleridir. Yakaza ehline baktığımda ise onların âdetlerinin ibadet olduğunu gördüm.

Gafil kişi ‘Subhanallah’ dediğinde bunu alışkanlık üzere yapıyor. Yakaza ehlinin düşüncesinde ise Allah’ın yarattığı mahlûkatın şaşılacak halleri, Yaratanın azameti vardır ve o bundan dolayı ‘Subhanallah’ diyor.

Bir insan nar meyvesini tefekkür etse ondaki habbelerin nasıl dizildiğini, zarar görmemesi için kabukla nasıl korunduğunu, su vermekle çekirdeğin nasıl büyüdüğünü idrak eder. Yine bir civcivinyumurtanın içine, bir çocuğun anne karnına nasıl yerleştirildiğini anlar ve bu durum da o kişiye bir yaratıcının var olduğu fikrine götürerek ‘Subhanallah’ dedirir. İşte bu teşbihi yaptıran, kişinin tefekkürüdür ki yakaza ehli böyle tespih eder. Yakaza ehlinin bu tür tespihleri hakiki ibadettir. Onlar daha önceden işledikleri günahları düşününce kalpleri daralır ve yaptıklarına pişman olurlar. Bu halleri de onları ‘estağfurullah’ demeye sevk eder. Gafillerin söyledikleri suphanallah kelimesi ise alışkanlıklarından dolayıdır. İki grup arasında ne kadar da fark var...

AKIL ALLAH'IN BAHŞETTİĞİ BİR NİMETTİR

Bazı grupları gördüm ki hem akli savunuyorlar hem de Allah'ın hikmetine itiraz ediyorlar. Bu durumda onlara şöyle denilmeli: Sizin Allah'ın hikmetini reddettiğiniz düşünce de Allah tarafından bahşedilmedi mi? Bir taraftan size mükemmel olan bir nimet veriyor diğer taraftan –haşa– Kendi için eksikliğin olduğunu söylüyor! Bu düşünce katıksız bir küfürdür ve çirkinlikte inkârın bile önüne geçer. Bu itirazı ilk başlatan ise İblis'ti. İblis akıyla ateşin çamurdan daha değerli olduğu zannına kapıldı ve Allah'ın hikmetini reddetti. İblis'in yolunda giden pek çok itirazcı kişi de oldu. İbn Ravendi, Bakarî gibi kişiler bunlar arasındaydı. Mearri ise “Haccac yaptıklarından ötürü nasıl ayıplanabilir ki? Zaman ondan daha acımasız ve çirkin şeyler yaptı” demişti. Yani zamandan kastı Allah (c.c) idi. Mearri nikâhın terk edilmesini, kurallara uyulmamasını tavsiye ederdi ve ilahi hikmetin ancak yorgunluk ve sıkıntı getireceğini, bedenleri de çürüteceğini söylemişti. Bu kişi ilahi hikmette abes olduğunu iddia etse de Allah (c.c) abesle iştigal etmekten münezzehtir. **“Göğü, yeri ve ikisi arasındakileri biz boş yere yaratmadık.”**⁹³

Bizim için yaratılanlar bile abes olarak yaratılmadıysa biz mi abes olarak yaratılmışız? Biz O'nu tanımak için yüklediği sorumlulukları eda etmek için dünyada isek bu mu boş yaratılma oluyor? Bu tür cahilce sözler olaylara sadece zahiri yönden bakan kişilerin ağızlarından çıkabilecek sözlerdir. Kişi sadece akıl penceresinden bakarsa olayların hikmetini

anlayamaz. Oysa olayların perde arkasına vakıf olsaydı hikmetlerde doğruluk olduğunu idrak ederdi. Aynen Hz. Musa'nın (a.s), Hz. Hızır'ın yaptıklarının perde arkasındaki hikmetlere vakıf olması gibi.

Hayvanların kesilmesi, buğdayın un haline getirilmesi, lokmanın çiğnenmesinde zahiri olarak bir fayda yok gibi görülebilir. Eğer bunların insan bedeni için olduğunu ve bu bedenin de kesilen hayvanın bedeninden daha değerli olduğu bilinse o zaman hayvanların kesilmesinin güzel bir fiil olduğu idrak edilirdi.

En şaşılacak husus da şudur: Mahlûkatın hikmetini anlamaktan aciz kalan, Allah'a itaat etmenin gerekli olduğunu idrak edemeyen akıl Allah'ın fiillerine nasıl itiraz edebilir ki? Böyle bir duruma düşerek yolda çaresiz kalmaktan Allah'a sığınırız.

AKILLI OLAN KİŞİ NEFSİNE BAKAR

Ben akıllı olup da akranlarına, komşularına ölüm geldiği halde hâlâ yaşamdan zevk alan kişilere şaşarım. Özellikle de bu kişinin yaşı ilerlemişse...

Bir kişinin bir yılanın kendisine geldiğini görmesine rağmen endişeye kapılmamasına da şaşarım... Yaşlı kişi ölümün kendisine geldiğini, kuvvetinin zayıfladığını, saçlarının beyazladığını ve her gün noksanlıklarının çoğaldığını görmüyor mu?

Akıllı kişi kendi nefesine baktığında bu durum onu, dünyanın harap olması, arkadaşlarının ayrılıp gitmesi –acı verici olsa bile– düşüncesine engel olur. Çünkü evi yanan kişinin eşyalarını kurtarmak için çabaladığı o hal, komşunun evinde olup biteni bahsetmesine engeldir. O kul dünyadan elini eteğini çekmiştir, dünyadan ayrılıp gitmek ona hafif gelir. Çünkü o, tiksindiği kişileri sevdiği kişilerle değiştirmiştir.

Biz zenginlerin başkalarını düşündüklerini, fakirlerin sabrettiklerini, nefsini hesaba çekenlerin takva yaşadıklarını gördük. O halde sen akıllı olanları sefih olanlara, cömert olanları cimrilere tercih et!

Ey ölüm yolcusu! Belki nefis kaybettiklerini bulur, sevdiklerine kavuşur.

SÜREKLİ İNSANLARIN HİZMETİNDE OLAN KİŞİ HAKTAN YÜZ ÇEVİRMİŞ OLUR

Âlimlerin çoğunun ilimle meşgul olduğunu, fakihlerin ders verdiği, vaizlerin de vaaz ettiğini gördüm. Bu şekilde ders veren kişiler başkalarının bunu duymasından mutluluk duyar, kendisine muhalefet edenleri eleştirir, zamanının çoğunu kendileriyle tartışmaya girecek kişilere üstün gelmek amacıyla cevap hazırlamakla geçirir. Bu kişilerin gözü lider olmakta, toplumda üstün bir insan olma arzusundadır. Bazen de bu kişinin hedefi dünya malını elde etmek, yöneticilerle sürekli beraber olmaktır.

V'az eden kişinin amacı ise süslü kelimeler kullanarak taraftar toplamak, insanların kalplerini kazanarak yücelmektir. Bu tipler rakiplerini gördüğünde hemen onların aleyhinde konuşmaya başlarlar. Böyle davranan kişilerin kalpleri Allah'tan (c.c) gafildir. Eğer bu kalplerde marifet olsaydı o zaman marifetle ilgili şeylerle meşgul olurlar, Allah'a münacatta bulunurlar, itaat etmeyi tercih ederler ve uzlette bulunmayı arzularlardı. Ancak kişinin kalbi bunlarla meşgul olmaz da dünyayı arzularsa o zaman yaptıkları işler de dünya işleri gibi olmuş olur. Eğer onlar sadece Allah için hizmet etmiş olsa bunda tat bulamazlar. Çünkü insanların onlar etrafında toplanmaları onlara daha fazla zevk verir. Onlar insanların kendilerini ziyaret etmesini daha çok tercih ederler. İşte bu da onların yüz üstü bırakılacağıın işaretidir. Bunun tam tersi de şöyledir:

Âlim kişi Allah'a yönelip sadece O'na itaatle meşgul olursa bu âlim için insanlarla iç içe olmak, onlarla konuşmak en zor

şeydir. Ona en sevimli gelen şey uzlette olmaktır. Çünkü uzlette olursa insanların dillerinden kurtulur ve mevkimakam talebinden uzak kalır. Onun ahiretle ilgilenmesi en yüce gayedir.

Nefis ne ile meşgul olursa o şeyle ünsiyet kurar. Bir kimse sürekli halkın hizmetinde olursa Hak'tan yüz çevirmiş olur. Çünkü bu kişinin amacı daha yüksek makamı elde etmektir. İşte bu durum da Hak'tan yüz çevirmeyi mucip kılar.

Allah (c.c) bir insana iki kalp vermemiştir.

EŞYANIN HAKİKATİNİ GÖREBİLMEK

Bazı eserlerde “Allah’ım bize eşyayı olduğu gibi göster” cümlesi geçmiştir ki bu söz son derece güzel bir sözdür. İnsanların çoğu eşyanın hakikatini göremez. Onlar fani olan şeyleri bakiymiş gibi görürler. Gerçeği bilseler bile eşyanın zeval bulacağını neredeyse tahayyül bile edemezler.

Çünkü göz gördüğü şeylerle meşgul olur. Lezzetin fani olup günahın baki kalacağını görmüyor musun? Eğer hırsız elinin kesileceğini idrak edebilse çaldığı şey kendi gözüne çok basit görünürdü. Kim mal toplayıp da ondan hiç infak etmezse o zaman bu kişi malın hakikatini görememiş demektir. Çünkü mal kişinin hedefine ulaşması için sadece bir araçtır. Yoksa malın kendisinden bizzat lezzet alınma amacı olmamalıdır.

Kim de günahlara şehvet gözüyle bakarsa o günahlardaki ayıpları göremez. Çünkü günah işlemenin sonucunda dünyada ceza, ahirette ise kişinin rezil duruma düşmesi vardır.

En büyük arzuya baktığında, onun cinsellik olduğunu görürsün. Kişide meninin oluşması için yeme ve içmeye ihtiyacı vardır. Kim yiyecekleri düşünürse yere ekilen ekine bakması lazımdır. Bu ekinin ise sabanlarla sürülmesi gerekir. Sabanda da demir, ahşap ve ip vardır. İp düşünülduğünde de kendir ve kenevirin ekilmesine bakmak gerekir. Sonra onun çıkartılması, çözülmesi işlemleri vardır. Demire bakılsa onun da yerden çıkartılması, dövülmesi gereklidir. Tahtaya bakıldığında onun önce dikili bir ağaç olduktan sonra marangoz işleminden geçirildiği görülür. Ekinin ise önce ekilmesi, sonra biçilmesi, sonra öğütülmesi, sonra hamur ve ekmek yapılarak

pişirilmesi işlemlerinin olması gerektiği görülür. Tüm bunlara bakıldığında insanların bir lokma yiyebilmesi için o lokmanın üç yüz tane işleminden geçmiş olmasının gerektiği söylenir.

Sonra kişi bu lokma çiğnenirken dişlerin o lokmaları nasıl parçaladığını, öğüttüğünü, ağızdaki salgının nasıl gerçekleştiğini, dilin o lokmayı nasıl evirip çevirdiğini, ağız kaslarının yutmanın kolay olması için hangi işlemleri gerçekleştirdiğini tek tek düşünsün... Sonra bağırsakların o yiyeceği ciğerlere nasıl ulaştırıyor, sonra onun kan olarak dalaklara nasıl ilettiğine ve mesaneye sıvı olarak nasıl gönderildiğine bir bak-sın... Sonra bu kan tertemiz bir şekilde ciğerlere, beyne ve kalbe nasıl da pompalanıyor...

Şehvetin ateşi tutuşunca da insandaki nutfе fıskırır. Din ise bu nutfeyi temiz olan rahme yerleştirmeyi ve temizlemeyi emreder. Böylece muvahhid olan insan yaratılır. Bunu gören biri nutfesini haram olan rahme yerleştirerek onun zayi olmasını ister mi? Nice zina eden kişi var ki işlediği haramdan dolayı ortaya çıkacak kötü sonuçların onda biri kadar dahi lezzet alamaz. Çünkü zina etmiş kişi var ki insanlar arasında şerefi lekelenmiş, haram olan fiili ortaya çıkmış, evli bir kadınla zina etmişse mü'min kardeşine ihanet etmiştir. Zina yaptığı kadın onun kızı veya kardeşiymiş gibi insanlar arasında rezil olmuştur. Zina eden evli kadın da kocasından olmadığı halde çocuk doğurarak onun mirasını da hak etmeyen kişiye verilmesine sebep olarak hak eden kişilerin ise hakkını çalmıştır. Sonra bu durum bir çocuktan öteki çocuğa zincirin halkaları gibi devam edip gitmiştir.

Olayın ilahî boyutu da herkesçe malumdur:

“Zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur.”⁹⁴

94 İsra, 32.

Peygamber (s.a.v) ise şöyle buyurmuştur:

“Küfürden sonra bir şahsın nutfesini kendisine helâl olmayan bir rahme dökmesinden daha büyük bir günah yoktur.”⁹⁵

Bir kimsede idrak etme hissi varsa nutfedeki gayenin muvahhid çocukların neslini sürdürmek için olduğunu anlar. Şayet şehvette bu oluşum mevcut olmayacak olsaydı o zaman cinsellik de olmazdı. Çünkü iki cinsel organ da, birleşme durumu da, ortaya çıkan semere de hoş değildir. Nihayetinde şehvet duygusu insanın gözünü perdelediği için çocuğun olmasına vesile olmuş olur. Oysa kişinin temel gayesi çocuğun dünyaya gelmesi değildir. Ancak şehvî arzular altında bu duygu gizlenmiştir.

Bir kimse sadece şehvî arzularının peşinden gidip de ortaya çıkacak sonuçları unutursa eşyanın hakikatini görmemiş olur.

İşte sen bu anlattıklarımızı yeme içme ve mal biriktirmede kıyas et ki eşyanın hakikatini anlayasın!

ALLAH'IN YARDIMINDAN ÜMİDİNİ KESME!

Mü'minin imanı ancak musibet anında belli olur. Mü'min böyle bir anda çok dua eder, ancak duasının kabul edileceğine dair bir emare göremez ve ümitsizlik hali belirse bile o yine de ümidini yitirmez. Çünkü o bilir ki Allah onun için en hayırlı olanı bilendir. Ya da kişinin duasına icabet edilmemesindeki murat o mü'minin sabrını ve imanını ölçmektir. Eğer kişi böyle bir halde kalbiyle teslim olmaya devam eder, dualarını sürdürürse bu mü'minin imanı kuvvetli olduğu ortaya çıkar.

Eğer bir kişi de dualarının hemen kabul olmasını ister de kabul olmadığını görünce homurdanırsa bu da müminin imanının zayıf olduğunu gösterir. Bu kişi duasına icabet edilmesinin kendi hakkı olduğunu düşünür. Sanki o kişi bir işte çalışmış da karşılığında ücret bekliyor gibi hareket eder. Sen hiç Yakup'un (a.s) hikâyesini duymadın mı? Seksen yıl imtihan içinde olduğu halde ümidini hiç yitirmedi. Yusuf'u (a.s) kaybetmenin üzerine Bünyamin'i de kaybetmişti, ancak o, ümidini yitirmeyerek şöyle demişti:

“Umulur ki Allah onların hepsini bana getirir.”⁹⁶

İmtihandaki sırların hepsini Allah'ın (c.c) şu beyanı izah eder:

“Yoksa siz, sizden önce gelip geçenlerin başına gelenler size de gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Yoksulluk ve sıkıntı onlara öylesine dokunmuş ve öyle

⁹⁶ Yusuf, 83

sarsılmışlardı ki, nihayet Peygamber ve beraberindeki mü'minler, 'Allah'ın yardımı ne zaman!' dediler. Bilesiniz ki Allah'ın yardımı yakındır.”⁹⁷

Malumdur ki bu sözler hem peygamberlerin hem de mü'minlerin ancak uzun süre musibet içinde kalmalarından ve o musibetlerden kurtuluş la ilgili ümitsizlik hissi onlara yaklaştıktan sonra ağızlarından çıkmıştır. Bu bağlamda Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

“Bir kul acele etmediği sürece hayır içinde olur.” Resulullah'a “Hangi konuda acele ederse?” diye sorulduğunda O: **“Ben dua ettim ama duama icabet edilmedi (diye acele ederse)”** buyurdu.”⁹⁸

Sakın “Musibetler uzun sürüyor” deme! Çok dua etmekten sıkılma! Sen bela ve musibete maruz kalsan da dua ve sabırla sorumlusun. Bela uzun sürse de Allah'ın yardım edeceğinden ümidini kesme!

97 Bakara, 214.

98 Buhari, Deavat 22; Müslim, Zikr 90; Ebu Davud, 1484.

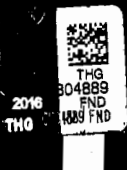
KAYNAKÇA

- 1- Diyanet İşleri Başkanlığı Meali (Vakıf)
- 2- **Ahmet b. Hanbel**, *Müsned*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- 3- **Beyhaki**, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin,
- *Şuabu'l İman, Daru'l Kutubi'l İlmiyye*, Beyrut, h. 1410.
- 4- **Buhari**, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail (v. H.256); *el-Camiu's-Sahih*. Şerh, İbn Hacer el-Askalani, *Fethu'l Bari bi şerhi Sahihi'l Buhari*, *Daru'l Kutubil İlmiye*, Beyrut, Lübnan 1989
- 5- **Darekutni**, Ebu'l Hasan Ali ibn Ömer (v. 385 h); *Sünen-i Darekutni*, *Daru İhya-i Turasi Arabi*, h. 1413.
- 6- **Ebu Davud**, Süleyman b. Eş'as es- Sicistani (202-275 h.) *es-Sünen*, *Beytu'l Efkâr ed-Duveliyye*, m. 2004.
- 7- **Hakim**, Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah en-Nisaburi, *El-Mustedrek ala Sahiheyn*, Beyrut, 1990.
- 8- **İbni Hibban**, Muhammed b. Hıbban Ebu Hatim el- Busti, *Sahih*, *Müessesetü'r Risale*, Beyrut 1993.
- 9- **İbni Mace**, Muhammed b. Yezid el- Kazvini (h.207-275); *Es-Sünen*, *Daru'l Mearif*, Beyrut h. 1418.
- 10- **Malik b Enes**, Ebu Abdillan el- Esbahi (v.179 h.) *el- Muvatta*, *Daru'l Fecrli Turas*, h. 1426
- 11- **Müslim**, Ebu'l Huseyin el-Haccac en-Neysaburi (v. H. 261); *el- Camiu's- Sahih*; *Daru'l Cil*, Beyrut-h. 1426.
- 12- **Nesai**, Ebu. Abdi'r Rahman Ahmed b. Şuayb (h.215-303); *es-Sünen*; *Mektebetu İbn Hacer*, h. 1424.
- 13- **Taberani**, *Mucemu'l Kebir*, 1-27.
- 14- **Tirmizi**, Ebu İsa Muhammed b. İsa b Serme (h.209-279); *el-Camiu's Sahih*, *Mektebetu'l Asriyye*, Beyrut- h. 1426

Tehlikeli Tuzaklar

İBN KAYYIM EL-CEVZİYYE

Kim dünyanın sonunu düşünürse ondan sakınır. Kim yolun uzun olduğunu idrak ederse o yolculuk için hazırlık yapar. Bunları bilip de unutan kişinin hali ne tuhaftır! Bunun zararını görüp de üzerini örten ne ilginçtir! **“Oysa asıl korkmana lâıyk olan Allah’tır.”** (Ahzab, 37) Sadece zannettiğin hususta nefsin sana galip gelirken, sen emin olduğun konuda nefsine galip gelemedin. En ilginç şey de; mutluluğun seni aldatan şeylerde, hataların seni eğlendiren şeylerde gizlenmiş olmasıdır. Sağlığını aldandın, hastalığını unuttun. Afiyette olmana sevinmen, yaklaşan acıdan seni gafil kıldı...

Çelik
YAYINEVİ

 facebook.com/celikyayinevi
 twitter.com/celikyayinlari

ISBN 978-605-9844-73-4

9 786059 844734

₺ 13,00